

Accounting Associate

AA35

සංස්ථාපිත හා පුද්ගලික බදුකරණය

Corporate & Personal Taxation

(CPT)

T - 01

නිශ්ශංක විජේරත්න බණ්ඩාර

MBA UK, FCA, ACMA, BSc Mgt. Sp, FIPFM UK, Securitas SMT, MAAT

Visiting Lecturer for Taxation - University of Sri Jayawardenepura

සංස්ථාපිත හා පුද්ගලික බදුකරණය

විෂය නිර්දේශය කෙටියෙන් හඳුන්වා දීම

	ලකුණු වෙන්කිරීම
01. බදුකරණය හැඳින්වීම	5
02. ආදායම් බදු	
- පුද්ගල ආදායම් බදු	25
- සමාගම් ආදායම් බදු	25
- හවුල් ව්‍යාපාර බදු	
- සමිති	10
- රාජ්‍ය නොවන ආයතන	
03. එකතු කළ අගය මත බදු (NBT)	10
04. ජාතිය ගොඩනැගීමේ බදු (ESC)	5 - 10
05. ආර්ථික සේවා ගාස්තු (VAT)	5
06. මුද්දර බදු (මෙතෙක් කල් ප්‍රශ්න ඇතුළත් කර නැත)	5 - 10
07. නඩු තීන්දු	5 - 10
08. ආදායම් බදු පරිපාලනය	5

Paper Structure I ප්‍රශ්න පත්‍රයේ ව්‍යුහය

01) A කොටස		
01. බදුකරණය හැඳින්වීම	5	
02. නඩු තීන්දු	5	
03. ආර්ථික සේවා ගාස්තු / මුද්දර ගාස්තු	5	
04. බදු පරිපාලනය / VAT /NBT	5	20
02) B කොටස		
05. හවුල් ව්‍යාපාර	10	
06. VAT / SVAT	10	
07. ජාතික ගොඩනැගීමේ බද්ද / බදු පරිපාලනය	10	30
03 C කොටස		
08. සමාගම් බදු (ආදායම් බදු)	25	
09. පුද්ගල බදු (ආදායම් බදු)	25	50
මුළු ලකුණු	100	

01. බදුකරණයේ හැඳින්වීම

යම්කිසි රජයක් පවත්වාගෙන යාමේ දී, රජයේ විවිධ වියදම් පියවා ගැනීම සඳහා ආදායම් රැස්කිරීම අවශ්‍ය වේ. මෙලෙස රජයකට ආදායම් රැස්කරගත හැකි ප්‍රධාන මූලාශ්‍ර දෙකකි.

01. බදුවන මූලාශ්‍ර

02. බදු නොවන මූලාශ්‍ර

බදු නොවන මූලාශ්‍ර

බදු පැනවීමකින් තොරව රජයේ ඇති දේපල, වත්කම් ආදිය භාවිතා කරමින්, උපයා ගනු ලබන ආදායම් බදු නොවන ආදායම් මූලාශ්‍ර ලෙස හැඳින්වේ.

උදා :- රජයේ දේපල විකිණීමෙන්

රාජ්‍ය දේපල කුලියට හෝ බද්දට ලබා දීමෙන්

දඩ හා රාජ්‍ය සන්නක කිරීම

සමාජ සංරක්ෂක දායක මුදල්

සේවා ගාස්තු

බදු නොවන මූලාශ්‍ර

රජයේ අධිකාරී බලය භාවිතා කරමින්, බදු පැනවීම මගින් රජයට ආදායම් ලබා ගත හැකි මූලාශ්‍ර වේ. ඒ අනුව බදු පැනවීමේ මූලික පරමාර්ථය වන්නේ, රජයට අවශ්‍ය ආදායම් රැස්කර ගැනීමයි. එම ආදායම් රැස්කිරීම අවහ්‍ය වනුයේ, රජයට අයහාර හා ප්‍රාග්ධන වියදම් පියවා ගැනීම සඳහා යි.

ඊට අමතරව බදුකරණයේ සෙසු අරමුණු වන්නේ ආදායම් විශමතාවය අවම කිරීම රටේ පුද්ගලයන්ගේ සුභසාධන කටයුතු පවත්වාගෙන යාම.

රජයට අවශ්‍ය දිශාවන්ට ආයෝජනයන් යොමු කිරීම ඉතිරි කිරීමට පෙළඹවීමයි.

රජයේ අධිකාරී බලය භාවිතා කරමින් පනවනු ලබන බදු වර්ග ප්‍රධාන වශයෙන් කොටස් 02 කට වර්ග කල හැකිය.

01. සෘජු බදු

02. වක්‍ර බදු

සෘජු බදු යනු, බදු පැනවූ පුද්ගලයා විසින්ම ගෙවිය යුතු බද්දකි. මෙම බද්ද වෙනත් කෙනෙකුට විතැන් කල නොහැක.

උදා :- ආදායම් බද්ද, ආර්ථික නොවන සේවා ගාස්තු

මුද්දර බද්ද

වක්‍ර බදු යනු බදු පැනවූ තැනැත්තාට එම බද්ද තවත්, අයෙකුට විතැන් කර බදු එකතු කර දේශීය ආදායම් බදු දෙපාර්තමේන්තුවට ගෙවිය යුතුයි.

උදා :- ජාතිය ගොඩ නැගීමේ බදු, VAT

බදුකරණයේ මූලධර්ම

රටක බදුකරණය සාමාන්‍යයෙන් පදනම වන්නේ, බදුකරණයේ මූලධර්ම මතයි.

01. සාධාරණත්වය (Equity)
02. වර්ධන බව
03. රැස්කිරීමේ අවම පිරිවැය (Economy)
04. නිශ්චිත බව (Ceytain)
05. ප්‍රමාණවත් බව
06. සරල බව
07. පුළුල් පරාසයක් වීම (Broad Place)
08. ස්ථාවරත්වය (Stability)
09. ස්වේච්ඡා අනුකූලතාවය
 - (i) බදු ගෙවීමේ හැකියාව මත පදනම් ව බදු අය කිරීම 'සාධාරණත්වය' ලෙස සලකයි. එනම් සියලු ජනතාව තම තමන්ගේ දැරීමේ හැකියාව අනුව රජයේ වැය සඳහා උර දීම කරයි.
 - (ii) වැඩි ආදායමක් ඇති අයට වැඩි බද්දකුත්, අඩු ආදායමක් ඇති අයට අඩු බද්දකුත් ලැබෙන සේ, බදු අය කිරීම 'වර්ධන' වේ.
 - (iii) බදු අය කිරීමට දරනු ලබන පිරිවැය අවම වන අයුරින් බදු පැනවීම 'රැස් කිරීමේ අවම පිරිවැය' ලෙස හඳුන්වයි.
 - (iv) බදු ගෙවිය යුතු දිනය, බදු ගණනය කිරීම, බදු ගෙවිය යුතු ක්‍රමය ආදිය ඉතාමත් පැහැදිලි ව නිශ්චිතව දක්වා තිබීම 'නිශ්චිත බව' ලෙස හඳුන්වයි.
 - (v) එකතු කරගන්නා බදු මුදල රජයේ වියදම් සඳහා අවශ්‍යතාවයන්ට ප්‍රමාණවත් වීම 'ප්‍රමාණවත් බව' ලෙස සලකයි.
 - (vi) බදු ක්‍රමය ඉතා සරල, පහසු හා පහසුවෙන් තේරුම් ගත හැකි වීම 'සරල බව' නම් ය.
 - (vii) රටේ සෑම පුරවැසියෙකුටම බදු ගෙවීමට දායක වන අයුරින් බදු ක්‍රමය සකස් කිරීම 'පුළුල් පරිසරයක් වීම' නම් ය.
 - (viii) බදු අය කිරීමේ ක්‍රමය නිරන්තරයෙන් වෙනස් නොකල යුතුයි. මෙය 'ස්ථාවරත්වය' නම් වේ.
 - (ix) පනවනු ලබන බදු ගෙවන්නාට පහසුවෙන්, ගෙවීමට හැකි විය යුතු අතර තම කැමැත්තෙන් ම බදු ගෙවීමට අවනත වේ නම් 'ස්වේච්ඡා අනුකූලතාවය' ලෙස හඳුන්වයි.

02. ආදායම් බද්ද (Income Tax) හැඳින්වීම

අධිකාරිය : - දේශීය ආදායම් බදු දෙපාර්තමේන්තුවේ කොමසාරිස් වරයාට.

පනත :- 2017 අංක 24 දරණ දේශීය ආදායම් පනත

බදු පැනවීම :- මෙම පනතේ 02 වන වගන්තිය යටතේ

බදු පැනවීමේ වගන්තිය : -

පහත ප්‍රශ්නවලට පිළිතුරු දේශීය ආදායම් පනතේ 2 වන වගන්තියෙන් සොයා ගත හැක.

- ආදායම් බදු ගෙවීමට යටත් වන්නේ කවරකු ද? (Who)
- ආදායම් බදු ගණනය කළ යුත්තේ කුමන කාල පරාසයකට වරක් ද? (How Frequently)
- ආදායම් බදු වගකීම ගණනය කරනුයේ කුමක් මතද? (On What)
- ආදායම් බදු වගකීම කුමන ප්‍රතිශතයක් මත ගණනය කෙරේ ද? (At What rate)

අදාළ තක්සේරු වර්ෂයේ දී, බදු අයකල හැකි ආදායමක් ඇති, තැනැත්තෙක් බදු ගෙවීමට යටත් වේ.

ආදායම් බදු ගෙවීමට යටත් වන්නේ කවරකු ද?

බදු අය කළ හැකි ආදායමක් ලබන තැනැත්තෙකු හෝ අවසාන රඳවා ගැනීමේ ගෙවීමක් ලබන තැනැත්තෙකු බදු ගෙවීමට යටත් වේ.

දේශීය ආදායම් පනතේ 195 වගන්තිය අනුව 'තැනැත්තා' යන්න පහත පරිදි නිර්වචනය කර ඇත.

'තැනැත්තා' යන්නෙන්, පුද්ගලයෙකු හෝ අස්තිත්වයක් අදහස් වන අතර,

- සංස්ථාගත හෝ සංස්ථාගත නොකළ පුද්ගල මණ්ඩලයක්
- පොල්ම:කරුවෙක්
- රාජ්‍ය නොවන සංවිධානයක්
- පුණ්‍යායතනයක් ඊට ඇතුළත් වේ. (195 වගන්තිය)

'අස්තිත්වය' යන්නෙන්, යම් සමාගමක්, හවුල් ව්‍යාපාරයක් හෝ භාරයක් අදහස් වන නමුත් යම් පුද්ගලයෙකු ඊට ඇතුළත් නොවේ. (195 වගන්තිය)

ඒ අනුව තැනැත්තා යන්නට,

- පුද්ගලයෙකු
- සමාගමක්
- හවුල් ව්‍යාපාරයක්
- භාරයක්
- සංස්ථාගත හෝ සංස්ථාගත නොකළ පුද්ගල මණ්ඩලයක්
- පොල්ම:කරුවෙක්
- රාජ්‍ය නොවන සංවිධානයක් සහ
- පුණ්‍යායතනයක් ඇතුළත් වේ.

බදු අය කළ හැකි ආදායම, එම වර්ෂය සඳහා සේවා නියුක්තියෙන්, ව්‍යාපාරයෙන්, ආයෝජනයෙන් සහ වෙනත් මූලාශ්‍රවලින් වූ තක්සේරු කළ හැකි සම්පූර්ණ ආදායමෙන් සුදුසුකම් ලබන ගෙවීම් සහ සහන අඩු කරනු ලැබීමෙන් පසු අගයට සමාන වේ.

අදාළ අවසාන රඳවා ගැනීමේ බද්ද අඩු කළ යුතු ගෙවීම්, අවසාන රඳවා ගැනීමේ ගෙවීම් වේ. ඒ අනුව අදාළ අවසාන රඳවා ගැනීමේ බද්ද අඩු කර දේශීය ආදායම් කොමසාරිස් ජනරාල්වරයාට ගෙවූ පසු, එම ගෙවීම්, තව දුරටත් බද්දට යටත් නොවේ. (88 වගන්තිය)

උදා:

- වාසික සමාගමක් විසින් වාසික තැනැත්තෙකු වෙත ගෙවන ලද ලාභාංශ
- වාසික පුද්ගලයෙකුකට කරනු ලබන පොලී ගෙවීම් (දී ඇති සහන සීමාව දක්වා (එනම් රු. මිලියන 1.5 ක් දක්වා) ජ්‍යෙෂ්ඨ පුරවැසියෙකුට ගෙවනු ලබන යම් පොලී ප්‍රමාණයක් හැර
- පුණ්‍ය ආයතනයක් වෙත ගෙවන ලද පොලිය
- ඔට්ටු ඇල්ලීම හෝ සුදුවලින් සමන්විත ව්‍යාපාරයක් පවත්වාගෙන යාමේ දී ලද මුදල් ප්‍රමාණ හැර, ලොතරැයි, ත්‍යාග, ඔට්ටු ඇල්ලීම් හෝ සුදුවලින් දිනුම් ලෙස ගෙවන ලද මුදල් ප්‍රමාණ සහ
- රඳවා ගැනීමට යටත් වන, නිර්වාසික තැනැත්තන් වෙත කරන ලද ගෙවීම් (ශ්‍රී ලංකාවේ ස්ථිර ආයතනයක් හරහා උපයන ලද ගෙවීම් හැර)

ආදායම් බදු ගණනය කළ යුත්තේ කුමන කාල පරාසයකට වරක් ද?

සෑම තක්සේරු වර්ෂයක් (Year of Assessment) සඳහාම ආදායම් බද්ද ගණනය කළ යුතුය. බදු කාලපරිච්ඡේදය තක්සේරු වර්ෂය යනුවෙන් හැඳින්වේ.

'තක්සේරු වර්ෂය' යන්නෙන් යම් වර්ෂයක අප්‍රේල් මස පළමුවන දිනයෙන් ආරම්භ වී ඉක්බිතිව ම එළඹෙන වර්ෂයේ මාර්තු මස තිස් එක් වන දිනයෙන් අවසන් වන මාස දොළහක කාලසීමාව අදහස් වෙයි (20 (1) වගන්තිය)

උදාහරණයක් ලෙස, 2018/19 තක්සේරු වර්ෂය 2018 අප්‍රේල් 01 සිට 2019 මාර්තු 31 දක්වා කාලසීමාව ආවරණය වේ. නමුත්, භාරයක් හෝ සමාගමක් එහි තක්සේරු වර්ෂය වෙනස් කිරීම සඳහා ආදායම් බදු කොමසාරිස්වරයාගෙන් ඉල්ලා සිටිය හැක.

කුමක් මත ආදායම් බද්ද ගණනය කළ යුතු ද?

යම් තැනැත්තෙකුගේ, වර්ෂය සඳහා සේවා නියුක්තියෙන්, ව්‍යාපාරයෙන්, ආයෝජනයෙන් සහ වෙනත් මූලාශ්‍රවලින් වූ මුළු තක්සේරු කළ හැකි ආදායම මත ආදායම් බද්ද ගෙවිය යුතුය.

යම් තක්සේරු වර්ෂයක බදු අය කළ හැකි ආදායම ගණනය කිරීමේ දී, එම වර්ෂය සඳහා 52 වන වගන්තිය යටතේ සුදුසුකම් ලබන ගෙවීම් සහ සහන අඩු කරනු ලැබිය යුතුය.

එක් එක් තැනැත්තාගේ බදු අය කළ හැකි ආදායම සහ එක් එක් මූලාශ්‍රයෙන් තක්සේරු කළ හැකි ආදායම වෙන් වෙන්ව නිශ්චය කළ යුතු ය.

ආදායම් බදු ගණනය කළ යුත්තේ කුමන ප්‍රතිශතයක් මත ද?

ආදායම් බදු සඳහා යටත් තැනැත්තන්, දේශීය ආදායම් පනතේ පළමු වන උපලේඛනයන්හි දක්වා ඇති බදු ප්‍රතිශතයන් යටතේ බදු ගෙවිය යුතුය.

ප්‍රශ්න 4

01. 2017 අංක 24 දරණ දේශීය ආදායම් පනතේ (බදු පැනවීමේ විධිවිධාන) ප්‍රකාරව ආදායම් බදු සම්බන්ධව පහත ප්‍රශ්න වලට පිළිතුරු සපයන්න.

(i) ආදායම් බදු ගෙවිය යුත්තේ කවරෙකු විසින් ද?

.....
.....

(ii) ආදායම් බදු ගෙවිය යුතු කාල පරාසය

.....
.....

(iii) ආදායම් බදු ගෙවිය යුත්තේ කුමක් මතද?

.....
.....

(iv) ආදායම් බදු ගෙවිය යුත්තේ කුමන ප්‍රතිශතය මතද?

.....
.....

වාසික / නිර්වාසික බව තීරණය කිරීම

01) පුද්ගලයෙකුගේ වාසික බව / නිර්වාසික බව :-

බදු සඳහා යම් කිසි පුද්ගලයෙක් යම් තක්සේරු වර්ෂයක දින 183 කට වඩා ලංකාවේ ජීවත් වේ නම් ඔහු / ඇය 'වාසික' වෙයි එය එසේ නොවේ නම් නිර්වාසික වේ.

02) සමාගමක වාසික / නිර්වාසික බව :-

- ශ්‍රී ලංකා නීතිය යටතේ සංස්ථාපනය කර තිබීම.
- ලංකාවේ ලියාපදිංචි / ප්‍රධාන කාර්යාලය ශ්‍රී ලංකාවේ තිබීම.
- කළමනාකරණ / පාලනය ලංකාව තුළ සිදුවීම.

මෙම කරුණු 03 න් 01 ක් හෝ සම්පූර්ණ වේ නම්, මෙම සමාගම 'වාසික' වේ.

03) හවුල් ව්‍යාපාරයක වාසික / අවාසික බව :-

- ශ්‍රී ලංකාව තුළ පිහිටුවන ලද්දේ නම් හෝ
- කළමනාකරණය / පාලනය ලංකාවේ සිදුවීම.

04) භාර සම්බන්ධයෙන් :-

- ශ්‍රී ලංකාවේ පිහිටුවීම
- භාරයේ භාරකරු ලංකාවේ සිටීම හෝ කළමනාකරණය ලංකාවේ වීම.

මෙයින් 01 ක් හෝ සම්පූර්ණ වේ නම් 'වාසික' බව තීරණය වේ.

03. ආදායම් ප්‍රභවයන්

සේවා නියුක්ති ආදායම	=	XXX
ව්‍යාපාර ආදායම්	=	XX
ආයෝජන ආදායම්	=	XXX
වෙනත් ආදායම්	=	XXX
තක්සේරු වන ආදායම		XXX
(-) සහන	=	(XX)
සුදුසුකම් ලබන දීමනා	=	(XX)
බදු අය කල හැකි ආදායම	=	XXX

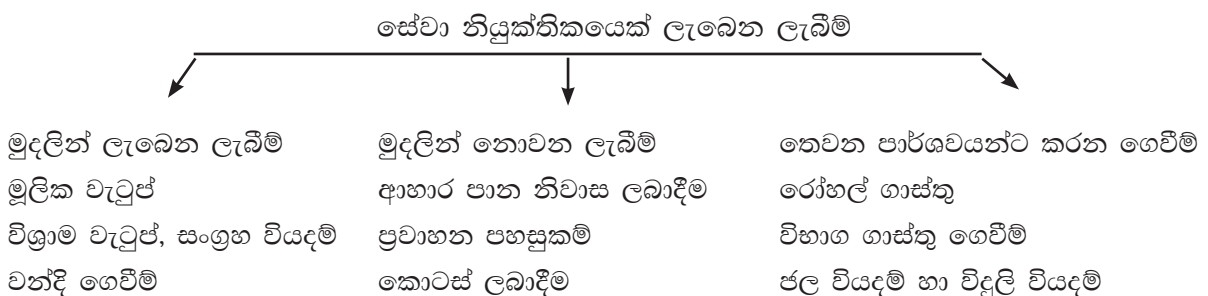
සේවා නියුක්තික ආදායම

ඒ අනුව බදු අයකල හැකි ආදායම ගණනය කිරීමට ප්‍රථම අපිට සිදුවෙනවා එක් ආදායම් ප්‍රභවයන් ගැන සාකච්ඡා කරන්න.

ප්‍රථමයෙන්ම සේවා නියුක්තික ආදායම ගැන සලකා බලමු.

ඒ අනුව සේවා නියුක්තිය යන්නෙන් පහත තත්ත්වයන් ඇතුළත් වේ.

1. යම් තැනැත්තෙකු යටතේ, සේවයේ යෙදී සිටින පුද්ගලයෙක්.
2. යම් ආයතනයක කළමනාකරුවෙකු
3. ඉටු කරන සේවය වෙනුවෙන් යම් ස්ථාවර / යම් නිශ්චය කරන ගෙවීමක් ලැබීමට ඇති පුද්ගලයෙක්
4. රජයේ දුරයක් දරන පුද්ගලයෙක්
5. සේවායෝජකයන්ගෙන් යම් ගෙවීමක් ලබන / ලැබීමට ඇති පුද්ගලයන්
6. අධ්‍යක්ෂකවරයෙක්

සේවා නියුක්තිය ආදායමෙන් ඉවත් කල යුතු දෑ

1. මරණයක දී, අනතුරක දී ගෙවන පරිත්‍යාග (පොදුවේ ලබන)
2. රාජකාරී වියදම් ප්‍රතිපූරණය
3. අනුමත විශ්‍රාම අර්ථසාධක අරමුදලේ ආපසු ලබාගැනීම
4. පොදු වෛද්‍ය දීමනා (රක්‍ෂණ ක්‍රමයක් යටතේ ලැබීම)
5. පොදු වෛද්‍ය රක්‍ෂණ මුදල් ලැබීම
5. අවසාන බදු සේවා ඇති අනෙකුත් දීමනා

1. කොටස් නිකුත් කිරීම

කොටසක වෙළෙඳ අගය = 25

(-) සේවකයා ගෙවූ වටිනාකම = (10)

කොටස්වල වටිනාකම = 15 x 10,000 = 150,000

2. නිවාස ප්‍රතිලාභ

මාසික ප්‍රතිලාභය ලෙස ගත යුතු ප්‍රමාණ

මාසික වේතනය (රු.)	මාසික මූල්‍ය නොවන ප්‍රතිලාභය (රු.)		
	වරිපනම් බදුවලට යටත් ප්‍රදේශ	වරිපනම් බදුවලට යටත් නොවන ප්‍රදේශ	චතු බංගලා
200,000 ට හෝ ඊට අඩු	20,000 ක් හෝ වේතනයෙන් 12.5% යන අගයන්ගෙන් අඩු අගය	15,000 ක් හෝ වේතනයෙන් 10% ක් යන අගයන්ගෙන් අඩු අගය	10,000 ක් හෝ වේතනයෙන් 7.5% යන අගයන්ගෙන් අඩු අගය
200,000 ට වැඩි	40,000 ක් හෝ වේතනයෙන් 12.5% යන අගයන්ගෙන් අඩු අගය	30,000 ක් හෝ වේතනයෙන් 10% යන අගයන්ගෙන් අඩු අගය	20,000 ක් හෝ වේතනයෙන් 7.5% යන අගයන්ගෙන් අඩු අගය
ගෘහ භාණ්ඩ සහිත නිවසක් වූ විට	වේතනයෙන් 2.5 ක් හෝ 5,000 යන		

ඕනෑම නේවාසික ස්ථානයක වටිනාකම තුළ ආරක්‍ෂව, ගෘහ සේවිකාවන්, සේවකයින්, රෙදි සේදීමේ වියදම් ඇතුළුව සැලකිය යුතුය.

සටහන : කිසියම් සේවා නියුක්ත ප්‍රතිලාභයක වටිනාකම සාධාරණ වෙළෙඳපොළ වටිනාකමට වඩා අඩු වූ විටක දී, සේවා නියුක්ත ආදායම මත උපයන විට ගෙවීමේ බදු සඳහා සැලකිල්ලට ගත් වටිනාකම සහ සාධාරණ වෙළෙඳපොළ වටිනාකම අතර වෙනස ගෘහස්ථ වියදමක් ලෙස සැලකිය යුතුය.

සේව්‍යෝජකයකු විසින් නිවසක් හෝ තට්ටු නිවාසයක් හෝ සම්බන්ධ කිසිදු වියදමක් සේවකයකුට ප්‍රතිපූරණය කරනු ලබන අවස්ථාවේදී සත්‍ය වියදම ප්‍රතිලාභයේ වටිනාකම විය යුතුය.

3. සේව්‍යෝජකයා විසින් සපයනු ලබන ප්‍රවාහන පහසුකම්වල වටිනාකම

සේව්‍යෝජකයකු විසින් සේවා නියුක්තිකයෙකුට ලබාදුන් කිසියම් මෝටර් රථයක් (පූර්ණ හෝ අර්ධ වශයෙන්) පුද්ගලික භාවිතය සඳහා යොදාගන්නා විට එහි වෙළෙඳපොළ වටිනාකම තහවුරු කළ නොහැකි නම් පහත දැක්වෙන වටිනාකම් ප්‍රතිලාභයේ වටිනාකම ලෙස සැලකිය යුතුය.

සේව්‍යෝජක ගෘහ භාණ්ඩ සඳහා ලබාදී ඇත්නම්

එන්ජින් ධාරිතාව	මාසික මූල්‍ය නොවන ප්‍රතිලාභයේ වටිනාකම		
	වාහනය	රියදුරු	ඉන්ධන
1,800 cc අඩු 200 kw අඩු	20,000	10,000	20,000
1,800 cc වැඩි 200 kw වැඩි	35,000	10,000	30,000

මෝටර් සයිකල්	✓	X	✓	5000 ගැලපිය යුතුය.
	✓	X	✓	3000 ගැලපිය යුතුය.

1. මෙහිදී ඇත්තවශයෙන් ම දරන වියදම ඉහත සඳහන් වියදම්, ආකෘතියට වඩා වැඩිනම්, වැඩි අගය සෙවා නියුක්ති ආදායමට ගලපයි.
2. ආයතනය විසින් මෝටර් සයිකලයක් සහ ඉන්ධන ලබා දී ඇත්නම් දාරිතාවය නොසලකා රු. 5,000/-
3. ප්‍රමාණවත් ධාවන වාර්තා තබා ගනී නම්,
මෝටර් රථයකට - 25% (1km කට)
මෝටර් සයිකලයකට - 5% (1km කට)
4. සේවකයෙකුට අයිති ? සේව්‍යෝජකයෙක් නඩත්තු කරනවා නම්, සියලුම වියදම් වල එකතුව සේවා නියුක්තික ආදායමට ගැලපිය යුතුයි.

ප්‍රශ්න 08

01. කමල් මහතා ABC පුද්ගලික සමාගමකි. මූල්‍ය කළමනාකරු ලෙස සේවය කරයි.

- 2018/19 තක්සේරු වර්ෂයේ දී පහත ආදායම් සේවක ? ඔහුට ලැබී ඇත.

- වාර්ෂික වැටුප 350,000
 ප්‍රසාද දීමනා - දෙසැම්බර්
 ලෙස මසක ප්‍රචාරයක්
 2019/04/25 දින ලැබුණි.

මාර්තු මාසයේදී මාස 02 ක
 වැටුපකට සමාන ප්‍රසාද දීමනාවා
 2019/05/20 වන දින ලැබුණි.

- ආයතනය විසින් 1500cc භාණ්ඩයේ මෝටර් රථයක් ලබා දී ඇති අතර, ඉන්ධන සඳහා මසකට රු. 20,000 ක දීමනාවක් ලබා දී ඇත. මෙම මෝටර් රථය සඳහා ආයතනය විසින් රු. 50,000/- ක මාසික කුලියක් මෝටර් රථයේ අයිතිකරුට ගෙවා ඇත.
- නිවාස ප්‍රතිලාභය සඳහා මසකට රු. 50,000/- දීමනාවක් ලබා දී ඇත.
- සමාගම විසින් 2019/03/20 වන දින කොටසක වෙළෙඳ අගය රු. 350 ක් වන කොටස් 2,000 ක් රු. 50/0 බැගින් කමල් මහතාට ලබා දී ඇත.
- කමල් මහතාගේ දුරකථන බිල රු. 90,000/- ක් වූ අතර මින් 75% ක් ආයතනය විසින් ප්‍රතිපූරණය කර ඇත.
- කමල් මහතා වරලත් ගණකාධිකරණ ආයතනයේ සාමාජිකයෙක් වන අතර 2018/19 වර්ෂය සඳහා රු. 18,000/- ක සාමාජික ගාස්තු සමාගම විසින් වරලත් ගණකාධිකරණ ආයතනයට ගෙවා ඇත.
- කමල් මහතා ජපජ ක්‍රීඩා සමාජයේ සාමාජිකයෙක් වන අතර ආයතනය මගින් 2018/19 තක්සේරු වර්ෂය සඳහා රු. 100,000/0- ක සාමාජික ගාස්තු කමල් මහතා විසින් ගෙවා ඇත.
- කමල් මහතාගේ ළඟම ඥාතියෙකුගේ, මරණයේ දී ආයතනය විසින් මරණාධාර ලෙස රු. 50,000/- ක මුදලක් ඔහුට ලබා දී ඇත. මෙය පොදුවේ සෑම සේවකයෙකුට ම ලබා දෙන මරණ ආධාර වේ.
- වර්ෂය තුළ රු. 35,000/- ක රාජකාරී වියදම සමාගම විසින් ප්‍රතිපූරණය කර ඇත.
 ඔබ විසින් කමල් මහතාගේ 2018/19 වර්ෂ සඳහා සේවක නියුක්තික ආදායම ගණනය කරන්න.

ප්‍රශ්න 9

සරලා මහත්මිය - 2018/19

- (i) දළ වැටුප මසකට රු. 200,000/-
- (ii) ? දීමනාවා මසකට රු. 35,000/-
- (iii) 2018 දෙසැම්බර් එක් මසක වැටුපක් ප්‍රසාද දීමනා ලෙස ලැබී ඇත.
- (iv) සේවා යෝජක කුලී රහිත නිවසක් ලබා දී ඇත.
- (v) මෙම නිවසේ කුලී මසකට රු. 50,000/- බැගින් සේවායෝජක ගෙවයි.
- (vi) වරිපනම් තක්සේරුව රු. 1,200,000
- (vii) රු. 64,000/- ක දුරකථන බිල් ප්‍රතිපූරණය කොට ඇත.
- (viii) 10 වන සංවත්සරය වෙනුවෙන් රු. 100,000/- ත්‍යාගයක් ඇයට ලැබී ඇත.
- (ix) EPF හා ETF සඳහා සේවායෝජක පිළිවෙලින් 12% සහ 3% ලෙස දායක කර ඇත.

සේවායෝජක විසින් සපයන අනෙකුත් දීමනා

ප්‍රතිලාභය	සේවා නියුක්තික ආදායමට ගත යුතු ප්‍රමාණය
1. විදේශීය පුද්ගලයන්ට සපයන හෝටල් පහසුකම	100% වටිනාකම් ප්‍රමාණය
2. සහනදායී අනුපාතයකට ණය ලබා දුන්නහොත්	වෙළෙඳ අනුපාතයෙන් 50% ක් හෝ 2018/19 වර්ෂය සඳහා 9.08% ක්
3. සේවකයෙක් සැපයීම	100% පිරිවැය
4. විදුලිය, ගෑස් සැපයීම	100% පිරිවැය
5. වෛද්‍ය ප්‍රතිකාර	100% වෙළෙඳ බිල්වල වටිනාකම
6. නොමිලේ ආහාර සැපයීම	100% පිරිවැය
7. වෛද්‍ය රක්ෂණ ගෙවීම	100% රක්ෂණය ගෙවීම
8. දුරකථන බිල් ගෙවීම	100% ගෙවූ ප්‍රමාණය
9. කාර්යාල සේවක ගුවන් ටිකට්ටත්	100% ප්‍රමාණය
10. බදු ගෙවීම	100% ප්‍රමාණය
11. කොමිස්	100% කොමිස් ලැබූ ප්‍රමාණය

අපේක්ෂිත සේවා නියුක්තික ආදායම

2017 අංක 24 දරණ දේශීය ආදායම් පනත අනුව සේවා නියුක්තික ආදායම පුළුල් පරාසයක විහිදේ

- එනම් අන්ත සේවා නියුක්තික ආදායම
- වර්තමාන සේවා නියුක්තික ආදායම
- අපේක්ෂිත සේවා නියුක්තික ආදායම වශයෙනි.

අපේක්ෂිත සේවා නියුක්තික ආදායම ලෙස සලකන්නේ, අනාගතයේ සේවා නියුක්තිකයක අපේක්ෂාවෙන් ලැබෙන ලැබීම් වේ.

උදා :- කමල් මහතා A සමාගමේ සේවා නියුක්තික වන අතර B සමාගම විසින්, කමල් මහතා කැමති කරවා ගැනීම සඳහා B සමාගමේ සේවයට බැඳීමට රු. මිලියන 6 ක් වටිනා මෝටර් රථයක් ලබා දී ඇත. B සමාගම මෙම ආදායම පසුව ඉවත් කර ගන්නා ලදී. කමල් මහතා තවදුරටත් A සමාගමේ සේවයේ නියුතු වේ.

කමල් මහතාට ලැබුණු මෝටර් රථයේ වටිනාකම අපේක්ෂිත සේවා නියුක්තික ආදායම ලෙස හැඳින්වේ.

සේව්‍යාන ප්‍රතිලාභ :- සේවය හැරයාමේදී ලැබෙන ප්‍රතිලාභ :-

1. පාරිතෝෂික
2. සේවක අර්ථසාධක අරමුදලෙන් (EPF) - බදු නිදහස්
දායක මුදල් ලැබීම ආයෝජන මුදල් ලැබීම - 1984/04/01 සිට බදු නිදහස්
සේවක භාරකාර අරමුදලෙන් (ETF) මුදල් ආපසු ගැනීම
දායක මුදල් බදු ඇත. ආයෝජන මුදල් ලැබීම - 1984/04/01 සිට බදු නිදහස්
3. විශ්‍රාම වැටුප් - (බදු නිදහස)
4. වන්දි ලැබීම.

බදු වක්‍රය :-

සාමාන්‍ය අනුපාතය / මූලික ?	විශේෂ අනුපාතය
600,000 → 4%	වර්ෂ 20 කට වඩා සේවයේ යෙදී විශ්‍රාම ගැනීම
60,000 → 8%	පළමු 5,000,000 බදු නිදහස් ඊළඟ 1,000,000 → 5 ඉතිරිය → 10%
600,000 → 12%	
600,000 → 16%	
600,000 → 20%	වර්ෂ 20 ට වඩා අඩු නම් පළමු 2,000,000 - බදු නිදහස් ඊළඟ 1,000,000 - 5%
ඉතිරිය → 24%	ඉතිරිය - 10%

බදු නිදහස් සේවා නියුක්තික ආදායම :- (සේවා නියුක්ති ආදායමට ඇතුළත් නොවන අයිතම)

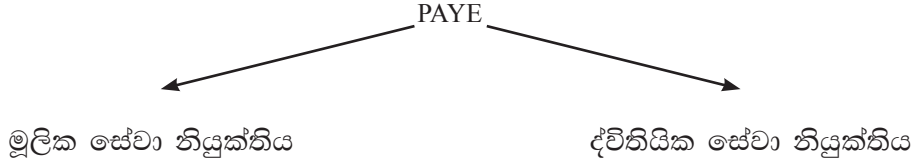
1. තැනැත්තෙකුට සිදු වූ පෞද්ගලික හානියක් හෝ මරණයක දී ගෙවන වන්දි
2. වන්දි වැටුප්
3. විශ්‍රාම යාමේ දී ලැබෙන අනුමත සේවක අර්ථසාධක අරමුදලකින් ලබා ගන්නා මුදල්
4. රජයේ සේවකයෙකුට ලබා දී ඇති මාර්ග වාහන බලපත්‍ර
5. ශ්‍රී ලංකාව වෙත සේවයේ නියුතු තානාපතිවරුන්ගේ වැටුප

උපයන විට ගෙවීමේ බදු :- (Pay As you Earn)

සේවා නියුක්තික ආදායම සම්බන්ධයෙන් අදාළ වන බද්ද, උපයන විට ගෙවීමේ බදු' ලෙස (Paye Tax) හඳුන්වයි.

මෙම බද්ද සේව්‍යෝජක විසින් උපයන විට ගෙවීමේ බදු වක්‍ර, භාවිතා කරමින්, සේවකයාගෙන් අඩු කොට දේශීය ආදායම් බදු දෙපාර්තමේන්තුවට ප්‍රේෂණය කල යුතු වේ.

PAYE ක්‍රමයට අනුව සේවා නියුක්තිය කොටස් 02 කට බෙදා දක්වයි.

- 'මූලික සේවා නියුක්තියේ දී සේවකයාගේ උපයන විට ගෙවීමේ බද්ද සාමාන්‍ය බදු වක්‍ර භාවිතා කරමින් ගණනය කරන අතර,
- ද්විතියික සේවක නියුක්තියේ දී ද්විතියික සේවා නියුක්තියට අදාළ බදු වක්‍රය භාවිතා කල යුතු වේ.

මාසිකව ලැබෙන මුදල රු. 50,000/- ට අඩු නම් 10%

මාසිකව ලැබෙන මුදල රු. 50,000/0- ට වැඩි නම් 20%

1. සේවා දායකගේ මාසික වැටුප රු. 100,000/- කට වඩා වැඩි නම් ඡ්‍යූෂ්ඨ සඳහා සේව්‍යෝජක විසින් ලියාපදිංචි කල යුතුය.
2. නියමිත බදු වක්‍ර භාවිතා කරමින් සේවකයාගේ වැටුපෙන් බදු අඩුකල යුතුය.
3. බදු ගෙවීම සම්බන්ධයෙන් අඩු කරගත් බදු මෙම මස බදු ඊළඟ මස 15 වන දිනට පෙර ගෙවිය යුතුයි. (ප්‍රේෂණය කල යුතුයි)
4. අඩු කල බදු සම්බන්ධ ම 10 සහතිකයක් මුදල් වර්ෂය අවසන් වී දින 30 කට පෙර හෝ සේවය අවසන් වී දින 30 කට පෙර ලබා දිය යුතු ය.
5. PAYE Tax වලට අදාළ ලිපිලේඛන ක්‍රමානුකූලව පවත්වාගෙන යාම.
6. වාර්ෂික වාරිකයක් සෑම වර්ෂයකම අප්‍රේල් 30 හෝ ඊට පෙර දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුවට සැපයීම.

ප්‍රශ්න 10

01. කපිල මහතා සී/ස ABC සමාගමේ අලෙවි කළමනාකරුවෙකු ලෙස සේවය කරයි. 2018/19 තක්සේරු පරාසය තුළදී පහත ආදායම් සේවා නියුක්තියෙන් ලැබී ඇත.
 - (i) මාසික දල වැටුප - රු. 250,000
 - (ii) වෙළෙඳ ?- රු. 600,000
 - (iii) නිවාඩු බලපත්‍රවල වටිනාකම - රු. 150,000
 - (iv) ප්‍රවාහන දීමනාව ලෙස මසකට රු. 65,000
 - (v) ආහාරපාන සැපයීම සඳහා රු. 38,000
 - (vi) 2018 දෙසැම්බර් මාසයේ ඇතිවූ ගංවතුර තක්කේවය නිසා ඔහුගේ නිවස හානියට පත් විය. ඒ වෙනුවෙන් ABC සමාගම රු. 500,000/- ක ගංවතුර ආධාරයක් ලබා දී ඇත.

(vii) කපිල මහතා වරලත් අලෙවි ආයතනයේ සාමාජිකයෙකු වන අතර, රු. 35,000/- ක සාමාජික ගාස්තුව ආයතනය මගින් ගෙවා තිබුණි.

(viii) වර්ෂය තුළ පහත වියදම් ප්‍රතිපූර්ණය කර ඇත.

දුරකථන ගාස්තු	රු. 78,000
වෛද්‍ය බිල්	රු. 38,500
විදුලිය බිල්	රු. 42,000
ජල බිල	රු. 22,000
කාර්යාල වියදම	රු. 78,000

සේවා නියුක්තිය ආදායම ගණනය කරන්න.

ප්‍රශ්න 11

අබේසිංහ මහතා 2019.02.20 දින විශ්‍රාම ගන්නා ලදී. විශ්‍රාම යන විට, ඔහුගේ මාසික වැටුප රු. 340,000 කි.

විශ්‍රාම යාමේදී ලද අනෙකුත් දීමනා.

පාරිතෝශික	රු. 4,000,000
අර්ථසාධක අරමුදලින් ලබාගත් මුදල	රු. 8,500,000
භාරකාර අරමුදලින් ලබාගත් මුදල	රු. 1,750,000
පොලී ආදායම - EPF -	1,500,000
ETF -	750,000

අරමුදලට සම්බන්ධ ඒ ඇත්තේ 1987/04/01 න් පසුවයි.

2018/19 තක්සේරු වර්ෂය සඳහා බද්දට යටත්, සේවා නියුක්තික ආදායම ගණනය කරන්න.

විශේෂ අනුපාතය යටතේ ආදායම = 5,750,000

4. ව්‍යාපාරික ආදායම :-

ව්‍යාපාරයක් යනු,

අ. 1. වැඩපිළිවෙලෙහි, කාල සීමාව කොතරම් කෙටි වුවද, යම් වෙළෙඳාමක්, වෘත්තීයක්, රක්‍ෂාවක් හෝ ව්‍යාපාරික ස්වරූපයක් සහිත තනි වෙළෙඳපොළක වැඩපිළිවෙලක්.

2. අතීත, වර්තමාන හෝ අනාගත යම් ව්‍යාපාරයක් ඇතුළත් වන නමුත්,

ආ. යම් සේවා නියුක්තියක් ඊට ඇතුළත් නොවේ.

1. වෙළෙඳාමක් - සියලුම වෙළෙඳ කටයුතු
උදා :- නිෂ්පාදනය කොට විකිණීම, ආනයන, අපනයන කටයුතු තොග, සිල්ලර වෙළෙඳාම, ? කටයුතු
2. වෘත්තීය - වෘත්තීය සුදුසුකම් ලබා ඇති පුද්ගලයන් විසින් ලබාදෙන සේවා සඳහා අය කරන ගාස්තු වෘත්තීය ආදායම් වේ.
උදා :- නීතිඥ ගාස්තු, වෛද්‍ය උපදේශන හා සේවා ගාස්තු, වරලත් ගණකාධිකාරීවරු අය කරන විගණන ගාස්තු
3. රක්‍ෂ - යම් විශේෂිත හැකියාවක් පදනම් කරගෙන උපයා ගන්නා ආදායම් වේ නම් වේ.
උදා :- ගීත ගායනය, රඟපෑම, ක්‍රීඩා අංශ
4. වෙළෙඳ ස්වරූපයේ ප්‍රයත්නයන් - කෙටිකාලීන වුවද යම් වැඩපිළිවෙලක් වෙළෙඳාමක් වශයෙන් නොසැලකුවත් එය වෙළෙඳ ස්වරූපයෙන් සිදු කොට ඇත්නම්, ව්‍යාපාරික ආදායමක් ලෙස සැලකිය යුතුයි.
උදා :- ඉඩම් විකිණීමෙන් ලැබෙන ආදායම්
(නඩු තීන්දු ඇසුරින් ඉදිරියේ දී සාකච්ඡා කරයි.)

අපේක්ෂිත ව්‍යාපාර :-

අනාගතයේ ව්‍යාපාර කටයුත්තක් ආරම්භ කිරීම හෝ වැළැක්වීම සඳහා යම් මුදලක් ලැබේ නම්, එය අපේක්ෂිත ව්‍යාපාරික ආදායමකි.

උදා :-

A මහතා කොළඹ ආහාරපාන විකිණීමේ ව්‍යාපාරයක නිරතව වී සිටී. ඔහුගේ ව්‍යාපාර සාර්ථකත්වය මත නුවර ශාඛාවක් ආරම්භ කිරීමට කටයුතු කරන ලදී. නමුත් නුවර සිටින B මහතා ඔහුගේ ව්‍යාපාරය නව වර්ෂ 03 කින් ප්‍රමාද කරන ලෙස ඉල්ලීමක් කල අතර ඒ වෙනුවෙන් රු. මිලියන 05 ක් ගෙවීමට එකඟ විය. A මහතාට ලැබුණු රු. මිලියන 05, අපේක්ෂිත ව්‍යාපාරික ආදායමකි.

ව්‍යාපාරික ලාභ හා ලැබීම් :- යම් කිසි පුද්ගලයෙක් යම් තක්සේරු වර්ෂයකදී ව්‍යාපාරයක්

පවත්වාගෙන යාමෙන් ලැබෙන ලාභ හා ලැබීම් පහත පරිදි වේ.

සේවා ගාස්තු	=	XX
වෙළෙඳ තොග විකිණීමෙන් ලබන	=	XX
ප්‍රාග්ධන වත්කම් / බැරකම් උපලබ්ධියෙන් ලබන ආදායම්	=	XX
ක්ෂය වන වත්කම් උපලබ්ධියෙන් ලැබෙන ආදායම්	=	XX
අපේක්ෂිත ලැබීම්		
ව්‍යාපාර කටයුතු සීමා කිරීමට ලැබෙන ලැබීම්	=	XX
ව්‍යාපාරික ත්‍යාග	=	XX
ව්‍යාපාරයට ඵලදායී ලෙස සම්බන්ධ ආයෝජන ආදායම්	=	XX
වෙනත් ආදායම්	=	XX
		XXX

ව්‍යාපාරික අඩුකිරීම් :-

අඩුකිරීම් ප්‍රධාන වර්ග 03 කි.

- (i) සාමාන්‍ය අඩු කිරීම (10 වන වගන්තිය)
- (ii) ප්‍රධාන අඩු කිරීම් (11 වන වගන්තිය)
- (i) විශේෂ අඩු කිරීම් (12 - 19 වගන්තිය)

විශේෂ අඩු කිරීම් යටතේ

- පොලී වියදීම (12 වන වගන්තිය)
- වෙළෙඳ තොග (13 වන වගන්තිය)
- අළුත්වැඩියා වියදීම් (14 වන වගන්තිය)
- පර්යේෂණ හා සංවර්ධන වියදීම් (15 වන වගන්තිය)
- ප්‍රාග්ධන දීමනා සහ තුලනය කිරීමේ දීමනා (16 වන වගන්තිය)
- වත්කම් හෝ බැරකම් උපලබ්ධි කිරීමෙන් සිදු වන පාඩු (17 වන වගන්තිය)
- මූල්‍ය පිරිවැයෙන් අඩු කල හැකි මුදල (13 වන වගන්තිය)
- ව්‍යාපාර හෝ ආයෝජන පාඩු (19 වන වගන්තිය)

(1) සාමාන්‍ය අඩු කිරීම්

10 වන වගන්තිය යටතේ

(අ) සේවා නියුක්තික ආදායමේ කිසිම අඩු කිරීමක් කල නොහැක

(ආ) පහත අඩුකිරීම් ව්‍යාපාරික ලාභ ගණනය කිරීමේ දී, අඩු කල නොහැක.

- ගෘහස්ථ වියදම් - සාමාන්‍යයෙන් ව්‍යාපාරිකයෙකුගේ ? - මදාර නඩත්තුවට යන වියදම

උදා :- ආහාරපාන වියදම, විදුලි වියදම, ගමන් ගාස්තු, අධ්‍යාපන ගාස්තු, ජල බිල් වියදම, වෛද්‍ය වියදම්

- ආදායම් බදු / VAT
- නීති උල්ලංඝනය කිරීම නිසා ඇතිවන දඩ, පොලී ගාස්තු
- සංග්‍රහ වියදම්
- විනෝද වියදම්
- ලාභාංශ ගෙවීම - ලාභයෙන් කොටසක් අයිතිකරුවන්ට ලබාදීම ලාභාංශ ගෙවීම නම් වේ.
- ලොතරැයි හෝ ඔට්ටු ඇල්ලීම සම්බන්ධයෙන් දරන ලද වියදම්
- අපේක්ෂිත වියදම් (දරා නැති වියදම්)
- සේවකයන්ට කරන ගෙවීම් වලට 'PAYE' අඩු කළ නැත්නම් සේවක වියදම අඩු කල නොහැක.
- රඳවාගැනීමේ බදු අඩු නොකල වියදම්

- මාසික පුද්ගලයෙකුට යම් සේවාවක් / භාණ්ඩ මිලදී ගැනීමේදී, මසකට රු. 50,000/- කට වැඩි ගෙවීමක් කරයි නම් 5% ක රඳවා ගැනීමේ බද්දක් අඩු කල යුතුයි.

උදා :- A මහතාගෙන් නීති සේවා ලබා ගැනීමට රු. 80,000/- ක් ගාස්තු මාසයේ දී ගෙවා ඇත.

- කුලී ගෙවීමේදී රු. 50,000/- කට වැඩියෙන් කුලී ගෙවයි නම්, 10% ක රඳවා ගැනීමේ බද්දක් අදාල වේ.

උදා :- A සමාගම කපිල මහතාට මසකට රු. 100,000/- ක කුලියක් ගෙවයි.

$$100,000 \times 10\% = 10,000$$

ප්‍රශ්න

සීමාසහිත සරසි ෆැබ්‍රිකේස් (පෞද්ගලික) සමාගම, 2019 මාර්තු මාසය තුළදී පහත දැක්වෙන ගෙවීම් සිදුකර තිබුණි.

- සිල්වාට (වාසික තැනැත්තෙකු) ගෙවූ සාප්පු කුලිය - රු. 40,000/-
- බදු උපදේශකයෙකු වන රාජ් ට (වාසික තැනැත්තෙකු) ගෙවූ උපදේශන ගාස්තුව - රු. 75,000/-
- සනීපාරක්ෂක සේවාවන් සඳහා සීමාසහිත ඊසී හෙල්ත් (පෞද්ගලික) සමාගමට ගෙවූ ගාස්තුව - රු. 150,000/-

ඔබ විසින් කළ යුතු දෑ.

- (a) ඉහත දැක්වෙන එක් එක් ගෙවීම් මත රඳවාගැනීමේ බදු අඩු කිරීමේ වගකීම සඳහන් කරන්න. (ලකුණු 03)
- (b) 2019 මාර්තු මාසය සඳහා සීමාසහිත සරසි ෆැබ්‍රිකේස් (පෞද්ගලික) සමාගම විසින් අඩුකරන ලද මුළු රඳවාගැනීමේ බද්ද (WHT) ගණනය කරන්න.

02. A සමාගම පහත වියදම් 2019 මාර්තු මස තුළදී කර ඇත.

- (i) නීතිඥ ගාස්තු ලෙස රු. 60,000/- ක් කමල් මහතාට ගෙවා ඇත.
 - (ii) තනි පුද්ගල ව්‍යාපාරයක් වන ඡඩු ආයතනයට රු. 75,000/- භාණ්ඩ මිලදී ගැනීම වෙනුවෙන් ගෙවා ඇත.
 - (iii) ආරක්ෂණ සේවා වෙනුවෙන් රු. 120,000/- ක් ආරක්ෂක සේවා ආයතනකට ගෙවා ඇත.
 - (iv) රු. 40,000/- ක් කපිල මහතාට උපදේශන සේවා සඳහා ගෙවා ඇත.
- (1) රඳවා ගැනීමේ බද්ද කොපමණ ද?
 - (2) රඳවා ගැනීමේ බද්ද අඩු කොට දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුවට ප්‍රේෂ්‍ය නොකිරීමේ ප්‍රතිවිපාක මොනවා ද?

ප්‍රධාන වියදම්

- ව්‍යාපාරික / ආයෝජන ආදායම් ගණනයේ දී
- යම් වියදමක් අදාළ තක්සේරු වර්ෂයේ දී දරා ඇත්නම්

ආදායම් ඉපයීම සඳහා දරන තාක් අඩු කල හැකිය.

ආදායම් ඉපයීම සඳහා ව්‍යාපාර සාමාන්‍යයෙන් දරන වියදම

- වැටුප් වේතන ගෙවීම
- ව්‍යාපාරයේ ජය බිල්
- ව්‍යාපාරයේ විදුලි වියදම
- ව්‍යාපාරයේ නඩත්ව සඳහා යන වියදම
- ප්‍රවාහන වියදම් ආදිය ඇතුළත් වේ.

විශේෂ වියදම (12 වන වගන්තිය - 19 වන වගන්තිය)

- පොලී වියදම් - (12 වගන්තිය)
- වෙළෙඳ තොග සඳහා දීමනා - (13 වගන්තිය)
- අලුත්වැඩියා කිරීම් හා වැඩිදියුණු කිරීම් - (14 වගන්තිය)
- පර්යේෂණ හා සංවර්ධන වියදම් සහ කෘෂිකාර්මික කටයුතු ආරම්භ කිරීමේ වියදම් - (15 වගන්තිය)
- ප්‍රාග්ධන දීමනා සහ තුලනය කිරීමේ දීමනා - (16 වගන්තිය)
- ව්‍යාපාර වත්කම් හා බැරකම් උපලබ්ධි කිරීමේදී සිදුවන පාඩු - (17 වගන්තිය)
- මූල්‍ය පිරිවැයෙහි අඩු කළ හැකි මුදල - (18 වගන්තිය)
- ව්‍යාපාර හෝ ආයෝජන පාඩු - (19 වගන්තිය)

යම් තැනැත්තෙක්, ව්‍යාපාර කටයුත්තක් සඳහා ලබා ගන්නා ලද ණය මුදලක් වෙනුවෙන් හෝ කුලීපිට ගැනීමකදී, (කල්බදු ක්‍රමයට ගැනීමේදී ගෙවීමට සිදු වන ණය පොලී අඩු කළ හැකි වියදමකි)

මෙම පොලිය අඩුකළ හැක්කේ එම ණය බැඳීම ආදායම් උත්පාදනය කිරීම සඳහා දරන ලද තාක් දුරට අඩු කළ හැකියි.

උදා :- පෙරේරා මහතා තොග - සිල්ලර වෙළෙඳාමේ නියුතු ව්‍යාපාරයක් සිදු කරන අතර 2018/19 තක්සේරු වර්ෂයේ දී රු. 500,000/- ක ණය මුදලක් ලංකා බැංකුවෙන් ලබා ගෙන ඇත. මෙම ණය මුදලෙන් 50% ක් ව්‍යාපාරයේ භාණ්ඩ මිලදී ගැනීම සඳහා භාවිතා කළ අතර නව 20% ක් කාර්යාල වැටුප් ගෙවීමට භාවිතා කොට තිබුණි.

ඉතිරි ප්‍රමාණය ඔහුගේ නිවසේ අළුත්වැඩියා කිරීම සඳහා භාවිතයට ගන්නා ලදී.

වර්ෂය තුළ මෙම ණය සඳහා පොලී වශයෙන් රු. 80,000/- ක් ගෙවා තිබුණි.

අඩු කළ හැකි ණයපොලී ගණනය කරන්න.

භාණ්ඩ මිලදී ගැනීමට - $500,000 \times 50\% \rightarrow 80,000 \times 5/10 = 40,000$

කාර්යාල වැටුප් - $500,000 \times 20\% \rightarrow 80,000 \times 2/10 = 16,000$

5:2:3

නිවස අළුත්වැඩියා කිරීමට -

අඩු කළ හැකි ණය පොලී වියදම - 56,000

(2) ණය පොලී වියදම (මූල්‍ය පිරිවැය) අඩු කළ හැකි සීමාව

(18 වන වගන්තිය)

නිෂ්පාදන අස්ඵ්‍රීතවයක් සම්බන්ධයෙන්

මූල්‍ය සාධන පත්‍රවලට ආරෝපණය කළ හැකි මූල්‍ය පිරිවැය ප්‍රමාණය = (මුළු මූල්‍ය පිරිවැය / මූල්‍ය සාධනපත්‍රවලට මුළු පිරිවැය) x [(නිකුත් කළ මුළු කොටස් ප්‍රාග්ධනය සහ සංචිතවල මුළු එකතුව) x 3]

අනෙකුත් අස්ඵ්‍රීතවයක් සම්බන්ධයෙන්

මූල්‍ය සාධන පත්‍රවලට ආරෝපණය කළ හැකි මූල්‍ය පිරිවැය ප්‍රමාණය = (මුළු මූල්‍ය පිරිවැය / මූල්‍ය සාධනපත්‍රවලට මුළු පිරිවැය) x [(නිකුත් කළ මුළු කොටස් ප්‍රාග්ධනය සහ සංචිතවල මුළු එකතුව) x 4]

01. ABC සමාගම රු. මිලිය. 250 ක ණය මුදලක් ව්‍යාපාර කටයුතු සඳහා වර්ෂය තුළදී ලබාගත් අතර ණය පොලී ලෙස රු. මිලිය. 31.5 ක්, ගෙවා ඇත. සමාගමේ කොටස් ප්‍රාග්ධනය රු. මිලිය. 10 ක් වන අතර සංචිත රු. මිලිය. 20 ක් විය. මෙම සංචිත තුළ වත්කම් ප්‍රතිපාගනන ලාභ රු. මිලිය. 5 ක් ඇතුළත් වේ. (මෙය නිෂ්පාදන ව්‍යාපාරයකි.)

අඩුකළ හැකි ණයපොලී ප්‍රමාණය ගණනය කරන්න. (රු.මිලිය)

ණය පොලී ගෙවූ ප්‍රමාණය = 31.5

(-) පනතට අනුව ඉඩ දී ඇති ප්‍රමාණය =

$$\frac{\text{ණය පොලී}}{\text{ණය මුදල}} \times 3 \quad (\text{කොටස් ප්‍රාග්ධන} + \text{සංචිත})$$

$$\frac{31.5}{250} \times 3 \quad (10 + 15)$$

$$\frac{31.5}{250} \times 75 = (9.45)$$

අඩු කළ නොහැකි ණය පොලී = 22.05

ඉහත ගණනය කිරීමට අනුව 2018 /19 තක්සේරු වර්ෂය තුළ මූල්‍ය සාධන පත්‍ර වලට ආරෝපණයකළ හැකි මූල්‍ය පිරිවැය රු. මිලියන 9.45 වේ. ඉතිරි රු. මිලිය. 22.05 2019/20 තක්සේරු වර්ෂයේ සිට, 2024/25 තක්සේරු වර්ෂය දක්වා ඉදිරිවට ගෙන යා හැකි අතර ඉදිරි වර්ෂය වල මූල්‍ය පිරිවැය ගණනයේ දී සලකා බැලිය හැකිය. (වර්ෂය 06 දක්වා අඩු කළ හැකිය)

ප්‍රශ්න

B සමාගමේ කොටස් ප්‍රාග්ධනය රු. මිලි. 20 ක් වන අතර සංචිත රු. මිලි. 50 ක් විය. මෙම සංචිත තුළ ප්‍රත්‍යාගණන අලලා රු. මිලි. 6 ක් ගලපා ඇත. වර්ෂය තුළ ණය පොලී ගෙවීම ලෙස රු. මිලි. 22 ක් ගෙවා ඇත. සමාගම ලබාගත් ණය මුදල රු. මිලි. 210 ක් විය. ඉඩ දිය හැකි ණය පොලී ගණනය කරන්න. (B සමාගම සේවා සපයන සමාගමකි)

ප්‍රශ්න

01. A සමාගම නිෂ්පාදන ව්‍යාපාරයකි.

2018/19 පොලී ගෙවීම	-	රු. මිලි. 6
කොටස් ප්‍රාග්ධනය	-	රු. මිලි. 8
අයහාර සංචිත	-	රු. මිලි 6
ප්‍රත්‍යාගණන ලාභ	-	රු. මිලි. 2
ණය ප්‍රාග්ධනය	-	රු. මිලි. 80

1. 2018 / 2019 තක්සේරු වර්ෂය සඳහා අඩුකළ හැකි පොලිය.

02. 2019/2020 කොටස් ප්‍රාග්ධනය - රු. මිලි. 10

අයහාර සංචිත - රු. මිලි. 12

ණයපොලී ගෙවීම රු. මිලි. 5

ණය මුදල / ණය ප්‍රාග්ධනය රු. මිලි. 70

අඩු කළ හැකි ණයපොලිය කොපමණ ද?

2. වෙළෙඳ තොග :- (13 වන වගන්තිය)

වෙළෙඳ තොගය යනුවෙන් යම් තැනැත්තෙකුගේ ව්‍යාපාරයක සාමාන්‍ය ව්‍යාපාරික කටයුතු වලදී, විකුණන ලබන හෝ විකිණීමට අපේක්ෂා කරන ලබන එම තැනැත්තා සතු වත්කම්. එම වත්කම් මත තේරීගෙන යන කාර්යයන්, එම වත්කම් වලට අන්තර්ගත කළ හැකි යම් ද්‍රව්‍යය පිළිබඳ තොග සහ පරිභෝජනය කළ හැකි ද්‍රව්‍ය අදහස් වේ.

ප්‍රාග්ධන වත්කම් හා ක්ෂය කළ හැකි වත්කම් වෙළෙඳ තොගයේ ඇතුළත් නොවේ.

තොග අඩු කිරීම් ගණනය කරන ආකාරය

ආරම්භක තොගයේ වටිනාකම	=	XX
(+) තක්සේරු වර්ෂයේ තොග ගැනීම	=	XX
(-) ආපසු යැවුම්	=	(XX)
(-) අවසාන තොගයේ වටිනාකම	=	(XX)
වෙළෙඳ තොග වටිනාකම / විකුණුම් පිරිවැය	=	<u>XX</u>

තොගය ව්‍යාපාරයෙන් බැහැර යන තුරු තොග සම්බන්ධ වියදම අඩු කළ නොහැක.

තොග බැහැර හැරීම යනු විකිණීම, හානියට පත්වීම හෝ සුන්බුන් ලෙස විකිණීම හෝ කල් ඉකුත්වීම යන ඒවායි.

නඩු තීන්දුව : - හේලිස් සමාගමට එදිරිව දේශීය ආදායම් බදු කොමසාරිස් නඩුව.

හේලිස් ? - තොගය (පසු දින භාණ්ඩ විකිණීමට ඇති මුදල්

2020/2021 අඩු කළ හැකි = 8.14 M

නඩුව : - හේලිස් සමාගමට එදිරිව දේශීය ආදායම් බදු කොමසාරිස් නඩුව.

තොරතුරු :- හේලිස් සමාගම රබර් දේශීයක මිලදී ගැනීම සහ අපනයනය කිරීමේ ව්‍යාපාර කටයුත්තක් පවත්වාගෙන යන ලදී. ඊළඟ දිනයේ දී දේශීයව රබර් මිලදී ගැනීම සඳහා රු. 96,075/- ක මුදලක් සේප්පුයේ තබන ලදී. එදින රාත්‍රියේ දී මෙම මුදල සොර කණ්ඩායමක් විසින්, සොරා ගෙන තිබූ අතර පොලිසියට පැමිණිලි කිරීමෙන් අනතුරුව පොලිසිය විසින් සොරුන් අල්ලා සොරුන් අල්ලා රු. 23,775/- ක් හේලිස් සමාගමට සොයා දෙන ලදී. ඒ අනුව ඉතිරි පාඩුව වන 72,300 වී 50% ක් රක්ෂණ සමාගමෙන් ලැබුණි. ඒ අනුව මුදල් ලැබීමේ පාඩුව රු. 36,150/- ක් හේලිස් සමාගම ලාභා/ලාභ ගිණුමට ගලපන ලදී.

ප්‍රශ්නය :- මුදල් ලැබීමේ පාඩුව රු. 36,150/- ලාභාලාභ ගිණුමෙන් වියදමක් ලෙස අඩුකළ හැකි ද නොහැකි ද යන්න.

අධිකරණ තීන්දුව :- අධිකරණය තීන්දු කලේ, මුදල් නැතිවීම, වියදමක් වශයෙන් සැලකිය නොහැකි නමුත් එය ආයතනයෙන් බැහැර හැරීමක් ලෙස සලකා අඩු කිරීමට ඉඩ දිය හැකිය. මෙම අඩු කිරීමේ දී පහත කොන්දේසි සම්පූර්ණ විය යුතුය.

- (i) එම මුදල හෝ වත්කම කාරක ප්‍රාග්ධනය (ජංගම ප්‍රාග්ධනය නියෝජනය කල යුතුය)
- (ii) මුදල් තබා ගැනීමට හෝ වත්කම තබා ගැනීම ව්‍යාපාරයේ ආවේණික අවශ්‍යතාවයක් වීම. (සාමාන්‍ය ව්‍යාපාර කටයුත්තක් වීම)

2016 Janu.

01. සී/ස බුද්ද ඇන්ඩ් කම්පැනි 2018/2019 වර්ෂයේ දී ආදායම් බදු සඳහා ව්‍යාපාරික ලාභය ගණනය කිරීමේ දී එම වර්ෂයේ දී ව්‍යාපාරයට සිදු වූ පහත පාඩු සලකා බලමින් සිටී.

එනම්,

2018 දෙසැම්බර් 25 වන දින සොරු කණ්ඩායමක් විසින් රු. 79,000/- ක් වටිනා පරිගණක යන්ත්‍රයක්, රු. 150,000/- ක් වටිනා භාණ්ඩ තොගයක් මෙන්ම රු. 50,000/- ක මුදලක් (සුළු මුදල් වශයෙන් තබා ඇති) සොරා ගන්නා ලදී. මෙම පාඩුව ගලපන්නේ කෙසේ දැය නඩු තීන්දු ඇසුරින් සී/ස බුද්ද ඇන්ඩ් කම්පැනි එකට උපදෙස් දෙන්න.

- මෙම සිද්ධියට අදාළ වන නඩුව වන්නේ හේලිස් සමාගමට එදිරිව දේශීය ආදායම් බදු කොමසාරිස් නඩුවයි.
- ඉහත සිද්ධියට අදාළව සොරාගත් රු. 79,000/- ක් වටිනා පරිගණක යන්ත්‍රය, රු. 150,000/- ක් වටිනා තොග හා රු. 50,000/- ක සුළු මුදල් ද නැතිවීම වියදමක් වශයෙන් සැලකිය නමුත්, එය ආයතනයෙන් බැහැර හැරීමක් ලෙස සලකා අඩු කිරීමට ඉඩ දිය යුතුව තිබුණ ද අධිකරණ තීන්දු කලේ පහත කොන්දේසි ද සම්පූර්ණ විය යුතුය.

අදාළ මුදල හෝ වත්කම කාරක ප්‍රාග්ධනය නියෝජනය කල යුතුය.

උදා :- පරිගණක යන්ත්‍රය කාරක ප්‍රාග්ධනයට අයත් නොවේ. 150,000/- ක තොග කාරක ප්‍රාග්ධනයට අදාළ වේ. 50,000/- ක මුදල් කාරක ප්‍රාග්ධනයට අයත් වේ.

- මෙම මුදල් හෝ වත්කම් සාමාන්‍ය ව්‍යාපාරික කටයුත්තක් සඳහා යොදා ගෙන තිබිය යුතුයි. පරිගණකය, තොගය, මුදල් ආවේණික ව්‍යාපාර කටයුතු සඳහා භාවිතා කරයි. එම නිසා පරිගණකය හැර භාණ්ඩ ? හා මුදල් ලාභ / ලාභ ගිණුමෙන් වියදමක් ලෙස අඩුකල හැකිය.

අනෙක් පිළිතුර

මෙම සමාගමේ සොරාගැනීමේ සිද්ධියට අදාළව පරිගණකය, තොග හා මුදල් ව්‍යාපාරයට ආවේණික වත්කම් ලෙස සැලකිය හැකිය. එනමුත්, පරිගණකය ස්ථාවර වත්කම් නියෝජනය කරන බැවින්, පරිගණකය නැතිවීමේ පාඩුව ප්‍රාග්ධන අලාභ යැයි ප්‍රාග්ධන අලාභ ලා/ලා ගණනය කිරීමේ දී අඩුකල නොහැකිය.

තොග හානිය වන රු. 150,000/- හා සුළු මුදල් රු. 50,000 ජංගම ප්‍රාග්ධනය නියෝජනය වන අතර ඒවායේ නැතිවීම ව්‍යාපාරයෙන් බැහැර හැරීමක් ලෙස සලකා අඩුකල හැකි බව හේලිස් සමාගමට එදිරිව දේශීය ආදායම් කොමසාරිස් නඩුවේ දී තීන්දුව දෙන ලදී. ඒ අනුව රු. 200,000/- ක් (50,000 + 150,000) පමණක් අඩු කල හැකිය. පර්යේෂණ හා සංවර්ධන වියදම හා කෘෂිකාර්මික කටයුතු ආරම්භ කිරීමේ වියදම්

(4) පර්යේෂණ වියදම් හා සංවර්ධන වියදම් :- (15 වන වගන්තිය)

ශ්‍රී ලංකාවේ යම් ආයතනයක් තම ව්‍යාපාරය වැඩි දියුණු කිරීම සඳහා විද්‍යාත්මක, කාර්මික, කෘෂිකාර්මික හෝ වෙනත් පර්යේෂණයන් සිදු කිරීමේ දී, හෝ යම් පුද්ගලයෙකුගේ ව්‍යාපාර සංවර්ධනය කිරීමේ දී හා නිෂ්පාදන හෝ ක්‍රියාවලිය වැඩිදියුණු කිරීමේ දී, දරන පර්යේෂණ වියදම් (ප්‍රාග්ධන හෝ /හා අයහාර) අඩු කල හැකිය. මීට අමතරව පර්යේෂණ හා සංවර්ධන වියදම් පනතේ 06 වන උපලේඛනයට හා සංවර්ධන වියදම් පනතේ 06 වන උපලේඛනයට අනුව 100% ක ප්‍රමාණයක් 2018/04/01 සිට වර්ෂ 03 ක් සඳහා හිමිකම් ඇත.

(5) කෘෂි කාර්මික කටයුතු ආරම්භ කිරීමේ වියදම් :- (15 වන වගන්තිය)

මෙම වියදම් යනු යම් තැනැත්තෙකු විසින්,

1. යම් ඉඩමක් වගා කිරීම සහ සත්ත්ව පාලනය සඳහා සඳහා සුදානම් කිරීමේ දී
2. වගා කිරීම සඳහා පැළ, ? මිලදී ගැනීමේ දී,
3. සත්ත්ව පාලනයේ දී සතුන් හෝ කුකුළන් බිත්තර ආදිය මිලදී ගැනීමේ දී
4. මසුන් ඇතිකිරීමක දී ටැංකි හෝ පොකුණු සෑදීම සඳහා යන වියදම් කෘෂිකාර්මික කටයුතු ආරම්භ කිරීමේ වියදම් ලෙස සැලකිය හැකිය.

මෙම වියදම් කිසිදු සීමාවකින් තොරව අඩුකල හැකිය.

(6) ප්‍රාග්ධන දීමනා / ක්ෂය දීමනා :- (16 වන වගන්තිය)

යම් වර්ෂයක් අවසානයේ දී යම් තැනැත්තෙකුට අයත් ව තිබූ සහ එම තැනැත්තාගේ ව්‍යාපාරයකින් ආදායම් ඉපයීමේ දී භාවිතා කරන ලද ක්ෂය විය හැකි වත්කම් සඳහා ප්‍රාග්ධන දීමනා ප්‍රදානය කෙරේ.

දේශීය ආදායම් පනතේ 02 වන හෝ 04 වන උපලේඛනය අනුව ප්‍රාග්ධන දීමනා ගණනය කල යුතු වේ. ප්‍රාග්ධන දීමනා ගණනයේ දී ක්ෂය වන වත්කම් වර්ගීකරණය කර ඇති අතර එක් එක් වත්කම් පන්තියට අදාළ ක්ෂය කල හැකි වර්ෂ ගණන පහත වගුවේ දැක්වේ.

2007 අංක 24 දරණ දේශීය ආදායම් පනතට අනුව,

පන්තිය	වත්කම	කෂය කල හැකි වර්ෂ
01	උපකරණ, පරිගණක, කාර්යාල උපකරණ ආදී උපකරණ සියල්ලම	5
02	බස්, ලොරි, වාහන, මෝටර් රථ, ට්‍රැක්ටර්	5
03	යන්ත්‍ර සූත්‍ර, බෝට්ටු, අභස්ජානා,	5
04	ගොඩනැගිලි හා ගොඩනැගිලි ව්‍යුහය	10
05	කීර්තිනාමය හැර අනෙකුත් අස්පාශය වත්කම් (මෘදුකාංග, සන්නම් නාමය, ප්‍රවාහන අයිතිය)	වත්කමේ සත්‍ය ඵලදායී ජීවිත කාලය හෝ අවුරුදු 20 ක්

2018 අප්‍රේල් 01 දිනට පෙර අත්පත් කරගත් වත්කම් වෙනුවෙන් ප්‍රාග්ධන දීමනාව පැරණි පනත අනුව පහත පරිදි හිමිකරගත හැකිය. මූල්‍ය කල්බදු ක්‍රමය යටතේ 2018 අප්‍රේල් 01 දිනට පෙර අත්පත් කරගත් වත්කම් සඳහා කෂය දීමනාව හිමි නොවේ.

වත්කම් වර්ගය	2010/11 දක්වා අත්පත් කරගත්	2011/12 - 2017/18
(1) පිරියත, යන්ත්‍ර හා උපකරණ - ඉදිකිරීම් කර්මාන්තය	25%	33 1/3%
අපනයන කර්මාන්තය	12.5%	50%
අනෙකුත්	12.5%	33 1/3%
(2) මෝටර් වාහන හා ගෘහ භාණ්ඩ	20%	20%
(3) ඕනෑම තනන ලද සුදුසුකම් ලබන ගොඩනැගිලි	6 2/3%	10%
(4) මිලදී ගත් ඇතැම් ගොඩනැගිලි	6 2/3%	6 2/3%
(5) ආනයනය කළ මෘදුකාංග	25%	25%
(6) ශ්‍රී ලංකාව තුළ සංවර්ධනය කළ මෘදුකාංග	100%	100%
(7) තොරතුරු තාක්ෂණ උපකරණ, ගණක උපකරණ හා ඒවායේ උපාංග	25%	25%
(8) කීර්තිනාම හැර වෙනත් ඕනෑම අස්පාශය වත්කම්	10%	10%

E. උදාහරණය

ABC යනු ඇතළුම් කම්හලකි. එය 2018.06.01 වන දින රු. 1,000,000ක පිරිවැයක් දරා යන්ත්‍රයක් අත්පත් කරගත් අතර එය ආදායම් ඉපයීමට යොදාගන්නා ලදී. එය ඊළඟ අවුරුදු පහ තුළ දී අඩුණ්ඩුව භාවිත කරයි නම්, ප්‍රාග්ධන දීමනා පහත පරිදි ගණනය කළ හැකිය.

තක්සේරු වර්ෂය	ලියාහල අගය	ඉතිරි වර්ෂ සංඛ්‍යාව	වර්ෂය සඳහා ප්‍රාග්ධන දීමනාව	සමුච්චිත ප්‍රාග්ධන දීමනාව
2018/2019	1,000,000	5	200,000	200,000
2019/2020	800,000	4	200,000	400,000
2020/2021	600,000	3	200,000	600,000
2021/2022	400,000	2	200,000	800,000
2022/2023	200,000	1	200,000	1,000,000

තුලනය කිරීමේ දීමනා සහ තක්සේරු කළ හැකි ගාස්තු

තුලනය කිරීමේ දීමනා

යම් තක්සේරු වර්ෂයක් ඇතුළත උපලබ්ධි කරන ලද ක්ෂය විය හැකි වත්කම් සම්බන්ධයෙන් සහ එම වර්ෂය තුළ දී හෝ ඊට පෙර වර්ෂයක දී ප්‍රාග්ධන දීමනා ප්‍රදානය කර ඇති, ක්ෂය විය හැකි වත්කම් සඳහා ලබාදෙනු ලැබේ. තුලනය කිරීමේ දීමනා ගණනය කරනු ලබන්නේ දෙවන හෝ හතරවන උපලේඛනවලට අනුකූලවය.

ඉවත් කිරීමේ අලාභය

තුලනය කිරීමේ දීමනාව = {වත්කමේ ලියාහල අගය - ලැබුණු ප්‍රතිෂ්ඨාව}

ක්ෂය විය හැකි වත්කමක් උපලබ්ධි කරන පවස්ථාවේදී ඒ සඳහා ලැබුණු ප්‍රතිෂ්ඨාව එම වත්කමේ ලියාහල අගයට වඩා අඩුනම්, එම අලාභය තුලනය කිරීමේ දීමනාව ලෙස හැඳින්වෙන අතර එය ව්‍යාපාර ආදායම ගණනය කිරීමේදී අඩු කිරීමට ඉඩදෙනු ලැබේ.

තක්සේරු කළ හැකි ගාස්තු (ඉවත් කිරීමේ ලාභය)

ක්ෂය විය හැකි වත්කමක් උපලබ්ධි කරන අවස්ථාවේදී ඒ සඳහා ලැබුණු ප්‍රතිෂ්ඨාව එම වත්කමේ ලියාහල අගය ඉක්මවන්නේ නම්, එම ලාභය තක්සේරු කළ හැකි ගාස්තුව ලෙස හැඳින්වෙන අතර එය ව්‍යාපාරික ලැබීමක් ලෙස බද්දට යටත් කෙරේ.

තක්සේරු කළ හැකි ගාස්තු = {ලැබුණු ප්‍රතිෂ්ඨාව - වත්කමේ ලියාහල අගය}

වැඩි කළ ප්‍රාග්ධන දීමනා (දෙවන උපලේඛනය)

තක්සේරු වර්ෂයක් තුළ ශ්‍රී ලංකාවේ ආයෝජනයක් කරන (පවතින ව්‍යාපාරයක් පුළුල් කිරීමක් නොවන) තැනැත්තෙකු හට සාමාන්‍ය ප්‍රාග්ධන දීමනාවන්ට අමතරව, පහත දැක්වෙන පරිදි වැඩි කළ ප්‍රාග්ධන දීමනාවක් ප්‍රදානය කර ඇත.

1. යම් ක්ෂය විය හැකි වත්කමක් ව්‍යාපාරයකින් ආදායම් ඉපයීමේදී අර්ධ වශයෙන් භාවිත කර ඇති විටකදී, වත්කමේ පිරිවැය සහ ප්‍රතිෂ්ඨාව එම ව්‍යාපාර ආදායම ඉපයීමේදී භාවිත කළ එම වත්කමේ එම කොටසේ වෙළෙඳපොළ අගය අනුව බෙදිය යුතුය.

නිර්ණායක	ආයෝජනයේ ප්‍රමාණ	වැඩි කළ ප්‍රාග්ධන දීමනා අනුපාතය
උතුරු පළාත හැර ශ්‍රී ලංකාවේ කොටසක භාවිත කළ ක්ෂය විය හැකි වත්කම් (අස්පෘෂ්‍ය වත්කම් හැර)	ඇ.ඩො. මිලියන 3 ඉක්මවන නමුත් ඇ.ඩො. මිලියන 100 නොඉක්මවන	100%
උතුරු පළාත හැර ශ්‍රී ලංකාවේ කොටසක භාවිත කළ ක්ෂය විය හැකි වත්කම් (අස්පෘෂ්‍ය වත්කම් හැර)	ඇ.ඩො. මිලියන 100 ඉක්මවන්නේ නම්	150%
උතුරු පළාත තුළ භාවිත කරන ලද ක්ෂය විය හැකි වත්කම් (අස්පෘෂ්‍ය වත්කම් හැර)	ඇ.ඩො. මිලියන 3 ඉක්ම වන්නේ නම්	200%
රජයට අයත් සමාගමක ශ්‍රී ලංකාවේ යම් කොටසක භාවිත කරනු ලබන වත්කම් හෝ කොටස් මත දරනු ලබන වියදම්	ඇ.ඩො. මිලියන 250 ඉක්ම වන්නේ නම්	150%

2. යම් තක්සේරු වර්ෂයකට අදාළව ඉහත එක් කාණ්ඩයක් යටතේ හටගන්නා ප්‍රාග්ධන දීමනා වෙනත් කණ්ඩායමක් සමග එකතු කළ නොහැකි අතර එම වර්ෂය තුළ දී ලබාගත යුතු අතර පසු තක්සේරු වර්ෂයක් කල් දැවීය හැකිය.

2.5.4.7 අලුත්වැඩියා කිරීම සහ වැඩිදියුණු කිරීම - (14 වන වගන්තිය)

අලුත්වැඩියා කිරීමේ හෝ වැඩිදියුණු කිරීමේ වියදම්, ඒවා ප්‍රාග්ධන ස්වභාවයේ වුව ද, එය නොසලකා අඩු කළ හැකිය.

නමුත්, අඩු කළ හැකි ප්‍රමාණය පහත සීමාවන්ට යටත් වේ.

- 4 වන පන්තියේ වත්කම් වනම්, ගොඩනැගිලි, ව්‍යුහ සහ ස්ථිර ස්වභාවයේ සමාන දේ
- අනෙකුත් සියලු ක්ෂය විය හැකි වත්කම්
- පෙර තක්සේරු වර්ෂය අවසානයේ වත්කමේ ලියාපදිංචි අගයෙන් 5%
- පෙර තක්සේරු වර්ෂය අවසානයේ වත්කමේ ලියාපදිංචි අගයෙන් 20%

ඉහත සීමාව ඉක්මවන වියදම් ප්‍රමාණය අඩු කිරීමට ඉඩ නොදෙන අතර එම ප්‍රමාණය වත්කමේ ක්ෂය වීමේ පදනමට එකතු කළ යුතුය.

E.g. උදාහරණ

ඉහත උදාහරණයේ යන්ත්‍රය සඳහා 2020/21 තක්සේරු වර්ෂයේ රු. 400,000ක අලුත්වැඩියා වියදමක් දැරිය යුතු බව උපකල්පනය කරන්න.

16 වන වගන්තිය යටතේ ප්‍රාග්ධන දීමනා 14 වන වගන්තිය යටතේ අලුත්වැඩියා වියදම් පහත පරිදි අඩු කළ හැකිය.

2020/21 තක්සේරු වර්ෂයේ දරන අලුත්වැඩියා වියදම	= රු. 400,000
පෙර තක්සේරු වර්ෂය අවසානයේ දී වත්කමේ ලියාපදිංචි අගය	= රු. 800,000
ක්ෂය වීමේ පදනමට එකතු කළ වියදම	= රු. 800,000 x 20%
	<u>= රු. 160,000</u>
ක්ෂය කිරීමේ පදනමට අතිරික්ත නඩත්තු වියදම	= රු. 240,000

ඉතිරි තක්සේරු වර්ෂය සඳහා ක්ෂය දීමනා පහත පරිදි ගණනය කළ යුතුය.

තක්සේරු වර්ෂය	ක්ෂය වීමේ පදනම	ඉතිරි වර්ෂ ගණන	ප්‍රාග්ධන දීමනාව	සමුච්චිත ප්‍රාග්ධන දීමනාව
2018/2019	1,000,000	5	200,000	200,000
2019/2020	800,000	4	200,000	400,000
2020/2021	600,000	3	200,000	600,000
2021/2022	640,000	2	320,000	920,000
2022/2023	320,000	1	320,000	1,240,000

අදාළ වර්ෂ ගණන ඉකුත් වීමෙන් පසු (මෙම උදාහරණය අනුව වසර 5) ඉතිරිව ඇති වර්ෂ ගණන 0 වන හිසා,

ඒ අනුව, අලුත්වැඩියා සහ වැඩිදියුණු කිරීමේ වියදුම් ක්ෂය පදනමට එකතු කිරීමට ඉඩ නොදෙනු ඇත.

2.5.4.8 ව්‍යාපාර වත්කම් සහ බැරකම් උපලබ්ධි කිරීමේදී සිදුවන පාඩු (17 වගන්තිය)

17 වන වගන්තිය අනුව, යම් තැනැත්තෙකුගේ ව්‍යාපාරයකින් ලැබෙන ආදායම ගණනය කිරීමේදී වත්කම් සහ බැරකම් උපලබ්ධි කිරීමේදී සිදු වූ පාඩු අඩු කළ හැකිය. ඒ සඳහා,

- (a) ව්‍යාපාරයෙන් ආදායම් ඉපයීමට භාවිත කරන ලද තාක් දුරට වූ ව්‍යාපාරයේ ප්‍රාග්ධන වත්කම් විය යුතුය.
- (b) මුදල් ණයට ගැනීමේදී දැරූ ණය බැඳීමක් නම්, ව්‍යාපාරයෙන් ආදායම් ඉපයීමට එම මුදල් යෙදවූ තාක් දුරට හෝ එම මුදල්වලින් මිලදීගත් වත්කමක් ව්‍යාපාරයෙන් ආදායම් ඉපයීමට භාවිත කළ තාක් දුරට සහ,
- (c) වෙනත් බැරකමක් නම්, ව්‍යාපාරයෙන් ආදායම් ඉපදවීමට එම බැරකම දැරීමට සිදු වූ තාක් දුරට වූ ව්‍යාපාරයේ බැරකම් විය යුතුය.

2.5.4.9 ව්‍යාපාර හෝ ආයෝජන පාඩු (19 වගන්තිය)

යම් තැනැත්තෙකුගේ ව්‍යාපාර හෝ ආයෝජන ආදායම ගණනය කිරීමේදී පාඩු අඩු කිරීම සඳහා ප්‍රතිපාදන සලසයි. ව්‍යාපාර හෝ ආයෝජන සම්බන්ධයෙන් දෙවර්ගයක පාඩු ඇති විය හැකිය.

- i. ව්‍යාපාරයේ හෝ ආයෝජනයේ වත්කමක් හෝ බැරකමක් උපලබ්ධි කිරීමෙන් වන පාඩු
- ii. ව්‍යාපාරයෙන් හෝ ආයෝජනයෙන් වන සමස්ත පාඩුව

පළමු වර්ගයේ පාඩු සම්බන්ධයෙන් වන විට, අදාළ වත්කම් වර්ගය මත බදු ගැලපීම රඳා පවතී. එනම්, වත්කම වෙළෙඳ තොගය හෝ ක්ෂය විය හැකි වත්කම් හෝ ව්‍යාපාරයක ප්‍රාග්ධන වත්කම්වල කොටසක් නම්, ඉවත් කිරීමේ අලාභය දෙවන වර්ගයේ පාඩු යටතට වැටේ.

පාඩු අඩු කිරීමේ රීති

- 1. (a) ව්‍යාපාරයකින් සිදු වූ හිලවී නොකළ පාඩු, එම තැනැත්තාගේ වෙනත් යම් ව්‍යාපාරයකින් ලද ආදායමෙන් අඩු කළ හැකිය.
- (b) පසුගිය තක්සේරු වර්ෂ හය සඳහා එම ව්‍යාපාරයෙන් හෝ වෙනත් ව්‍යාපාරයකින් සිදු වූ හිලවී නොකළ පාඩු වර්තමාන වර්ෂයේ ව්‍යාපාර ආදායමෙන් අඩු කළ හැකිය.

'හිලවී නොකළ පාඩුව' යන්නෙන් 2017 අංක 24 දරන දේශීය ආදායම් පනත යටතේ ගණනය කරන ලද පාඩුවක් අදහස් වේ. ඒ අනුව, 2006 අංක 10 දරන දේශීය ආදායම් පනත යටතේ ගණනය කරන ලද ඉදිරියට ගෙන ආ පාඩු අඩු කිරීම සඳහා 2018 අප්‍රේල් 01 දින 2064/53 ගැසට් පත්‍රයේ අන්තර්කාලීන විධිවිධාන (Transitional Provisions) අදාළ කර ගත යුතු වේ.

යම් තක්සේරු වර්ෂයක් සඳහා යම් තැනැත්තකුගේ තක්සේරු කළ හැකි ආදායම ගණන් බැලීමේදී යම් අලාභයක් අඩු කිරීම සඳහා 2006 අංක 10 දරන දේශීය ආදායම් පනතේ යම් විධානයක් මගින් විධිවිධාන සලසා ඇති විටක සහ 2018 මාර්තු 31 වන දින වීම අලාභය ඉතිරිව පවතින යම් ශේෂයක් 2017 අංක 24 දරන දේශීය ආදායම් පනත යටතේ, 2018 අප්‍රේල් මස 01 වන දිනයෙන් ආරම්භ වන තක්සේරු වර්ෂයක් සඳහා උද්ගත වූ අලාභයක් ලෙස සළකනු ලැබිය යුතු අතර, 2017 අංක 24 දරන දේශීය ආදායම් පනත් විධිවිධාන අනුව අඩු කළ හැකිවිය යුතුය.

2. හිලව් නොකළ යම් පාඩුවක් අඩු කළ හැකි අවස්ථාවක දී වම පාඩුව අඩු කළ යුතු අතර එය වෙනත් තක්සේරු වර්ෂයකට කල් දැමිය නොහැකිය.
3. පාඩුව ලාභයක් වී නම්, අඩු අනුපාතයක් යටතේ බදු අය කළ හැකි විටකදී, වම පාඩුව අඩු අනුප්‍රමාණය අනුව ඊට වඩා අඩු අනුප්‍රමාණයක් අනුව බදු අයවන ආදායමෙන් හෝ නිදහස් ආදායමෙන් පමණක් අඩු කළ හැකිය.
4. ඉහත රීති, ආයෝජන වත්කම් උපලබ්ධි කිරීමෙන් වන පාඩු හැර, අනෙකුත් ආයෝජන පාඩු සඳහා ද අදාළ වේ.
5. (a) ව්‍යාපාර පාඩු ආයෝජන ආදායම් ගණනය කිරීමේදී අඩු කළ හැකිය.
(b) ආයෝජන පාඩු ආයෝජන ආදායම ගණනය කිරීමේදී පමණක් අඩු කළ හැකිය.
6. ආයෝජන වත්කමක් උපලබ්ධි කිරීමෙන් ලැබෙන ලැබීමකින් වෙනත් ආයෝජන වත්කමක් බැහැර කිරීමෙන් වන පාඩුවකින් අඩු කළ නොහැකිය.

2.5.4.10 වෙනත් අඩු කිරීම්

1. බැංකු ව්‍යාපාරයක් හැර යම් තැනැත්තෙකු මුදල් අය කරගැනීමට සාධාරණ පියවර ගෙන තිබේ නම් සහ අයකරගත නොහැකි බවට සාධාරණ ලෙස විශ්වාස කරන්නේ නම්, ණය මුදලක් බොල්ණය ලෙස කපා හැරිය හැකිය. (24 වගන්තිය)
2. බැංකු ව්‍යාපාරයක් කරගෙන යන තැනැත්තෙකුට ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ විධිවිධානයන්ට අනුකූලව ණය සඳහා නිශ්චිත ප්‍රතිපාදන කළ හැකි අතර 2018 අප්‍රේල් 01 දින 2064/57 ගැසට් නිවේදනයේ කොමසාරිස් ජනරාල්වරයා නිශ්චය කළ ප්‍රමාණය පමණක් අඩු කළ හැකිය.
3. නිර්වාසිත තැනැත්තෙකු ශ්‍රී ලංකාවේ ස්ථිර ආයතනයක් හරහා ව්‍යාපාරයක් කරගෙන යන විටකදී, ප්‍රධාන කාර්යාලයේ වියදම් වම තැනැත්තාගේ තක්සේරු කළ හැකි ආදායමෙන් 10%ක් නොඉක්ම වන්නේ නම්, වම වියදම් අඩු කළ හැකිය. වම වියදම් තක්සේරු කළ හැකි ආදායමෙන් 10% ඉක්මවන විටකදී කිසිදු අඩු කිරීමක් හිමි නොවේ. (79 වගන්තිය)

ව්‍යාපාරයේ තක්සේරු කළ හැකි ආදායම ගණනය කිරීම

ව්‍යාපාර ආදායම		XXXX
අඩු කළා - නිදහස් ප්‍රමාණ	(XX)	
අවසාන රඳවා ගැනීමේ ගෙවීම්	(XX)	
සේවා නියුක්ති ආදායමේ ඇතුළත් ආදායම්	(XX)	(XXX)
දියුණු යටත් ව්‍යාපාර ආදායම		XXX
අඩු කළා - ඉඩදෙන අඩු කිරීම්		(XX)
තක්සේරු කළ හැකි ව්‍යාපාර ආදායම		XXX

3. ආයෝජන ආදායම

7 වන වගන්තිය අනුව, යම් තක්සේරු වර්ෂයක් සඳහා ආයෝජනයකින් යම් තැනැත්තෙකුට ලැබෙන ආදායම, එම වර්ෂය සඳහා එම ආයෝජනයෙන් එම තැනැත්තාට ලැබෙන ලැබීම් සහ අලාභ වන්නේය.

195 වගන්තිය අනුව,

'ආයෝජනය' යන්නෙන්,

- (අ) සමාන ස්වභාවයෙන් යුතු හෝ ඒකීයකරණය කරන ලද ආකාරයකින් භාවිත කරනු ලබන වත්කම් එකක් හෝ වැඩි ගණනක් ඇතුළුව, වත්කම් එකක් හෝ වැඩි ප්‍රමාණයක් අයිතිව සිටීම අදහස් වන අතර ඊට,
 - (i) යම් අතීත, වර්තමාන හෝ අනාගත ආයෝජනයක් ඇතුළත් වන නමුත්,
 - (ii) ඊට යම් ව්‍යාපාරයක් හෝ සේවා නියුක්තියක් ඇතුළත් නොවේ.

(ආ) ලොතරැයි, ඔට්ටු ඇල්ලීම් හෝ සුදු ඇතුළු අවදානමක් ගනු ලබන ක්‍රීඩාවක් ද අදහස් වේ.

යම් තැනැත්තෙකුගේ ආයෝජනයකින් ලැබෙන ලාභ සහ ලැබීම් ගණනය කිරීමේ දී පහත දෑ ඇතුළත් කළ යුතුය.

- (a) ලාභාංශ, පොලී, වට්ටම්, අයකිරීම්, වාර්ෂිකයන්, ස්වභාවික සම්පත් ගෙවුම්, කුලී, අධිමිල සහ රාජ්‍යභාග
- (b) ආයෝජන වත්කම් උපලබ්ධි කිරීමෙන් ලැබෙන ලැබීම්
- (c) ආයෝජනයක් කිරීමේ හැකියාව මත සීමා පැනවීමක් තරගාන්ති වෙනුවෙන් ප්‍රතිස්ථාපිත වශයෙන් උපයන ලද මුදල්
- (d) ආයෝජනය සම්බන්ධයෙන් ලැබෙන ත්‍යාග
- (e) ලොතරැයි, ඔට්ටු ඇල්ලීම් හෝ සුදු ක්‍රීඩාවලින් දිනුම් ලැබීම්
- (f) පනතට අනුව ඇතුළත් කළ යුතු අනෙකුත් මුදල් ප්‍රමාණ

යම් තැනැත්තෙකුගේ ආයෝජනයකින් ලැබෙන ලැබීම් සහ ලාභ ගණනය කිරීමේ පහත දෑ ඉවත් කළ යුතුය.

- (a) බදු නිදහස් ලැබීම් සහ අවසාන රඳවා ගැනීමේ ගෙවීම් සහ
- (b) සේවා නියුක්තියකින් හෝ ව්‍යාපාරයකින් ආදායම ගණනය කිරීමේදී ඇතුළත් කරනු ලබන ලැබීම්

3.1 ලාභාංශ

195 වගන්තිය අනුව,

'ලාභාංශ' යන්නෙන්,

(අ) ලාභය බෙදීමකදී හෝ විකිණූ කොටස් ආපසු ගැනීමක දී හෝ අවර කිරීමක් හෝ ප්‍රතිසංස්කරණය කිරීමක් සිදු කිරීමේදී හෝ ප්‍රාග්ධන අවකරණයක දී හෝ අන්‍යාකාරයකින් ලාභ බෙදීමක් ලෙස ලැබූවා වූ ද, යම් සාමාජිකයකු විසින් යම් සමාගමකින් ලබාගනු ලබන යම් ගෙවීමක් අදහස් වේ.

(ආ) ඊට,

(i) ප්‍රසාද කොටස් නිකුත් කිරීමක් වශයෙන්, කොටස් මත ගෙවා නිමි ප්‍රමාණය වැඩි කිරීමක් වශයෙන් හෝ අන්‍යාකාරයකින් ලාභ, ප්‍රාග්ධනය බවට හැරවීම සහ

(ii) යම් ප්‍රමාණයක් බෙදා දෙනු ලැබූවද, නොලැබූවද ලාභ, ප්‍රාග්ධනය බවට හැරවීම

ඇතුළත් වන අතර

- (ඇ) (i) සාමාජිකයකු විසින් සමාගම වෙත කරන ලද ගෙවීමක් මගින් ගලපනු ලබන,
- (ii) ප්‍රාග්ධන ගිණුමකට කොටස් අධිමිල ගිණුමකට හෝ ඒ හා සමාන ගිණුමකට හර කරන ලද හෝ
- (iii) අනුකාරයකින් අවසාන රඳවා ගැනීමේ ගෙවීමක් සංස්ථාපනය කරන හෝ එම සාමාජිකයාගේ ආදායම ගණනය කිරීමේදී ඊට ඇතුළත් කරනු ලබන ප්‍රමාණයක් දක්වා වූ ගෙවීමක් ඇතුළත් නොවේ.

නිදහස් කළ මුදල් ප්‍රමාණ - (තූන්වන උපලේඛනය)

වාසික සමාගමක් මගින් හෝ 84 වගන්තිය යටතේ රඳවා ගැනීමකට යටත් වන වෙනත් වාසික සමාගමක් මගින් ලබාගන්නා ලද වෙනත් ලාභාංශයකට ආරෝපණය කළ හැකි හෝ ව්‍යුත්පන්න වන ප්‍රමාණයට වාසික සමාගමක් විසින් සාමාජිකයකුට ගෙවනු ලබන ලාභාංශයක්

අවසාන රඳවා ගැනීමේ ගෙවීම් - (88 වන වගන්තිය)

වාසික සමාගමක් විසින් වාසික තැනැත්තන්ට ගෙවනු ලැබූ ලාභාංශ

3.2 පොලිය

'පොලිය' යන්නට, (195 වගන්තිය)

- (අ) ප්‍රාග්ධනය ආපසු ගෙවීමක් නොවන ණය වගකීමක් යටතේ කරන ලද, යම් වට්ටමක් හෝ වාර්තයක් ද ඇතුළුව යම් ගෙවීමක්
- (ආ) පොලියට ක්‍රියාකාරීත්වයෙන් සමාන වූ යම් නුවමාරුවක් හෝ වෙනත් ගෙවීමක්
- (ඇ) ණය වගකීමක් හෝ නුවමාරු ගිවිසුමක් සම්බන්ධයෙන් යම් පොරොන්දුවක්, ඇපයක් හෝ ගෙවන ලද සේවා ගාස්තුවක් සහ
- (ඈ) ගොඩනැගිලි සම්තියක් මගින් සිදු කරනු ලබන යම් බෙදාහැරීමක් ඇතුළත් වේ.

බද්දෙන් නිදහස් පොලිය (තූන්වන උපලේඛනය)

- ලබන පොලිය සම්පූර්ණයෙන්ම පුනරායතන මගින් නඩත්තු කරනු ලබන නිවාසයක සිටින ළමයින්ට, වැඩිහිටියන්ට හෝ ආබාධිතයන්ට රැකවරණය සැලසීමේ අරමුණින් යොමු කරන බවට කොමසාරිස් ජනරාල්වරයා සෘතිමකට පත්වන අයුරින් සනාථ වන අවස්ථාවක දී, එම පුනරායතනය විසින් උපයනු ලබන පොලියයි.
- ශ්‍රී ලංකා රජය මගින් හෝ වෙනුවෙන් 2008 ඔක්තෝබර් 21 වන දින හෝ ඊට පසු නිකුත් කළ, විදේශීය ව්‍යවහාර මුදල් රාජ්‍ය බැඳුම්කරයක නිකුත් කරන්නා විසින්, යම් නිර්වාසික තැනැත්තෙකුට හෝ ශ්‍රී ලංකාවේ බලපත්‍රලාභී වාණිජ බැංකුවකට ගෙවන ලද හෝ ඉඩදෙන ලද පොලිය හෝ වට්ටමකට සමාන මුදල් ප්‍රමාණයක්

අවසාන රඳවා ගැනීමේ ගෙවීම්

1. රු. 1,500,000/-ක් දක්වා ජ්‍යෙෂ්ඨ පුරවැසියකුට ගෙවන පොලිය තැර වාසික පුද්ගලයකු වෙත ගෙවනු ලබන පොලිය
2. පුනරායතනයක් වෙත ගෙවන ලද පොලිය

පස්වන උපලේඛනය යටතේ සහන

ජ්‍යෙෂ්ඨ පුරවැසියකු වන පුද්ගලයකු සඳහා එක් එක් තක්සේරු වර්ෂයක් සඳහා රු. 1,500,000/- දක්වා මූල්‍ය ආයතනයකින් ලැබෙන පොලිය

3.3 වට්ටම්

විනිමය බිල්පත් අනියම් වට්ටම් කිරීම මගින් ලැබෙන ලාභ ආදිය (සාමාන්‍ය ව්‍යාපාර කටයුත්තක් ලෙස බිල්පත් වට්ටම් කිරීමෙන් ලැබෙන ලාභ ව්‍යාපාර ආදායමක් ලෙස සැලකේ.)

3.4 අයකිරීම්

ආදායම හෝ දේපළ සුරක්ෂිත කරන ඔප්පුවක් යටතේ හෝ උසාවි නියෝගයක් යටතේ ලැබුණු මුදලක්

3.5 වාර්ෂිකයන්

වාර්ෂිකව ලැබෙන ප්‍රාග්ධන ස්වරූපයේ නොවන ස්ථාවර මුදලක් වර්ෂයකට අදාළව ගෙවිය යුතු වාර්ෂිකයක් වාර්ෂික වශයෙන් ලැබිය හැකිය.

උදා :- විශ්‍රාම අරමුදලකට දායක වීමෙන් පසු ලැබෙන මාසික ගෙවීමක්

3.5 අධි මිල

යම් දේපළක සත්‍ය භාවිතයට වඩා වැඩි භාවිත කිරීමට ඇති අයිතිය ලබාගැනීම වෙනුවෙන් ප්‍රතික්ෂේපයක් වශයෙන් ලැබෙන මුදලක්

උදා :- යම් ස්ථානයක් කුලියට දීමේදී ලැබෙන

3.6 වාර්ෂික ගෙවීම

වාර්ෂික ගෙවීම් යනු වාර්ෂිකව ලැබිය යුතු ව්‍යාපාර මුදලක් වන අතර එය ප්‍රාග්ධන ස්වරූපයක් නොගනී. වාර්ෂික ගෙවීම වර්ෂයකට අදාළව වාර්ෂිකවලින් ගෙවිය යුතුය.

උදා:- විශ්‍රාම අරමුදලකට දායක වී මාසිකව ලැබෙන ගෙවීම

බදු නිදහස් ප්‍රමාණ (3වන උපලේඛනය)

2000 අංක 43 දරන රක්ෂණ කර්මාන්තය විධිමත් කිරීමේ පනත යටතේ ලියාපදිංචි කරන ලද රක්ෂණ සමාගමකින් හෝ බැංකුවකින් වසර 10කට නොඅඩු කාලසීමාවක් සඳහා මිලදී ගත් ජීවිත රක්ෂණ වාර්ෂිකයක් මගින් ජ්‍යෙෂ්ඨ පුරවැසියකුට ව්‍යුත්පන්න වන යම් මුදල් ප්‍රමාණයක්

3.7 ස්වභාවික සම්පත් ගෙවීම් (195 වගන්තිය)

ස්වභාවික සම්පත් යනු ඛනිජ ද්‍රව්‍ය, ඛනිජ තෙල්, ජලය හෝ ගොඩබිමෙන් හෝ මුහුදෙන් ලබාගත හැකි වෙනත් යම් ජීවී හෝ අජීවී සම්පත්ය.

ස්වභාවික සම්පත් ගෙවුම් යන්නෙන්, ගොඩබිමෙන් හෝ මුහුදෙන් ලබාගන්නා ලද ස්වභාවික සම්පත්වල ප්‍රමාණය හෝ වටිනාකම සම්බන්ධයෙන් සමස්ත ලෙස හෝ කොටසක් ලෙස ගණනය කරනු ලැබූ, ගොඩබිමෙන් හෝ මුහුදෙන් ස්වභාවික සම්පත් ලබාගැනීමේ අයිතිය සඳහා වූ වාර්ෂිකයක් හෝ සමාන මුදල් ප්‍රමාණයක් ඇතුළු යම් ගෙවීමක් අදහස් වේ.

3.8 කුලිය (195 වගන්තිය)

- a) කුලිය යන්නෙන් යම් වර්ගයක දේපළක භාවිතය සඳහා හෝ යම් වර්ගයක දේපළක් භාවිත කිරීමට ඇති අයිතිවාසිකම සඳහා, වාරිකයක් හෝ විවෘත ප්‍රමාණයක ගෙවීමක් කිරීම ඇතුළත්ව, යම් ගෙවීමක් අදහස් වේ.
- b) ඉහත (අ) ඡේදයේ සඳහන් භාවිත කිරීමකට හෝ අයිතිවාසිකමකට අවශ්‍ය සහාය ලබාදීම සඳහා හෝ සහාය ලබාදීමට භාරගැනීම සඳහා වූ යම් ගෙවීමක් ඇතුළත් වේ.
- c) නමුත් එයට ස්වභාවික සම්පත් ගෙවීමක් හෝ රාජ්‍ය භාගයක් ඇතුළත් නොවේ.

කුලී ආදායම් සඳහා සහන (5 වන උපලේඛනය)

ආයෝජන වත්කමකින් කුලී ආදායම් ලබන තනි පුද්ගලයකුට අදාළව, ආයෝජන වත්කමේ අලුත්වැඩියා කිරීම, නඩත්තු කිරීම සහ ක්ෂය වීම සඳහා වන සහනයක් වන, නමුත් බදු ගෙවන්නා විසින් ආයෝජන වත්කම පුනර්වැඩියා කිරීම, නඩත්තු කිරීම සහ ක්ෂය වීම සඳහා දරන ලද සහන වියදම් සඳහා කිසිදු අඩුකිරීමක් ඉල්ලා නොමැති තාක් දුරට පමණක් ඉඩ දෙනු ලබන තක්සේරු වර්ෂය සඳහා මුළු කුලී ආදායමෙන් 25%ක ප්‍රමාණයකට සමාන අගයක්

3.9 රාජ්‍ය භාගය (195 වගන්තිය)

'රාජ්‍ය භාගය' යන්නෙන්,

- (a) සිතමාරුපිත චිත්‍රපට, මෘදුකාංග හෝ දෘශ්‍ය හෝ ශ්‍රව්‍ය පටිගත කිරීම් ද ඇතුළුව සාහිත්‍යමය, කලාත්මක හෝ විද්‍යාත්මක කෘතියක්, වීම කෘතිය ඉලෙක්ට්‍රොනික ආකෘතියකින් හෝ අන්‍යාකාරයකින් වුව ද එහි ප්‍රකාශන අයිතිය භාවිතය හෝ භාවිත කිරීමට ඇති අයිතිය
- (b) ජේටන්ට් බලපත්‍රයක්, වෙළෙඳ ලකුණක්, මෝස්තරයක් හෝ අනුරුවක්, සැලැස්මක් හෝ රහස් වීඩියෝවක් හෝ ක්‍රියාවලියක් භාවිතය හෝ භාවිත කිරීමට ඇති අයිතිය
- (c) යම් කාර්මික, වාණිජමය හෝ විද්‍යාත්මක උපකරණයක් භාවිතය හෝ භාවිත කිරීමට ඇති අයිතිය
- (d) කාර්මික, වාණිජමය හෝ විද්‍යාත්මක අත්දැකීමක් සම්බන්ධයෙන් වූ තොරතුරු භාවිතය හෝ භාවිත කිරීමට ඇති අයිතිය
- (e) ඉහත සඳහන් කරුණකට අදාළව අවශ්‍ය සහාය ලබාදීම හෝ ලබාදීමට භාරගැනීම
- (f) ඉහත සඳහන් කරුණක් සම්බන්ධව පූර්ණ හෝ අර්ධ ප්‍රතිෂ්ඨාව (forbearance)

3.10 ආයෝජන වත්කම් උපලබ්ධි කිරීමෙන් ලැබෙන ලාභ (ප්‍රාග්ධන ලාභ)

ආදායම් බදු කාර්යයන් සඳහා ප්‍රාග්ධන ලාභ ආයෝජන ආදායමක් ලෙස සැලකේ. මෙය පනතේ දැක්වෙන්නේ ආයෝජන වත්කම් උපලබ්ධි කිරීමෙන් ලැබෙන ලාභ යනුවෙනි.

195 වගන්තිය අනුව ආයෝජන වත්කමක් යන්නෙන්,

- අ) යම් ආයෝජනයක කොටසක් වශයෙන් දරනු ලබන ප්‍රාග්ධන වත්කමක් අදහස් වන නමුත්,
- ආ) ඊට යම් පුද්ගලයකු ප්‍රධාන වශයෙන් පදිංචි ස්ථානය, එය බැහැර කිරීමට පෙර අවුරුදු තුනක කාලයක් නොකඩවා හිමිකාරිත්වය දැරුවේ නම් සහ එම අවුරුදු තුනෙන් අවම වශයෙන් අවුරුදු 2ක්වත් (දෛනික පදනම මත ගණනය කළ) එහි පදිංචිව සිටියේ නම්, එය ඇතුළත් නොවේ.

'ප්‍රාග්ධන වත්කම' යන්නෙන් පහත දැක්වෙන වත්කම් අදහස් වේ.

- (i) ඉඩම් හෝ ගොඩනැගිලි
- (ii) යම් සමාගමක්, හවුල් ව්‍යාපාරයක් හෝ භාරයක් පිළිබඳ යම් සාමාජිකත්ව සම්බන්ධතාවක්

(iii) යම් සුරැකුම්පතක් හෝ වෙනත් යම් මූල්‍ය වත්කමක්

(iv) ඉහත සඳහන් යම් වත්කමක් පිළිබඳ යම් වරණයක්, අයිතිවාසිකමක් හෝ වෙනත් සම්බන්ධතාවක්

හමුත්, වෙළෙඳ නොගය හෝ ක්ෂය විය හැකි වත්කම් ඊට ඇතුළත් නොවේ.

3.10.1 පොදු නීති (36 - 41 වගන්ති)

උපලබ්ධි කරන අවස්ථාවේදී වත්කමට ලැබුණු ප්‍රතිශ්ඨාව, වත්කමේ පිරිවැය ඉක්මවන ප්‍රමාණය ලාභය ලෙස ගණනය කරයි.

ලාභය තීරණය කිරීමේදී පහත කරුණු සැලකිල්ලට ගත යුතුය.

- වත්කම, ආයෝජන වත්කමක් වන්නේ ද යන්න
- වත්කම උපලබ්ධි කිරීමට පෙර ව්‍යාපාරයකට කිසිදු ආකාරයකින් සම්බන්ධ වූ කාර්යයකට භාගිත නොකළ බව
- වාසික තැනැත්තකු සඳහා ගණනය කළ ලාභය රු. 50,000/-ක් ඉක්මවන්නේ ද යන්න

3.10.2 ලාභය හෝ අලාභ ගණනය කිරීම (36 වගන්තිය)

වත්කමක් විකිණීමේදී හෝ හුවමාරු කිරීමේදී වත්කමේ පිරිවැය ඉක්මවා ප්‍රතිශ්ඨාව ලැබේ නම්, ලාභයක් උපලබ්ධි වේ. ඒවාගේ ම වත්කම පිරිවැයට වඩා අඩු අගයකට විකිණීමේදී අලාභයක් දැරීමට සිදු වේ. ලාභ හෝ අලාභ ව්‍යාපාර ආදායම් හෝ ආයෝජන ආදායම් ලෙස වර්ග කළ හැකිය. එය ආයෝජන ආදායමක් නම්, ප්‍රාග්ධන ලාභ ද, ව්‍යාපාර ආදායමකට සම්බන්ධ නම්, වෙළෙඳ ලාභයක් වන අතර ප්‍රාග්ධන ලාභයක් නොවේ.

ඒ අනුව, ලාභ / අලාභ පහත ආකාරයෙන් ගණනය කළ හැකිය.

ලැබූ ප්‍රතිශ්ඨාව	XXXXX
අඩුකළා: වත්කමේ හෝ වගකීමේ ප්‍රතිශ්ඨාව	(XXX)
ලාභය / අලාභය	XXXX

3.10.3 වත්කමක පිරිවැය (37 වගන්තිය)

වත්කමක පිරිවැය සම්බන්ධව අදාළ වන්නේ 37 වන වගන්තියයි. ඒ අනුව, වත්කමක් අත්පත් කරගැනීමේදී දැරූ වියදම් මෙන්ම එය වැඩිදියුණු කිරීමේ වියදම් ද අනුශංහිත වියදම් ද වත්කමේ පිරිවැයට ඇතුළත් වේ.

අනුශංහිත වියදම් යන්නට,

- ප්‍රචාරණ, පැවරුම් බදු, පැවරීම පිළිබඳ අයබදු සහ වෙනත් වියදම්
- අයිතිය තහවුරු කිරීමේ, සුරක්ෂිත කිරීමේ හෝ ආරක්ෂා කිරීමේ වියදම්
- ඉහත වියදම්වලට අදාළව ගණකාධිකාරීවරයෙකුගේ අනුයෝජිතයකුගේ, වෙන්දේසිකරුවකුගේ, තැරැව්කරුවකුගේ, උපදේශකයකුගේ, නීති උපදේශකයකුගේ, මිනින්දෝරුවකුගේ හෝ තක්සේරුකරුවකුගේ සේවාවක් වෙනුවෙන් පාරිශ්‍රමික ඇතුළත් වේ.

මීට අමතරව පහත දැක්වෙන ආදායම් මුදල් ද වත්කමක පිරිවැයට ඇතුළත් විය හැකිය.

- යම් තැනැත්තෙකුගේ ආදායම් ගණනය කිරීමේදී සෘජුවම ඇතුළත් කරන මුදලක් (සේවා නියුක්තික / ව්‍යාපාර / ආයෝජන / වෙනත්)
උදා :- සේවා නියුක්තික ආදායමක් ලෙස සේවකයකුට දුන් ඉඩමක වටිනාකම

- නිදහස් ආදායමක්
උදා :- පාර්ලිමේන්තුවේ කොටසක් ලෙස රාජකාරිවලට පුද්ගලයකුට ලැබෙන බැඳුම්කර
- අවසාන රඳවා ගැනීමේ ගෙවීමක් ලෙස ලැබුණු මුදල්
උදා :- ලොතරැයි දිනුම්

වත්කමක පිරිවැය ගණනය කරන ආකාරය (37 වගන්තිය)

වත්කම අත්පත් කරගැනීමට දැරූ වියදම් (වත්කම ඉදිකිරීමේ, නිෂ්පාදනය

කිරීමේ හෝ නිපදවීමේ වියදම්)	XX
වකතු කළා - වත්කම වෙතස් කිරීමේදී දැරූ වියදම් (වැඩිදියුණු කිරීමේ, නඩත්තු කිරීමේ, අලුත්වැඩියා කිරීමේ වියදම්)	XX
වකතු කළා - අත්කර ගැනීමේ හෝ උපලබ්ධි කිරීමේ දැරූ අනුශංචික වියදම් (ප්‍රචාරණ, පැවරුම් බදු, හිතියලු ගාස්තු)	XX
වකතු කළා - ආදායම් (වෙනත් අයකු දැරූ වියදම්)	XX
වත්කමේ පිරිවැය	<u>XXX</u>

විශේෂ සටහන - අන්තර්කාලීන විධිවිධාන (203 (4) වගන්තිය)

2017 සැප්තැම්බර් 30 වන දිනට පැවති ආයෝජන වත්කමක පිරිවැය, එම අවස්ථාවේදී එම වත්කමේ වෙළෙඳපොළ වටිනාකමට සමාන වේ.

Eg: උදාහරණය

X මහතා 2015.12.12 වන දින රු. 3,500,000/-කට ඉඩමක් මිලදීගත් අතර එය ඔහුගේ ආයෝජනයක් ලෙස දරා සිටියි. 2017 සැප්තැම්බර් 30 වන දිනට එම ඉඩමේ වටිනාකම රු. 4,000,000/-ක් විය. 2018.05.01 වන දින එම ඉඩම රු. 6,000,000/-කට විකුණන ලද අතර විකිණීමට පෙර පහත වියදම් දරන ලදී.

ප්‍රචාරණ දැන්වීම්	රු. 100,000	
තැරැවිකාර ගාස්තු	රු. 60,000	
නිති ගාස්තු	රු. 75,000	
විකුණුම් ප්‍රතිෂ්ඨාව		6,000,000
අඩු කළා - 2017.09.30 දිනට ඉඩමේ වටිනාකම	4,000,000	
ප්‍රචාරණ දැන්වීම්	100,000	
තැරැවිකාර ගාස්තු	60,000	
නිති ගාස්තු	75,000	
	<u>4,235,000</u>	
ප්‍රාග්ධන ලාභය		<u>1,765,000</u>
ප්‍රාග්ධන ලාභ බද්ද 10% බැගින්		<u>176,500</u>

3.11 ආයෝජනයක් සම්බන්ධයෙන් ලැබෙන ත්‍යාග (195 වගන්තිය)

195 වගන්තිය අනුව ත්‍යාගය යන්නෙන්, ප්‍රතිෂ්ඨාව රහිත පැවරීමක් හෝ ප්‍රතිෂ්ඨාව සහිත පැවරීමකදී දේපලෙහි වෙළෙඳපොළ වටිනාකම ප්‍රතිෂ්ඨාවෙහි වෙළෙඳපොළ වටිනාකම ඉක්මවනු ලබන තාක් දුරට සිදු කරනු ලබන පැවරීමක් අදහස් වේ.

3.12 ලොතරැයි, ඔට්ටු ඇල්ලීම් හෝ සුදු ක්‍රීඩාවලින් දිනුම් ලැබීම්

ලොතරැයි, ඔට්ටු ඇල්ලීම් හෝ සුදු ක්‍රීඩාවලින් දිනුම් ලැබීම් විශේෂයෙන් ආයෝජන ආදායම් ලෙස සලකනු ලැබේ. නමුත්, 10 (1) (ආ) (ix) වගන්තිය අනුව ලොතරැයි, ඔට්ටු ඇල්ලීම් හෝ සුදු ක්‍රීඩා සඳහා දරන ලද කිසිදු වියදමක් අඩු කළ නොහැකිය. මෙම තහනම් ව්‍යාපාරයක් ලෙස ලොතරැයි, ඔට්ටු ඇල්ලීම් හෝ සුදු ක්‍රීඩා පවත්වාගෙන යාමේදී අදාළ නොවේ.

නිදහස් කරන ලද ප්‍රමාණ (3වන උපලේඛනය)

දළ මුදල් ප්‍රමාණය රු. 500,000/-ක් නොඉක්මවන ලොතරැයිකින් හිමිවන යම් දිනුමක්

අවසාන රඳවා ගැනීමේ ගෙවීම් (88 වගන්තිය)

ඔට්ටු ඇල්ලීම හෝ සුදුවලින් සමන්විත ව්‍යාපාරයක් පවත්වාගෙන යාමේදී ලද මුදල් ප්‍රමාණ හැර, ලොතරැයි, ත්‍යාග, ඔට්ටු ඇල්ලීම් හෝ සුදුවලින් දිනුම් ලෙස ගෙවන ලද මුදල් ප්‍රමාණ

E උදාහරණ

- A මහතා ලොතරැයිකින් රු. මිලියනයක දිනුමක් ලැබීය. ඔහු එම දිනුම් ඇදීම සඳහා ලොතරැයි ඒකට්ටක් වෙනුවෙන් රු. 100,000/-ක් වියදම් කර තිබුණි.
- A, සම්පූර්ණ රු. මිලියනයක මුදලම ආයෝජන ආදායමක් ලෙස හඳුනාගත යුතුය. නමුත් රු. 100,000/-ක වියදම ආයෝජන ආදායම ඉපයීමේ දරන ලද වියදමක් ලෙස අඩු කරගත නොහැක.
- A, නිතිවේරේඨී සුදු ව්‍යාපාරයක් කරගෙන යන බව උපකල්පනය කරන්න. ව්‍යාපාරයේ නිතිවේරේඨීභාවය, ඉන් ලැබෙන ආදායම බද්දට යටත් වීම වළක්වන්නේ නැත. එනිසා A, සුදු ව්‍යාපාරයෙන් උපයාගන්නා සියලු ආදායම් ව්‍යාපාර ආදායම් ලෙස හඳුනාගත යුතු අතර ව්‍යාපාරය කරගෙන යාමේදී දරන ලද වියදම් සහ අලාභ අඩු කරගත හැකිය.

E උදාහරණ :

A, මෝටර් වාහන විකිණීමේ නිරතව සිටියි. ඔහු, ඔහුගේ ව්‍යාපාරය පුළුල් කිරීමේ අදහසින්, ප්‍රදර්ශනාගාරයක් මිලට ගනියි. දැනට, ඔහුට සම්පූර්ණ ඉඩ ප්‍රමාණයම අවශ්‍ය නොවන නමුත්, හුදුරු අනාගතයේ දී එය පාවිච්චි කිරීමට අපේක්ෂා කරයි. ඔහු අතිරික්ත ඉඩ, වෙනත් ව්‍යාපාරිකයෙකුට කුලියට දෙයි. කුලිය හා ඔහුගේ ව්‍යාපාරය අතර ඵලදායී සම්බන්ධතාවක් තිබේ. එමනිසා කුලිය ඔහුගේ ව්‍යාපාර ආදායම ගණනය කිරීමේදී ඇතුළත් කළ යුතුය.

3.13 රඳවා ගැනීමේ බදු

ආයෝජන ප්‍රතිලාභ මත රඳවා ගැනීමේ බදු (84 වගන්තිය)

ආයෝජන ප්‍රතිලාභය	අනුපාතය	බැහැර කිරීම්
බැංකු තැන්පත් ගිණුමක් සම්බන්ධයෙන් ජ්‍යෙෂ්ඨ පුරවැසියකු වන පුද්ගලයකු හැර, යම් තැනැත්තෙකුට ගෙවනු ලැබූ පොලියක් හෝ වට්ටමක්	5%	1. ව්‍යාපාරයක් පවත්වාගෙන යාමේදී මිස, පුද්ගලයන් විසින් කරනු ලබන ගෙවීම්
ජ්‍යෙෂ්ඨ පුරවැසියකුට ගෙවනු ලැබූ පොලියක්	රු. 1,500,000/- දක්වා නිදහස් ඉන්පසු 5%	2. මූල්‍ය ආයතනයක් විසින් සපයන ලද සාමාන්‍ය ණය සහ අත්තිකාරම් මත ගෙවන ලද පොලිය
වාසික තැනැත්තෙකුට ගෙවනු ලබන කුලියක්	10%	3. සුරැකුම්පත්, භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර හෝ භාණ්ඩාගාර බිල්පත් මත ගෙවූ පොලී
ලාභාංශ, ගාස්තු, ස්වභාවික සම්පත් ගෙවීම්, රාජ්‍යභාග, වාරික මුදල් හෝ විශ්‍රාම ගෙවීම් හෝ ලොතරැයි, ත්‍යාග, ඔට්ටු ඇල්ලීම් හෝ සුදුවලින් ලද දිනුම්	14%	4. බදු නිදහස් මුදල් මත
ජාතික මැණික් සහ ස්වර්ණාභරණ අධිකාරිය විසින් පවත්වනු ලැබූ වෙන්දේසියකදී විකුණන ලද යම් මැණිකක විකුණුම් මිලෙන් එහි අයිතිකරු වෙත ගෙවන මුදලින්	2.5%	

රඳවා ගැනීමේ බද්දෙන් ඇතැම් ලාභාංශ නිදහස් කිරීම

ලාභාංශය ගෙවනු ලබන සමාගමට ශ්‍රී ලංකාවේ ක්ෂය විය හැකි වත්කම් (අස්පෘශ්‍ය වත්කම් හැර) මත ඇ.ඩො. මිලියන 1,000 කට වඩා උපචිතව ඇත්නම් හෝ එම සමාගම 1 වන ජේදයේ (5) වන උපජේදය යටතේ වැඩි කළ ප්‍රාග්ධන දීමනාවකට හිමිකම් ලබයි නම් සහ එම ලාභාංශය මේ උපලේඛනය යටතේ වූ වැඩි කළ ප්‍රාග්ධන දීමනා මගින් ආරක්ෂාව සලසන ලද ලාභ මගින් ගෙවනු ලැබ ඇත්නම්, පළමුවන උපලේඛනයේ කිසිවක් නොසලකා, සමාගමක් විසින්, නිර්වාසික සාමාජිකයකු වෙත ගෙවනු ලබන ලාභාංශයකින් රඳවා ගනු ලබන බදු අනුපාතය ඉහත විය යුතුය.

අවසාන රඳවා ගැනීමේ ගෙවීම් (88 වගන්තිය)

- වාසික සමාගමක් විසින් වාසික තැනැත්තෙකු වෙත ගෙවන ලාභාංශ
- රු. 1,500,000/-ක් දක්වා ජ්‍යෙෂ්ඨ පුරවැසියකුට ගෙවන පොලිය හැර, වාසික පුද්ගලයකු වෙත ගෙවන ලද පොලිය
- පුණ්‍යායතනයක් වෙත ගෙවන ලද පොලිය
- ඔට්ටු ඇල්ලීම හෝ සුදු ව්‍යාපාරයක් පවත්වාගෙන යාමේදී ලද මුදල් හැර, ලොතරැයි, ත්‍යාග, ඔට්ටු ඇල්ලීම් හෝ සුදුවලින් දිනුම් ලෙස ගෙවන මුදල්
- ශ්‍රී ලංකාවේ ස්ථිර ආයතනයක් හරහා උපයන ලද ගෙවීම් හැර නිර්වාසික තැනැත්තන් වෙත කරන ගෙවීම්

ආයෝජන ආදායම් ගණනය කිරීමේ පදනම

තනි පුද්ගලයන් - මුදල් පදනම

අනෙකුත් අය - උපචිත පදනම

එක් එක් ආයෝජනය වෙනුවෙන් ඒවායේ ආදායම වෙන් වෙන්ව ගණනය කළ යුතුය.

හවුලේ අයිතිය දරනු ලබන ආයෝජන (29 වගන්තිය)

- එක් එක් තැනැත්තාට ලැබෙන ආදායම ගණනය කිරීමේදී ඇතුළත් කළ යුතු සහ අඩු කළ යුතු අගයන් හවුල්කරුවන් ආයෝජනයට දක්වන අනුපාතය සමාන අනුපාතයකින් බෙදනු ලැබිය යුතුය.
- එසේ අනුපාතය නිශ්චය කළ නොහැකි නම්, එය සමාන ලෙස සැලකිය යුතුය.

ආයෝජනයෙන් ලැබුණු තක්සේරු කළ හැකි ආදායම

ආයෝජනයෙන් ලැබුණු ආදායම		XX
අඩු කළා - බදු නිදහස් ආදායම	(XX)	
අවසාන රඳවා ගැනීමේ ගෙවීම්	(XX)	
සේවා නියුක්තික හෝ ව්‍යාපාර ආදායමට ඇතුළත් වන ආදායම්	(XX)	(XX)
බද්දට යටත් ආයෝජන ආදායම		XX
අඩු කළා - ඉඩදෙන වියදම්		(XX)
තක්සේරු කළ හැකි ආයෝජන ආදායම		<u>XXX</u>

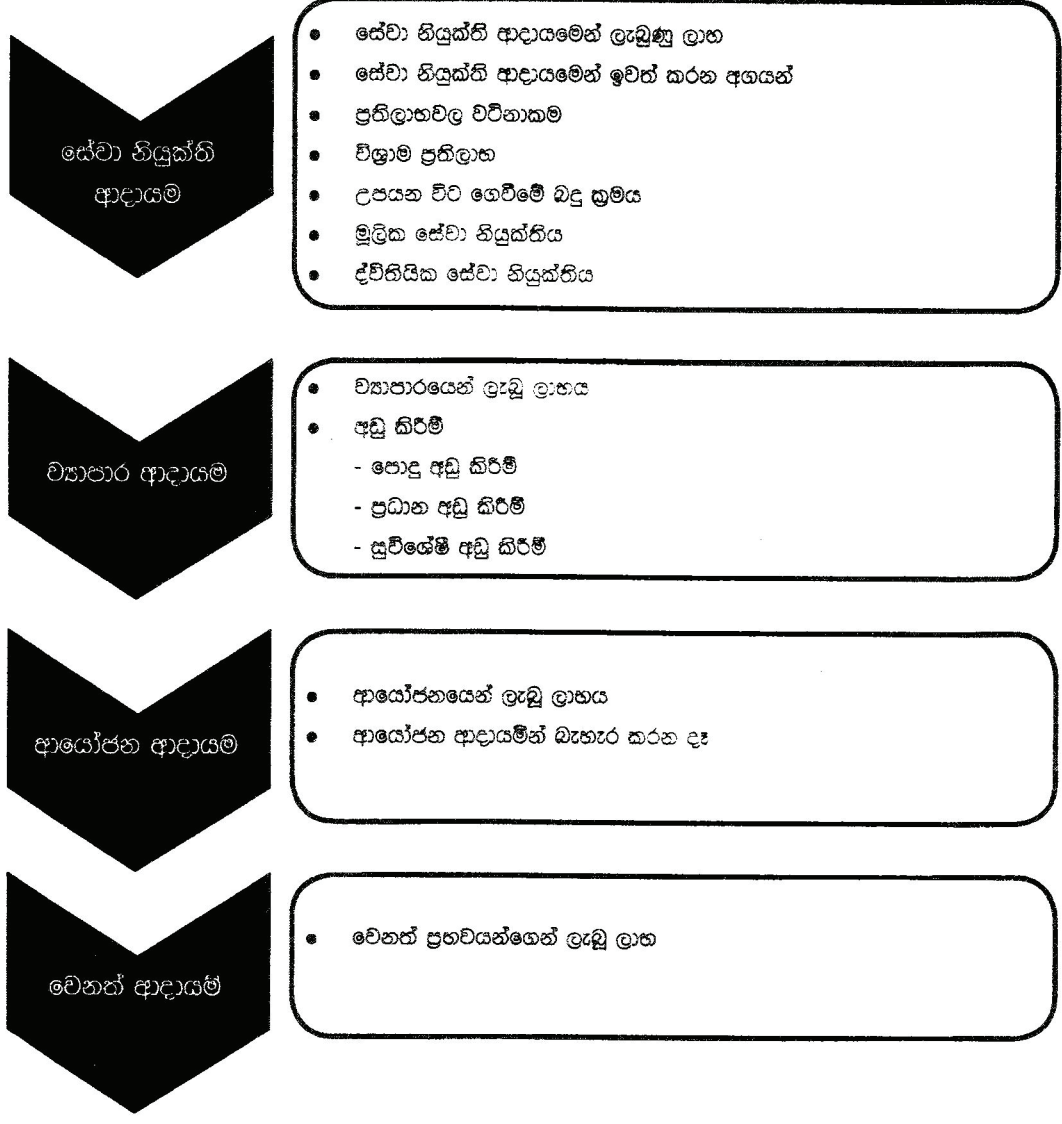
3.14 වෙනත් ආදායම් (8 වන වගන්තිය)

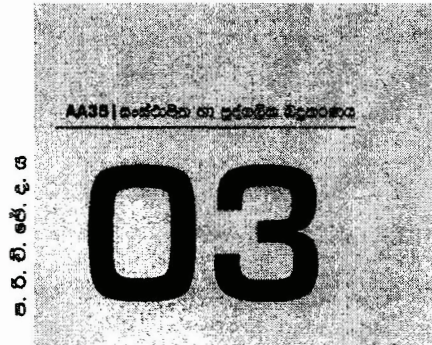
යම් තක්සේරු වර්ෂයක් සඳහා වෙනත් මූලාශ්‍රවලින් යම් තැනැත්තෙකුට ලැබෙන ආදායම, එම වර්ෂය සඳහා කවර හෝ මූලාශ්‍රයකින් එම තැනැත්තාට ලැබෙන ලැබීම් සහ ලාභ විය යුතු අතර ඊට අතීයම් සහ පුනරාවර්තන නොවන ස්වභාවයේ ලාභ ඇතුළත් නොවේ.

වෙනත් මූලාශ්‍රවලින් තක්සේරු කළ හැකි ආදායම ගණනය කිරීම

වෙනත් මූලාශ්‍රවලින් ආදායම්		XXX
අඩු කළා - බදු නිදහස් ආදායම්	(XX)	
අවසාන රඳවා ගැනීමේ ගෙවීම්	(XX)	
සේවා නියුක්තික, ව්‍යාපාර හෝ ආයෝජන ආදායමට ඇතුළත් ආදායම්	(XX)	(XX)
බද්දට යටත් වෙනත් ආදායම		XXX
අඩු කළා - ඉඩදෙන වියදම්		(XX)
තක්සේරු කළ හැකි වෙනත් ආදායම්		<u>XXX</u>

සාරාංශය

වාසික පුද්ගලයන් සහ සමාගම් සඳහා බදුකරණය

පරිච්ඡේදයේ කැණීම්විම

- මෙම පරිච්ඡේදයෙන් පැහැදිලි කරනු ලබන්නේ වාසික පුද්ගලයින් හා සමාගම් සඳහා වන බදුකරණය.
 - තනි පුද්ගලයන් හා සමාගම් සඳහා තක්සේරු ආදායම් ගණනය කිරීම.
 - තක්සේරු ආදායමෙන් අඩු කිරීම් හා බදු කළ හැකි ආදායම් ගණනය කිරීම.
 - අදාල බදු ප්‍රතිලාභයන් භාවිතය සහ දළ ආදායම් බද්ද ගණනය කිරීම.
 - බදු බැර අඩු කිරීම් හා ගෙවිය යුතු ඉතිරි බද්ද හෝ වැඩිපුර ගෙවන ලද බද්ද ගණනය කිරීම.
- විෂය නිර්දේශයේ බර තැබීම 20%

අධ්‍යයන ප්‍රතිඵලය

☐ තක්සේරු ආදායම් ගණනය කිරීම.
☐ බදු අය කළ හැකි ආදායම් ගණනය කිරීම.
☐ සුදුසුකම් ලබන ගෙවීම් සහ සහන ප්‍රදාන ගැනීම.
☐ තනි පුද්ගල හා සමාගම් සඳහා වන බදු ප්‍රතිලාභ පදනා ගැනීම.
☐ තනි පුද්ගල හා සමාගම් සඳහා දළ ආදායම් බද්ද ගණනය කිරීම.
☐ බදු බැර සහ බදු අඩු කිරීම් පදනා ගැනීම.
☐ ගෙවිය යුතු ඉතිරි බද්ද හෝ වැඩිපුර ගෙවන ලද බද්ද ගණනය කිරීම.
☐ නිදහස් ආදායම් සහ අවසාන රඳවා ගැනීමේ ගෙවීම් සාරාංශය

1. තක්සේරු කළ හැකි ආදායම ගණනය කිරීම

1.1. පුද්ගලයෙකුගේ තක්සේරු කළ හැකි ආදායම

තනි පුද්ගලයෙකුගේ තක්සේරු කළ හැකි ආදායම සමන්විත වන්නේ සේවා නියුක්ති ආදායම, ව්‍යාපාර ආදායම, ආයෝජන ආදායම සහ වෙනත් ආදායම යන ඒවායේ එකතුවෙනි.

සේවා නියුක්ති ආදායම	XXX
ව්‍යාපාර ආදායම	XXX
ආයෝජන ආදායම	XXX
වෙනත් ආදායම	XXX
තක්සේරු කළ හැකි ආදායම	<u><u>XXXX</u></u>

2. බදු අය කළ හැකි ආදායම

2.1. පුද්ගලයෙකු සහ අස්ථිත්වයක් සඳහා සුදුසුකම් ලබන ගෙවීම් සහ සහන (52 වන වගන්තිය)

සුදුසුකම් ලබන ගෙවීම් පහත දැක්වේ. (5 වන උපලේඛනය)

- a) තනි පුද්ගලයකු හෝ අස්ථිත්වයක් විසින් අනුමත පුණ්‍යායතනයකට, මුදලින් සිදු කරන ලද පරිත්‍යාග වනම්,
 - (i) රෝගීන් හෝ අසරණ අයට ආයතනික සත්කාර සැලසීම් සඳහා පිහිටුවන ලද පුණ්‍ය ආයතනයකට සහ
 - (ii) ඉහත කාර්යය සඳහා අනුමත පුණ්‍යායතනයක් ලෙස අමාත්‍යවරයා විසින් ප්‍රකාශයට පත් කරන ලද අනුමත පුණ්‍ය ආයතනයකට
- b) තනි පුද්ගලයකු හෝ අස්ථිත්වයක් විසින් පහත දැක්වා ඇති ආයතන වෙත මුදලින් හෝ වෙනත් ආකාරයකින් සිදු කරන ලද පරිත්‍යාගයක්:
 - (i) ශ්‍රී ලංකා ආණ්ඩුව;
 - (ii) පළාත් පාලන ආයතනයක්;
 - (iii) 1978 අංක 16 දරන විශ්වවිද්‍යාල පනත යටතේ පිහිටුවන ලද හෝ පිහිටුවන ලදැයි සලකනු ලබන උසස් අධ්‍යාපන ආයතනයක්;
 - (iv) 1981 අංක 74 දරන ශ්‍රී ලංකා බෞද්ධ හා පාලි විශ්වවිද්‍යාල පනත මගින් හෝ ඒ යටතේ පිහිටුවන ලද ශ්‍රී ලංකා බෞද්ධ හා පාලි විශ්වවිද්‍යාලය හෝ යම් උසස් අධ්‍යාපන ආයතනයක්;
 - (v) ශ්‍රී ලංකා ආණ්ඩුව විසින් පිහිටුවන ලද යම් අරමුදලක්;
 - (vi) පළාත් පාලන ආයතනයක් මගින් පිහිටුවන ලද, අමාත්‍යවරයා විසින් අනුමත කරන ලද අරමුදලක්;
 - (vii) සෙවන අරමුදල

- (viii) පළාත් සභාවක් මගින් පිහිටුවන ලද සහ අමාත්‍යවරයා විසින් අනුමත කරන ලද යම් අරමුදලක්;
 - (ix) ජාතික වකුගඩු අරමුදල
 - (x) අපි වෙනුවෙන් අපි අරමුදල
- c) රාජ්‍ය සංස්ථාවක්, වය ස්ථාපිත කරන ලද හිතිය මගින් නියම කරන ලද පරිදි ජනාධිපති අරමුදලට ප්‍රේෂණය කරන ලද ලාභ.

2.2. සුදුසුකම් ලබන ගෙවීම් සඳහා අදාළ වන සීමාවන්

පරිත්‍යාගය කළේ	අඩු කළ හැකි උපරිම ප්‍රමාණය	
	තනිපුද්ගල	අස්තිත්ව
අනුමත පුණ්‍යායතනයකට මුදල්මය පරිත්‍යාග (a)	බදු අය කළ හැකි ආදායමෙන් 1/3 හෝ රු. 75,000/- යන අගයන්ගෙන් අඩු අගය	බදු අය කළ හැකි ආදායමෙන් 1/5 හෝ රු. 500,000/- යන අගයන්ගෙන් අඩු අගය
උපයට හෝ ප්‍රකාශිත ආයතන වලට මුදල් සහ වෙනත් පරිත්‍යාග (b සහ c)	100%	100%

සහන පහත දැක්වේ:

- a. භාරකරුවකු, භාර ගැනුම්කරුවකු, පොල්මා:කරුවකු හෝ ඇවරකරුවකු නොවන තනි පුද්ගලයකු හට එක් තක්සේරු වර්ෂයකට රු. 500,000/- වනම්, භාරකරුවන්, භාර ගැනුම්කරුවන්, පොල්මා:කරුවන් හෝ ඇවරකරුවන් මෙම සහනය සඳහා හිමිකම් නොලබයි.
තවද, ආයෝජන වත්කම් උපලබ්ධි කිරීමෙන් ලැබෙන ලැබීම්වලට එරෙහිව මෙම සහනය නොලැබේ. (ප්‍රාග්ධන ලාභ)
- b. සේවා නියුක්ති ආදායමක් සහිත පුද්ගලයකු නම්, ඔහුගේ මුළු සේවා නියුක්ති ආදායම දක්වා රු. 700,000/- ක දීමනාවකට හිමිකම් ලබයි.,
- c. ආයෝජන වත්කමකින් කුලී ආදායම් ලබන තනි පුද්ගලයකුට අදාළව, ආයෝජන වත්කම අලුත්වැඩියා කිරීම, නඩත්තුව සහ ක්ෂය වීම සඳහා සහනයක් වන නමුත් බදු ගෙවන්නා විසින් අලුත්වැඩියා, නඩත්තු සහ ක්ෂය වීම සඳහා දරන ලද සත්‍ය වියදම් සඳහා කිසිදු අඩු කිරීමක් ඉල්ලා නොමැති තාක් දුරට පමණක් මුළු කුලී ආදායමෙන් 25%කට සමාන ප්‍රමාණයක් සහනයකට හිමිකම් ලබයි;
- d. ජ්‍යෙෂ්ඨ පුරවැසියකු (එනම්, වයස අවුරුදු 60 හෝ ඊට වැඩි ශ්‍රී ලංකාවේ වාසික පුරවැසියන්) සඳහා මූල්‍ය ආයතනයකින් ලැබෙන රු. 1,500,000/- ක් දක්වා පොලී ආදායම;
- e. ශ්‍රී ලංකාව තුළ දී හෝ ඉන් පිටත දී ශ්‍රී ලංකාවෙන් පිටත යම් තැනැත්තෙකුට පසයනු ලබන යම් සේවාවකින් විදේශ ව්‍යවහාර මුදලින් උපයනු ලබන ආදායමක් සහිත වාසික පුද්ගලයකු හෝ හවුල් ව්‍යාපාරයක හවුල්කරුවකු සම්බන්ධයෙන් වර්ෂය සඳහා ආදායමට සමාන උපරිමයකට යටත්ව, එක් තක්සේරු වර්ෂයක් සඳහා රු. 15,000,000/-

Q

ප්‍රශ්නය 03

ආනයන්ද මහනාට 2018/19 තක්සේරු වර්ෂය සඳහා ඔහුගේ සේවා නියුක්තියෙන් රු. මිලියන 1.5ක් ලැබී ඇත. ඔහුට වෙනත් ආදායම් කිසිවක් නොමැති නම් සහ ඔහු ශ්‍රී ලංකාවේ වාසිකයකු නම්, ඔහුගේ බදු අය කළ හැකි ආදායම කීය ද?

Q

ප්‍රශ්නය 04

ධාර්යාල සඳහා ගොඩනැගිලි කුලියට දීමේ නිරත A පුද්ගලික සමාගම ගයාන්ට අයිතිය. A පුද්ගලික සමාගම රු. මිලියන 4ක ව්‍යාපාර කුලී ආදායමක් උපයා ඇත. ඊට අමතරව, පියාගෙන් උරුම වූ භේවාසික දේපළ, ඔහු ප්‍රධාන වාසස්ථානය ලෙස භාවිත නොකරන අතර ඒ වෙනුවට වර්ෂයකට රු. මිලියන 1කට කුලියට දී තිබේ. ඔහු වම දේපළෙහි අලුත්වැඩියා, නඩත්තු සහ ක්ෂය සඳහා සත්‍ය වියදම් ඉල්ලා නොසිටින බව උපකල්පනය කරන්න.

ගයාන්ගේ බදු අය කළ හැකි ආදායම කීය ද?

Q

ප්‍රශ්නය 05

2018/19 තක්සේරු වර්ෂය සඳහා සුනිමල් මහතාගේ බදු අය කළ හැකි ආදායම රු. මිලියන 3කි. වම වසරේදී ඔහු, අනුමත පුනරායතනයකට රු. 200,000/-ක මුදල් ද, රු. 500,000/-ක් වටිනා ගෘහභාණ්ඩ ද පරිත්‍යාග කර ඇත. ඊට අමතරව, ඔහු බොද්ධ හා පාලි විශ්වවිද්‍යාලයට මුදලින් රු. 100,000/-ක් ද, රු. 200,000/-ක් වටිනා පොත් ද පරිත්‍යාග කර ඇත.

සුනිමල්ගේ මුළු සුදුසුකම් ලබන ගෙවීම් කොපමණ ද?

3. බදු අනුපාත

3.1 තනි පුද්ගලයන්ට අදාළ වන සාමාන්‍ය බදු අනුපාත

3.1.1 වාසික සහ නිර්වාසික පුද්ගලයන් සඳහා වූ බදු අනුප්‍රමාණ

බදු අය කළ හැකි ආදායම	අනුප්‍රමාණය
පළමු රු. 600,000	4%
රු. 600,001 - 1,200,000	8%
රු. 1,200,001 - 1,800,000	12%
රු. 1,800,001 - 2,400,000	16%
රු. 2,400,001 - 3,000,000	20%
රු. 3,000,000 ට වැඩි	24%

3.2. තනි පුද්ගලයකුට අදාළ වන අඩු බදු අනුප්‍රමාණ

3.2.1. ආයෝජන වත්කම් උපලබ්ධි කිරීමෙන් ලද ලාභ මත -10%

3.2.2. සේව්‍යෝගී ප්‍රතිලාභ මත අදාළ වන අඩු බදු අනුප්‍රමාණ

2 වන පරිච්ඡේදයේ සාකච්ඡා කර ඇති අයුරින්, පහත සඳහන් සේව්‍යෝගී ප්‍රතිලාභ සඳහා අඩු බදු ප්‍රමාණ අදාළ වේ.

- විශ්‍රාම වැටුපක් පරිවර්තනය කිරීමේදී ලැබූ මුදල් ප්‍රමාණ
- විශ්‍රාම පාරිභෝගික වශයෙන් ලැබූ මුදල්
- සේව්‍යෝජක විසින් සියලු සේවා නියුක්තිකයන්ට එක සමානව අදාළ වන බවට කොමසාරිස් ජනරාල්වරයා විසින් සලකනු ලබන ක්‍රමයක් යටතේ, ධුරය හෝ සේවා නියුක්තිය අහිමි වීම සම්බන්ධයෙන් ලැබූ වන්දි මුදලක්;
- සේවයෙන් විශ්‍රාම ලැබූ අවස්ථාවේදී හෝ ඉන්පසු, කොමසාරිස් ජනරාල්වරයා විසින් අනුමත කළ අර්ථසාධක අරමුදලකින් ගෙවනු ලැබූ, සේවකයාගේ දායකත්වය නියෝජනය නොකරන මුදල්
- යම් සේව්‍යෝජකයකු විසින් 1968 අප්‍රේල් 01ට පෙර ගෙවූ දායක මුදල් නියෝජනය නොකරන, නියාමනය කරන ලද අර්ථසාධක අරමුදලකින් ගෙවූ මුදල් ප්‍රමාණය සහ සේව්‍යෝජකයා විසින් ගෙවන ලද එම දායක මුදල සහ ඒ මත උපචිත වූ පොලිය මත 15%ක අනුප්‍රමාණයකින් සේව්‍යෝජක බදු ගෙවා ඇත්නම්, එවිට, සේව්‍යෝජක ගෙවූ දායක මුදල් මත උපචිත වූ පොලිය

• සේවයෙන් විශ්‍රාමගත් අවස්ථාවේ හෝ ඉන්පසු සේවා නියුක්තිකයන්ගේ භාර අරමුදලින් ගෙවූ මුදල් අදාළ අඩු බදු අනුප්‍රමාණ පහත පරිදි වේ.

(a) සේවා නියුක්ති කාලසීමාව වසර 20ක් හෝ ඊට අඩුවන අවස්ථාවල දී

සේවයේ ප්‍රතිලාභවලින් ලබන මුළු ආදායම	ගෙවිය යුතු බද්ද
පළමු රු.2,000,000	0%
ඊළඟ රු.1,000,000	5%
ඉතිරිය මත	10%

(a) සේවා නියුක්ති කාලසීමාව වසර 20ට වැඩිනම්

සේවයේ ප්‍රතිලාභවලින් ලබන මුළු ආදායම	ගෙවිය යුතු බද්ද
පළමු රු.5,000,000	0%
ඊළඟ රු.1,000,000	5%
ඉතිරිය මත	10%

3.3. තනි පුද්ගලයන්ට අදාළ වන වැඩි බදු අනුප්‍රමාණ

ඔට්ටු ඇල්ලීමේ සහ සුදු, මත්පැන් හෝ දුම්කොළ යන ඒවායින් සමන්විත ව්‍යාපාරයකින් ලැබෙන ආදායම මත-40%

3.4. සමාගම් සඳහා අදාළ වන බදු අනුප්‍රමාණ

(1) අඩු බදු අනුප්‍රමාණය - පහත සඳහන් සමාගම්වල බදු අයවන ආදායම 14% අනුප්‍රමාණය බද්දට යටත් වේ.

- (a) සුළු හා මධ්‍ය පරිමාණ ව්‍යවසායන්
- (b) මූලිකවම භාණ්ඩ හා සේවා අපනයනය කිරීමේ ව්‍යාපාරයක් කරගෙන යන සමාගමක්
- (c) මූලිකවම කෘෂිකාර්මික ව්‍යාපාරයක් පවත්වාගෙන යන සමාගමක්
- (d) මූලිකවම අධ්‍යාපන සේවා සපයන සමාගමක්
- (e) මූලිකවම සංචාරක ව්‍යාපාරය ප්‍රවර්ධනය කිරීම සඳහා වූ ව්‍යවසායක නිරතව සිටින සමාගමක්
- (f) මූලිකවම තොරතුරු තාක්ෂණ සේවා සැපයීම කරනු ලබන සමාගමක්

(2) වැඩි බදු අනුප්‍රමාණය

ඔට්ටු ඇල්ලීම හා සුදු ක්‍රීඩාව, මත්පැන් දුම්කොළ නිෂ්පාදනවලින් සංයුක්ත වන ව්‍යාපාරයක් සහිත යම් සමාගමක් (හුදෙක් වෙනත් ව්‍යාපාරයකට අනුරූපිත වන ආදායම් කොටස හැර) - 40%

(3) අනෙකුත් සියලු සමාගම් - 28%

- (4) (a) සමාගමක බදු අය කළ හැකි ආදායමට, ආයෝජන වත්කම් උපලබ්ධි කිරීමෙන් ලබන ලැබීම් (ප්‍රාග්ධන ලාභ) ඇතුළත් වන අවස්ථාවක එම ලැබීම් 10% බැගින් බද්දට යටත් වේ.
- (b) ඉතිරි බදු අය වන ආදායම පමණක් ඉහත සඳහන් කර ඇති බදු අනුප්‍රමාණවලට යටත් වේ. (14%, 28% හෝ 40%)

3.4.1 වැදගත් අර්ථ නිරූපණ

- (i) **තොරතුරු තාක්ෂණය සැපයීම** යන්නෙන් -
 - (a) මෘදුකාංග සංවර්ධන සේවා හෝ
 - (b) ව්‍යාපාර ක්‍රියාවලි බැහැරින් ලබාගන්නා වැඩපිළිවෙළක් යටතේ හෝ දැනුම් ක්‍රියාවලි බැහැරින් ලබාගන්නා වැඩපිළිවෙළක් යටතේ තොරතුරු තාක්ෂණ සේවා සැපයීම අදහස් වේ.
- (ii) **සංචාරක ව්‍යාපාරය ප්‍රවර්ධනය සඳහා වූ ව්‍යවසායක්** යන්නෙන් -
 - (a) ලංකා සංචාරක මණ්ඩලය විසින් අනුමත කරන ලද යම් කෝට්ලයක් හෝ අමුත්තන්ගේ ගෘහයක්
 - (b) ලංකා සංචාරක මණ්ඩලය විසින් A හෝ B පන්තිය වශයෙන් ශ්‍රේණිගත කළ ආපන ශාලාවක්
 - (c) ශ්‍රී ලංකාව ඇතුළත දේශීය සංචාරක කළමනාකරණ සේවා සපයනු ලබන සංචාරක අනුයෝජිතයකුගේ ව්‍යාපාරයක්
 - (d) සංචාරකයන්ට පමණක් ගමනාගමන සේවා සලසන ව්‍යාපාරයක්
 - (e) විනෝදාත්මක හෝ ක්‍රීඩා සඳහා පහසුකම් සපයන ලංකා සංචාරක මණ්ඩලය විසින් අනුමත කළ ව්‍යාපාරයක් පවත්වාගෙන යාම අදහස් වේ.
- (iii) **සුළු හා මධ්‍ය පරිමාණ ව්‍යවසාය** යන්නෙන්, පහත දැක්වෙන කොන්දේසි සපුරාලන තැනැත්තෙකු අදහස් වේ.
 - (a) වෘත්තීය සුදුසුකමක් සහිත පුද්ගලයකු වන්නා වූ සහ තනිව හෝ හවුල්ව වෘත්තීයමය සේවා සැපයීමෙහි නිරතව සිටින පුද්ගලයකු නොවන, ශ්‍රී ලංකාව තුළ පමණක් ව්‍යාපාරයක් කරගෙන යන තැනැත්තෙකු
 - (b) අස්ථිත්වයක් වන ආශ්‍රිතයකු නොමැති තැනැත්තෙකු
 - (c) එම තැනැත්තාගේ වාර්ෂික දළ පිරිවැටුම රු. මිලියන 500කට අඩු වන තැනැත්තෙකු
- (iv) **අපනයන** යන්නට නිශ්චිත ව්‍යවසායක් ද ඇතුළත් වේ.
- (v) **නිෂ්චිත ව්‍යවසාය** යන්නෙන් -
 - (a) ආනයනය කිරීම, සුළු වශයෙන් පිරිසැකසුම් කිරීම හා ප්‍රති අපනයනය කිරීම හා සම්බන්ධ යම් ව්‍යාපාර කේන්ද්‍රීය වෙළෙඳාමක නිරතව සිටින
 - (b) එක් රටකින් භාණ්ඩ ප්‍රතිසම්පාදනය කර හෝ එක් රටක භාණ්ඩ නිෂ්පාදනය කර එම භාණ්ඩ ශ්‍රී ලංකාවට ගෙන ඒමෙන් තොරව වෙනත් රටකට නැවත කිරීමේ අක්වෙරළ ව්‍යාපාරයක යෙදී සිටින
 - (c) විදේශයන්හි සේවාදායකයන් සඳහා අතිමුඛ සේවා සැපයීමේ යෙදී සිටින
 - (d) මූල්‍ය සැපයුම් ජාලය, බිල්පත් මෙහෙයුම් කටයුතු කළමනාකරණය සඳහා ප්‍රධාන පෙළේ ගැනුම්කරුවන්ගේ ප්‍රධාන කාර්යාලීය මෙහෙයුම් කටයුතුවල යෙදී සිටින
 - (e) ශ්‍රී ලංකාවේ ඇති බන්ධිත ගුදම් හෝ බහු පාර්ශ්වීය ඒකාබද්ධ කිරීම් වැනි කාර්ය සම්පාදන සේවාවල යෙදී සිටින
 - (f) අන්තර් නැවත කිරීම් මෙහෙයුම් කටයුතුවල යෙදී සිටින
 - (g) භාණ්ඩ මෙහෙයුම් කටයුතුවල යෙදී සිටින

- (h) නැව් මෙහෙයවන්නකුගේ නියෝජිතයකු විසින් ඒ නියෝජිතයාගේ විදේශීය ප්‍රධානියා වෙත සපයනු ලබන සේවාවන් ඇතුළුව, සෘජුව හෝ අපනයන වෙළෙඳ මධ්‍යස්ථානයක් හරහා භාණ්ඩ හා සේවා අපනයනය කරනු ලබන යම් අපනයනකරුවකු වෙත, නැතහොත් සෘජුව ඒ අපනයනකරුගේ විදේශීය ප්‍රධානියකු වෙත, ඒ අපනයනය කරනු ලබන භාණ්ඩ හෝ සේවා නිෂ්පාදනය කිරීම හෝ සැපයීම සමග අත්‍යවශ්‍යයෙන් ම සම්බන්ධ බවට සැලකිය හැකි යම් සේවා සැපයීමෙහි නිරත සහ එම අපනයනකරු විසින් හෝ විදේශීය ප්‍රධානියා විසින් එම සේවා සඳහා වූ ගෙවීම් ශ්‍රී ලංකාවේ සිටින ඒ තැනැත්තාට විදේශීය ව්‍යවහාර මුදලින් ගෙවනු ලබන
 - (i) සම්ප්‍රදායික නොවන භාණ්ඩ නිෂ්පාදනය කිරීමේ හෝ සෑදීමේ නිරතව සිටින සහ සම්ප්‍රදායික නොවන භාණ්ඩ අපනයනකරුවකුට එම භාණ්ඩ සැපයීමෙහි යෙදී සිටින
 - (j) විදේශීය ව්‍යවහාර මුදලින් වූ ගෙවීම් සඳහා යම් නැව් අලුත්වැඩියා කිරීමේ සේවාවක යෙදී සිටින නැව් කඩා අලුත්වැඩියා කිරීමේ සහ නැව් බඩු බහාලුම් අලුත්වැඩියා කිරීමේ යෙදී සිටින, පරිගණක මෘදුකාංග, පරිගණක වැඩසටහන් හෝ පරිගණක පද්ධති සැපයීමෙහි හෝ පරිගණක දත්ත වාර්තා කිරීමේ යෙදී සිටින හෝ ඇමතිවරයා විසින් ගැසට් පත්‍රයේ පළකරනු ලබන දැන්වීමක් මගින් නිශ්චිතව දක්වන වෙනත් සේවා සැපයීම සිදු කරන
 - (k) විදේශීය ව්‍යවහාර මුදලින් ගෙවීම් භාරගැනීමට ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් බලය පවරන ලද යම් තැනැත්තකු විසින් විදේශ ව්‍යවහාර මුදල් සඳහා ශ්‍රී ලංකාව තුළ දී මැණික් හෝ ස්වර්ණාභරණ අලෙවි කරන යම් ව්‍යවසායක් අදහස් වේ.
- (vi) 'කෘෂිකාර්මික ව්‍යාපාරය' යන්නෙන් කෘෂිකාර්මික නිෂ්පාදන, උද්‍යාන විද්‍යාත්මක නිෂ්පාදන හෝ යම් සත්ත්ව නිෂ්පාදන, නිෂ්පාදනය කිරීමේ ව්‍යාපාරයක් අදහස් වන අතර පශු සම්පත් හෝ කුකුළන් ඇති කිරීමේ කාර්ය සඳහා වූ යම් ව්‍යවසායක් ද ඇතුළත් වේ.
 - (vii) 'මූලිකවම' යන්නෙන් දළ ආදායම මත පදනම්ව ගණනය කරනු ලබන 80%ක් හෝ ඊට වැඩි ප්‍රමාණයක් අදහස් වේ.

 4. ඉතිරි ගෙවිය යුතු ආදායම් බද්ද

දළ ආදායම් බද්ද ගණනය කළ පසු එයින් බදු බැර අඩු කිරීමෙන් ඉතිරි ගෙවිය යුතු බද්ද හෝ වැඩිපුර ගෙවීම් ලබාගත හැකිය.

බදු බැර පහත දැක්වෙන පරිදි කාණ්ඩ දෙකකි.

- (a) විදේශීය බදු බැර
- (b) දේශීය බදු බැර

5. බදු ගණනය කිරීම සඳහා ආකෘතියක්

සේවා නියුක්ති ආදායම	XXXX		
අඩුකළා:			
නිදහස් ප්‍රමාණ	(XXXX)		
අවසාන රඳවා ගැනීමේ ගෙවීම්	(XXXX)		
බද්දට යටත් සේවා නියුක්ති ආදායම	XXXX		
සේවා නියුක්ති ආදායම		XXXX	
ව්‍යාපාර ආදායම	XXXX		
අඩු කළා:			
නිදහස් ප්‍රමාණ	(XXXX)		
අවසාන රඳවා ගැනීමේ ගෙවීම්	(XXXX)		
සේවා නියුක්ති ආදායමේ ඇතුළත් ආදායම්	(XXX)		
බද්දට යටත් ව්‍යාපාර ආදායම	XXXX		
අඩු කළා: ඉඩදෙන වියදම්	(XXXX)		
ව්‍යාපාර ආදායම		XXXX	
ආයෝජන ආදායම	XXXX		
අඩු කළා:			
නිදහස් ප්‍රමාණ	(XXXX)		
අවසාන රඳවා ගැනීමේ ගෙවීම්	(XXXX)		
සේවා නියුක්ති ආදායමේ සහ ව්‍යාපාර ආදායමේ ඇතුළත් ආදායම්	(XX)		
බද්දට යටත් වන ආයෝජන ආදායම	XXXX		
අඩු කළා: ඉඩදෙන වියදම්	(XXXX)		
ආයෝජන ආදායම්		XXXX	
වෙනත් මූලාශ්‍රවලින් ආදායම	XXXX		
අඩුකළා:			
නිදහස් ප්‍රමාණ	(XXXX)		
අවසාන රඳවා ගැනීමේ ගෙවීම්	(XXXX)		

සේවා නියුක්ති ආදායම්, ව්‍යාපාර ආදායම් සහ ආයෝජන ආදායම් ඇතුළත් ආදායම්	(XXXX)		
විදේශීය ස්වකීය වන වෙනත් මූලාශ්‍ර ආදායම්	XXXX		
අඩු කළා: ඉඩදෙන වියදම්	(XXXX)		
තක්සේරු කළ හැකි වෙනත් මූලාශ්‍ර ආදායම්		XXXX	
තක්සේරු කළ හැකි ආදායම්			XXXX
අඩු කළා:			
සුදුසුකම් ලබන ගෙවීම්		(XXXX)	
සුදුසුකම් ලබන පරිත්‍යාග		(XXXX)	
සහ පුද්ගලයන් සඳහා පුද්ගලික දීමනාව රු. 500,000/- (වාසික සහ ශ්‍රී ලංකාවේ පුරවැසියන් සඳහා)		(XXXX)	
සේවා නියුක්තික දීමනාව රු. 700,000/- දක්වා (වාසික තනි පුද්ගලයන් සඳහා පමණි)		(XXXX)	
සහ		(XXXX)	
සෑදී ආදායමෙන් 25%ක අගුත්වැඩියා දීමනාව (තනි පුද්ගලයන් සඳහා පමණි)		(XXXX)	
ආප්‍රිය සඳහා රු. මිලියන 1.5 දක්වා දීමනාව (වාසික ජ්‍යෙෂ්ඨ පුරවැසියන්ට පමණි)		(XXXX)	
විදේශ ව්‍යවහාර මුදලින් ලැබුණු සේවා ආදායම් රු. මිලියන 15 දක්වා (වාසික තනි පුද්ගලයන් සහ හවුල්කරුවන් සඳහා පමණි)		(XXXX)	
වැදගත් කළ හැකි ආදායම්			XXXX
පාදමේ බද්ද (පහතේ පළමුවන උපලේඛනයේ දක්වා ඇති අනුප්‍රමාණ අනුව)			XXXX
අඩු කළා : බදු බැර			
විදේශීය		(XXXX)	
දේශීය - ආර්ථික සේවා බද්ද, රඳවා ගැනීමේ බදු, තක්සේරු ආදිය		(XXXX)	
ඉතිරි ගෙවිය යුතු බද්ද / වැනිපුර ගෙවූ බද්ද			XXXX

6. නිදහස් ආදායම් සහ අවසාන රඳවාගැනීමේ ගෙවීම් සාරාංශය

6.1. නිදහස් ආදායම් (තුන්වන උපලේඛනය)

පහත ඒවා නිදහස් ආදායම් වේ:-

- a) පහත ආයතන උපයන ලද මුදල් ප්‍රමාණ -
 - i. යම් රජයේ දෙපාර්තමේන්තුවක් ඇතුළු ශ්‍රී ලංකා රජය හෝ පළාත් පාලන ආයතනයක් මගින්;
 - ii. මුදල් මණ්ඩලය ඇතුළුව ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව මගින්;
 - iii. 1978 අංක 16 දරන විශ්වවිද්‍යාල පනත හෝ 1981 අංක 74 දරන ශ්‍රී ලංකා බෞද්ධ හා පාලි විශ්වවිද්‍යාලය පනත යටතේ පිහිටුවන ලද හෝ පිහිටුවනු ලැබූ ලෙස සලකනු ලබන යම් විශ්වවිද්‍යාලයක් මගින්;

- IV. 2007 අංක 7 දරන සමාගම් පනත යටතේ සංස්ථාපිත පාසලක් නොවන්නා වූ ද අධ්‍යාපන අමාත්‍යාංශය සමග ලියාපදිංචි වූ සහ රජය විසින් සහ අධ්‍යාපන අමාත්‍යාංශය විසින් නිකුත් කරනු ලබන චක්‍රලේඛ අනුගමනය කිරීමට බැඳී සිටින්නාවූ ද යම් රජයේ ආධාර ලබන පෞද්ගලික පාසලක් මගින්;
 - V. ජාතික රාජ්‍ය සභාවේ 1972 අංක 5 දරන සමුපකාර සමිති පනතේ අර්ථනුකූලව යම් ලියාපදිංචි කළ සමිතියක් මගින්;
 - VI. තානාපති විනිවිදිත නීතියක් හෝ සමාන නීතියක් හෝ යටතේ නිශ්චිතව සඳහන් කරන ලද ප්‍රමාණයට විදේශීය රටක හෝ විදේශීය භූමි ප්‍රදේශයක රජය මගින්;
 - VII. ජාත්‍යන්තර සංවිධානයක් සහ ශ්‍රී ලංකා රජය අතර වූ ගිවිසුමක් යටතේ සලසන ලද නිදහස් කිරීම තානාපති විනිවිදිත නීතියක් හෝ සමාන නීතියක් යටතේ සලසන ලද නිදහස් කිරීමට වඩා පුළුල් නම්, ඒ තානාපති විනිවිදිත නීතිය හෝ සමාන නීතිය යටතේ හෝ, එම ජාත්‍යන්තර සංවිධානය සහ ශ්‍රී ලංකා රජය අතර වූ එම ජාත්‍යන්තර ගිවිසුම යටතේ නිශ්චිතව සඳහන් කරන ලද ප්‍රමාණයට ජාත්‍යන්තර සංවිධානයක් මගින්;
- (b) I. තැනැත්තකු හට සිදු වූ පෞද්ගලික හානියක් සම්බන්ධයෙන් හෝ
 II වෙනත් තැනැත්තකුගේ මරණයක් හෝ සම්බන්ධයෙන්,
 වන්දි හෝ පාරිභෝගිකයක් ලෙස යම් තැනැත්තකුට ගෙවන ලද ප්‍රාග්ධන වියදම්
- (c) විශ්‍රාම ආදායම ශ්‍රී ලංකා රජය හෝ ශ්‍රී ලංකා රජයේ දෙපාර්තමේන්තුවක් මගින් ගෙවනු ලබන අවස්ථාවක දී තැනැත්තකුගේ විශ්‍රාම වැටුප
- (d)
 I යම් විශ්‍රාම අරමුදලක් හෝ 1980 අංක 46 දරන සේවා නියුක්තයන්ගේ භාර අරමුදල පනත මගින් පිහිටුවන ලද සේවානියුක්තයන්ගේ භාර අරමුදල මගින් කරන ලද ආයෝජනවලින් උපයන ලද ආදායම නියෝජනය වන ලෙසට 1987 අප්‍රේල් මස 1 වන දින හෝ දිනට පසු ආරම්භ වන යම් කාල පරිච්ඡේදයක් සඳහා එම අරමුදලකින් සහ;
 II කොමසාරිස් ජනරාල්වරයා විසින් අනුමත කරන ලද අර්ථසාධක අරමුදලකින්,
 සේවා නියුක්තයකුට විශ්‍රාම යන අවස්ථාවේ දී ගෙවනු ලබන යම් මුදල් ප්‍රමාණයක්
- (e)
 I තානාපති විනිවිදිත නීතියක් හෝ සමාන නීතියක් මගින්;
 II වරප්‍රසාද සහ විනිවිදිත පිළිබඳ වත්සන් ජාතීන්ගේ සම්මුතිය සහ වරප්‍රසාද සහ විනිවිදිත පිළිබඳ වත්සන් ජාතීන්ගේ විශේෂ නියෝජිත ආයතනයන්ගේ සම්මුතිය බලාත්මක කරනු ලබන පනතක් මගින් හෝ
 III ජාත්‍යන්තර සංවිධානයකට අදාළව මේ පනත යටතේ සාදන ලද නියෝග, හෝ (i) වන හෝ (ii) වන උපදේශනන්හි සඳහන් කරන ලද නීතියක් හෝ පනතක් යටතේ සාදන ලද නියෝග මගින් විධිවිධාන සලසා ඇති ප්‍රමාණයට වරප්‍රසාද හිමිවිය යුතු යම් පුද්ගලයකුගේ ආදායම
- (f)
 I මෙම ඡේදයේ වාසිය ලබා ගැනීමේ අරමුණ සඳහා ආයෝජන වත්කමක් කොටස් දෙකකින් හෝ ඊට වැඩියෙන් උපලබ්ධි කර ඇති බවට කොමසාරිස් ජනරාල්වරයා සැහිලිකට පත්වන අවස්ථාවක දී, සියලු කොටස් උපලබ්ධි විමෙන් ලැබෙන මුළු ලැබීම් රු. 50,000 නොඉක්මවන්නේ නම් සහ තක්සේරු වර්ෂය තුළ ආයෝජන වත්කම් උපලබ්ධි කිරීම මගින් වාසික පුද්ගලයා විසින් ලබා ගන්නා ලද මුළු ලැබීම් රු. 600,000 ක් නොඉක්මවන්නේ නම් එම උපලබ්ධි කිරීම මගින් ඇතිවන යම් ලැබීමක් මේ ඡේදය යටතේ නිදහස් කරනු ලැබිය යුතු ය;

- IV. 2007 අංක 7 දරන සමාගම් පනත යටතේ සංස්ථාපිත පාසලක් නොවන්නා වූ ද අධ්‍යාපන අමාත්‍යාංශය සමග ලියාපදිංචි වූ සහ රජය විසින් සහ අධ්‍යාපන අමාත්‍යාංශය විසින් නිකුත් කරනු ලබන චක්‍රලේඛ අනුගමනය කිරීමට බැඳී සිටින්නාවූ ද යම් රජයේ ආධාර ලබන පෞද්ගලික පාසලක් මගින්;
 - V. ජාතික රාජ්‍ය සභාවේ 1972 අංක 5 දරන සමුපකාර සමිති පනතේ අර්ථනුකූලව යම් ලියාපදිංචි කළ සමිතියක් මගින්;
 - VI. තානාපති විනිර්මුක්ති නීතියක් හෝ සමාන නීතියක් හෝ යටතේ නිශ්චිතව සඳහන් කරන ලද ප්‍රමාණයට විදේශීය රටක හෝ විදේශීය භූමි ප්‍රදේශයක රජය මගින්;
 - VII. ජාත්‍යන්තර සංවිධානයක් සහ ශ්‍රී ලංකා රජය අතර වූ ගිවිසුමක් යටතේ සලසන ලද නිදහස් කිරීම තානාපති විනිර්මුක්ති නීතියක් හෝ සමාන නීතියක් යටතේ සලසන ලද නිදහස් කිරීමට වඩා පුළුල් නම්, ඒ තානාපති විනිර්මුක්ති නීතිය හෝ සමාන නීතිය යටතේ හෝ, එම ජාත්‍යන්තර සංවිධානය සහ ශ්‍රී ලංකා රජය අතර වූ එම ජාත්‍යන්තර ගිවිසුම යටතේ නිශ්චිතව සඳහන් කරන ලද ප්‍රමාණයට ජාත්‍යන්තර සංවිධානයක් මගින්.;
- (b) I. තැනැත්තකු හට සිදු වූ පෞද්ගලික හානියක් සම්බන්ධයෙන් හෝ
- II වෙනත් තැනැත්තකුගේ මරණයක් හෝ සම්බන්ධයෙන්,
- වන්දි හෝ පාරිතෝෂිකයක් ලෙස යම් තැනැත්තකුට ගෙවන ලද ප්‍රාග්ධන වියදම්
- (c) විශ්‍රාම ආදායම ශ්‍රී ලංකා රජය හෝ ශ්‍රී ලංකා රජයේ දෙපාර්තමේන්තුවක් මගින් ගෙවනු ලබන අවස්ථාවක දී තැනැත්තකුගේ විශ්‍රාම වැටුප
- (d)
- I යම් විශ්‍රාම අරමුදලක් හෝ 1980 අංක 46 දරන සේවා නියුක්තයන්ගේ භාර අරමුදල් පනත මගින් පිහිටුවන ලද සේවානියුක්තයන්ගේ භාර අරමුදල මගින් කරන ලද ආයෝජනවලින් උපයන ලද ආදායම නියෝජනය වන ලෙසට 1987 අප්‍රේල් මස 1 වන දින හෝ දිනට පසු ආරම්භ වන යම් කාල පරිච්ඡේදයක් සඳහා එම අරමුදලකින් සහ;
- II කොමසාරිස් ජනරාල්වරයා විසින් අනුමත කරන ලද අර්ථසාධක අරමුදලකින්,
- සේවා නියුක්තයකුට විශ්‍රාම යන අවස්ථාවේ දී ගෙවනු ලබන යම් මුදල් ප්‍රමාණයක්
- (e)
- I තානාපති විනිර්මුක්ති නීතියක් හෝ සමාන නීතියක් මගින්;
- II වරප්‍රසාද සහ විනිර්මුක්ති පිළිබඳ වත්සන් ජාතීන්ගේ සම්මුතිය සහ වරප්‍රසාද සහ විනිර්මුක්ති පිළිබඳ වත්සන් ජාතීන්ගේ විශේෂ නියෝජිත ආයතනයන්ගේ සම්මුතිය බලාත්මක කරනු ලබන පනතක් මගින් හෝ
- III ජාත්‍යන්තර සංවිධානයකට අදාළව මේ පනත යටතේ සාදන ලද නියෝග, හෝ (i) වන හෝ (ii) වන උපදේශනන් සඳහන් කරන ලද නීතියක් හෝ පනතක් යටතේ සාදන ලද නියෝග මගින් විධිවිධාන සලසා ඇති ප්‍රමාණයට වරප්‍රසාද හිමිවිය යුතු යම් පුද්ගලයකුගේ ආදායම
- (f)
- I මෙම ඡේදයේ වාසිය ලබා ගැනීමේ අරමුණ සඳහා ආයෝජන වත්කමක් කොටස් දෙකකින් හෝ ඊට වැඩියෙන් උපලබ්ධි කර ඇති බවට කොමසාරිස් ජනරාල්වරයා සෑහීමකට පත්වන අවස්ථාවක දී, සියලු කොටස් උපලබ්ධි වීමෙන් ලැබෙන මුළු ලැබීම් රු. 50,000 නොඉක්මවන්නේ නම් සහ තක්සේරු වර්ෂය තුළ ආයෝජන වත්කම් උපලබ්ධි කිරීම මගින් වාසික පුද්ගලයා විසින් ලබා ගන්නා ලද මුළු ලැබීම් රු. 600,000 ක් නොඉක්මවන්නේ නම් එම උපලබ්ධි කිරීම මගින් ඇතිවන යම් ලැබීමක් මේ ඡේදය යටතේ නිදහස් කරනු ලැබිය යුතු ය;

II නවුලේ අයිති වන්නා වූ ආයෝජන වත්කමක් උපලබ්ධි කරන අවස්ථාවක දී වත්කම උපලබ්ධි කිරීම මත ආයෝජන වත්කමෙහි සියලු හිමිකරුවන් විසින් ලැබූ මුළු ලැබීම් රු. 50,000 නොඉක්මවන්නේ නම් සහ තක්සේරු වර්ෂය තුළ වාසික පුද්ගලයා විසින් ලබා ගන්නා ලද මුළු ලැබීම් රු. 600,000 නොඉක්මවන්නේ නම් පමණක් මෙම ජේදය අදාළ වේ.

ඉහත අවස්ථාවල දී හැර, තක්සේරු වර්ෂය තුළ ආයෝජන වත්කම් උපලබ්ධි කිරීම මගින් වාසික පුද්ගලයා ලබා ගන්නා ලද මුළු ලැබීම් රු. 600,000 නොඉක්මවන අවස්ථාවක දී සහ ආයෝජන වත්කමක් උපලබ්ධි කිරීම මගින් වාසික තැනැත්තා ලබා ගන්නා ලද රු. 50,000 නොඉක්මවන ලැබීම්

- (g) උපලබ්ධි විමට පෙර වසර තුනක් අඩුණ්ඩුව මූලික වාසික ස්ථානය තනි පුද්ගලයාට හිමි ව ඇත්නම් සහ එම වසර තුනෙන් අවම වශයෙන් වසර දෙකක් එහි තනි පුද්ගලයා ජීවත් වූයේ නම් (දෛනික පදනමකින් ගණනය කිරීමෙන්) එම තනි පුද්ගලයාගේ ප්‍රධාන වාසික ස්ථානය උපලබ්ධි විම මගින් වාසික තනි පුද්ගලයාට හිමිවන ලැබීමක්;
- (h) ශ්‍රී ලංකා සුරැකුම්පත් සහ විනිමය කොමිෂන් සභාව මගින් බලපත්‍රලාභී යම් කොටස් වෙළෙඳපසක් මගින් පළ කරන ලද හිල ලැයිස්තුවක උපුටා ඇති කොටස්වලින් සමන්විත වූ වත්කමක් උපලබ්ධි විමෙන් හිමිවන ලැබීමක්;
- (i) පුණ්‍ය ආයතනයකින් ලැබෙන පොලිය සම්පූර්ණයෙන්ම එම පුණ්‍ය ආයතනය මගින් නඩත්තු කරනු ලබන නිවාසයක සිටින ළමයින්ට, වැඩිහිටියන්ට හෝ ආබාධිතයින්ට රැකවරණය සැලසීමේ අරමුණින් යොමුකරන බවට කොමසාරිස් ජනරාල්වරයා සැහිමකට පත්වන අයුරින් සනාථ වන අවස්ථාවක දී, එම පුණ්‍ය ආයතනය විසින් උපයනු ලබන පොලිය;
- (j) යම් තැනැත්තකු විසින් කරන ලද නව නිර්මාණයක් හෝ යම් පර්යේෂණයක් ඇගයීමක් වශයෙන් ශ්‍රී ලංකා ජනරජයේ ජනාධිපතිවරයා විසින් හෝ රජය විසින් පිරිනමන ලද ප්‍රදානයක් වශයෙන් ලැබුණු ත්‍යාගයක්;
- (k) 1978 අංක 7 දරන ජනාධිපති අරමුදල් පනත මගින් ස්ථාපිත කරන ලද ජනාධිපති අරමුදලින් හෝ 1985 අංක 9 දරන ජාතික ආරක්ෂක අරමුදල පනත මගින් ස්ථාපිත කරන ලද ජාතික ආරක්ෂක අරමුදලින් තැනැත්තකුට ලැබුණු යම් මුදලක්;
- (l) ශ්‍රී ලංකා රජය මගින් හෝ වෙනුවෙන් 2008 ඔක්තෝබර් මස 21 වන දින හෝ ඊට පසුව නිකුත් කරන ලද, විදේශීය ව්‍යවහාර මුදලින් නාමනය කළ රාජ්‍ය බැඳුම්කරයක නිකුත් කරන්නා විසින්, යම් වාසික නොවූ තැනැත්තකුට හෝ ශ්‍රී ලංකාවේ යම් බලපත්‍රලාභී වාණිජ බැංකුවකට, අවස්ථාවෝචිත පරිදි, ගෙවන ලද හෝ ඉඩ දෙන ලද පොලිය හෝ වර්ටමට සමාන මුදල් ප්‍රමාණයක්;
- (m) 2000 අංක 43 දරන රක්ෂණ කාර්මාන්තය විධිමත් කිරීමේ පනත යටතේ ලියාපදිංචි කරන ලද බැංකුවකින් හෝ රක්ෂණ සමාගමකින් වසර දහයකට නොඅඩු කාලසීමාවක් සඳහා මිල දී ගන්නා ලද ජීවිත රක්ෂණ වාර්ෂිකයක් මගින් ජ්‍යෙෂ්ඨ පුරවැසියකුට ව්‍යුත්පන්න වන යම් මුදල් ප්‍රමාණයක්;
- (n) දළ මුදල් ප්‍රමාණය රු. 500,000 ක් නොඉක්මවන, ලොතරැයිතයකින් හිමිවන යම් දිනුමක්;
- (o) වාසික සමාගමක් මගින් හෝ 84 වන වගන්තිය යටතේ රඳවා ගැනීමකට යටත්වන වෙනත් වාසික සමාගමක් මගින් ලබා ගන්නා ලද වෙනත් ලාභාංශයකට ආරෝපණය කළ හැකි, හෝ ව්‍යුත්පන්න වන ප්‍රමාණයට වාසික සමාගමක් විසින් සාමාජිකයකුට ගෙවනු ලබන ලාභාංශයක්
- (p) ශ්‍රී ලංකා රජයේ සේවා නියුක්තයකුට නිකුත් කරන ලද මාර්ග වාහන බලපත්‍රයකින් එම සේවානියුක්තයාට ලැබුණු හෝ ව්‍යුත්පන්න වූ ප්‍රතිලාභ;
- (q) 1815 මාර්තු මස 2 වන දිනට පෙරාතුව රාජකීය හෝ වෙනත් ප්‍රදානයක් මගින්, පුණ්‍ය ආයතනයක් විසින් පරිපාලනය කරනු ලබන යම් පොදු පූජනීය ස්ථානයකට පරිත්‍යාග කරන ලද යම් දේපළකින් ලැබෙන ලාභ සහ ආදායම්, එම ලාභ සහ ආදායම් එම ප්‍රදානය කරනු ලැබුවේ යම් කාර්ය වෙනුවෙන් ද ඒ කාර්ය සඳහා යොදා ගනු ලබන තාක් දුරට;

- (f) යම් නිර්වාසික සමාගමක් තුළ යම් වාසික සමාගමකට ඇති හරවත් සහකාරිත්වය සම්බන්ධයෙන් එම නිර්වාසික සමාගමට කොටස් උපලබ්ධිවීමෙන් ලැබුණු ලාභාංශ සහ ලැබීම් මත එම වාසික සමාගමට ව්‍යුත්පන්න වූ ලාභාංශ සහ ලැබීම්, මේ ඡේදයේ "හරවත් සහකාරිත්වය" යන්නෙන්-
- I නිදහස් කළ හැකි කොටස් හැර, සමාගමේ කොටස්වල අගයෙන් සියයට 10 ක් හෝ ඊට වැඩි ප්‍රමාණයක් දැරීම සමග
 - II සමාගමේ ජන්දය පාර්ථිවි කිරීමේ බලයෙන් සියයට 10 ක් හෝ ඊට වැඩි ප්‍රමාණයක් යැපුවම හෝ වක්‍රව පාලනය කිරීම, අදහස් වේ
- (s) 84 වන වගන්තියේ (2) වන උපවගන්තිය යටතේ බද්ද අඩු කරනු ලැබ ඇති, යම් මැණිකක් විකිණීමෙන් යම් තැනැත්තකු උපයනු ලබන යම් මුදල් ප්‍රමාණයක්.

6.2. අවසාන රඳවාගැනීමේ ගෙවීම්

- වාසික සමාගමක් විසින් වාසික තැනැත්තකු වෙත ගෙවන ලද ලාභාංශ
- (රු. මිලියන 1.5 දක්වා ජ්‍යෙෂ්ඨ පුරවැසියකුට ගෙවනු ලබන යම් පොලී ප්‍රමාණයක් හැර) වාසික පුද්ගලයකු වෙත ගෙවන ලද පොලිය
- පුණ්‍ය ආයතනයක් වෙත ගෙවන ලද පොලිය
- ඔට්ටු ඇල්ලීම් හෝ සුදුවලින් සමන්විත ව්‍යාපාරයක් පවත්වාගෙන යාමේ දී ලද මුදල් ප්‍රමාණ හැර, ලොතරැයි, ත්‍යාග, ඔට්ටු ඇල්ලීම් හෝ සුදුවලින් දිනුම් ලෙස ගෙවන ලද මුදල් ප්‍රමාණ
- ශ්‍රී ලංකාවේ ස්ථීර ආයතනයක් හරහා උපයන ලද ගෙවීම් හැර, නිර්වාසික තැනැත්තන් වෙත කරන ලද ගෙවීම්

7. තාවකාලික විධිවිධාන

පැරණි දේශීය ආදායම් බදු පනතේ (2006 අංක 10) ඇතැම් විධිවිධාන 2018 අප්‍රේල් 01 දිනට පසුව අවණ්ඩව බලපානු ලබයි. 2018 අප්‍රේල් 01 දිනැති 2064/53 ගැසට් නිවේදනය මගින් එම විධිවිධාන දක්වා ඇත.

02. 2006 අංක 10 දරන දේශීය ආදායම් පනතේ 16ඇ, 16ආ, 16ඉ, 17, 17ආ, 18, 20, 24අ වගන්තිවල ප්‍රතිපාදන යටතේ පුද්ගලයෙකුගේ ලාභ සහ ආදායම් සම්පූර්ණයෙන්ම හෝ කොටසක් එම ප්‍රතිපාදනවල නිශ්චිතව දක්වා ඇති කාල සීමාවක් සඳහා නිදහස් කර ඇත්නම් සහ 2018 මාර්තු 31 වන විට ඒ කාල සීමාවෙන් කොටසක් නොගෙවී ඉතිරිව ඇති අවස්ථාවක එම කොටස ඒ විධිවිධාන අවණ්ඩව පවතින්නාක් මෙන් ආදායම් බද්දෙන් නිදහස් කරනු ලැබුවා සේ අවණ්ඩව පැවතිය යුතු ය.
03. (අ) යම් ව්‍යවසායක් 2018 අප්‍රේල් මස 01 දිනට පෙර 1978 අංක 04 දරන ශ්‍රී ලංකා ආයෝජන මණ්ඩල පනතේ 17 වන වගන්තිය යටතේ ශ්‍රී ලංකා ආයෝජන මණ්ඩලය සමග ගිවිසුමකට එළඹ ඇත්නම් සහ
- (ආ) එම ගිවිසුම තුළින්, 1979 අංක 28 දරන දේශීය ආදායම් පනත හෝ 2000 අංක 38 දරන දේශීය ආදායම් පනත හෝ 2006 අංක 10 දරන දේශීය ආදායම් පනත යටතේ ආදායම් සම්පූර්ණයෙන් හෝ ඉන් කොටසක් ආදායම් බද්දෙන් නිදහස් කිරීමට හෝ අඩුකළ අනුප්‍රමාණ වලට බදු කිරීමට, හෝ ආදායම් බදු බැඳියාව ආගනණාය කිරීමේ පදනමට අදාළව ප්‍රතිපාදන සලසයි නම්,
- එම ව්‍යවසායේ ලාභ සහ ආදායම් තවදුරටත් එම ගිවිසුම යටතේ දක්වා ඇති ආකාරයට 2017 අංක 24 දරන දේශීය ආදායම් පනත යටතේ ගෙවිය යුතු ආදායම් බද්දෙන් නිදහස් කිරීම හෝ එම ගිවිසුමේ පරිදි ගණනය කරන ලද සහ එහි සඳහන් අනුප්‍රමාණයට බද්දට යටත් කිරීම සිදුකළ යුතු ය.

- 14. 2017 පුද්ගලයෙකුගේ ලාභ සහ ආදායම් 2006 අංක 10 දරන දේශීය ආදායම් පනතේ 59 ඇ, 59ඵ, 59ආ, 59භ, 59ච, 59ඳ, 59ඹ, 59ක වගන්තිවල ප්‍රතිපාදන යටතේ යම් නිශ්චිත කාල සීමාවකට සහනදායී අනුපාතය යටතේ වැටුප් ගෙවීමට හිමිකම් ලබයි නම් සහ 2018 මාර්තු 31 දින වනවිට එම කාල සීමාවෙන් කොටසක් ඉටු කිරීම සඳහා එම නිශ්චිත කාලසීමාව අවසන්ව පවතින යුතු ය.
- 15. 2017 පනත් සේරුව, වර්ෂයක් සඳහා යම් තැනැත්තෙකුගේ තක්සේරු කළහැකි ආදායම ගණන් බැලීමේදී 2017 පනතේ අඩුකිරීම් සඳහා 2006 අංක 10 දරන දේශීය ආදායම් පනතේ යම් විධානයක් මගින් විධිවිධාන සලසා ඇති විට සහ 2018 මාර්තු 31 වන දින වීම අලාභය ඉතිරිව පවතින යම් ශේෂයක් 2017 අංක 24 දරන දේශීය ආදායම් පනත යටතේ, 2018 අප්‍රේල් මස 01 වන දිනයේ ආරම්භ වන තක්සේරු වර්ෂයක් සඳහා උද්ගත වූ අලාභයක් ලෙස සලකනු ලැබිය යුතු අතර, 2017 අංක 24 දරන දේශීය ආදායම් පනත් විධිවිධාන අනුව අඩුකළ හැකිවිය යුතු ය.
- 16. 2017 පනත් සේරුව වර්ෂයක් සඳහා යම් තැනැත්තෙකුගේ බදු අයකල හැකි ආදායම ගණන් බැලීමේදී 2017 දීමනාවක් අඩුකිරීම සඳහා 2006 අංක 10 දරන දේශීය ආදායම් පනතේ 34 වන වගන්තිය මගින් විධිවිධාන සලසා ඇති සහ 2018 මාර්තු 31 වන දිනදී ඒ දීමනාවේ යම් ශේෂයක් ඉතිරිව තිබෙන අවස්ථාවක ඒ ශේෂය එම අඩුකිරීම් කලහැකි කරවන විධිවිධානයේ නිශ්චිතව සඳහන් යම් කොන්දේසි වලට යටත්ව ඒ විධිවිධානය අවසන්ව අදාළව පවතින්නාක් මෙන් 2018 අප්‍රේල් 01 වන දින හෝ එදිනට පසු ආරම්භව වන යම් තක්සේරු වර්ෂයක් තුළ, ඒ තැනැත්තාගේ බදු අයකළ හැකි ආදායමෙන් අඩුකරනු ලැබිය හැකිවිය යුතු ය.
- 17.
 - අ) 2006 අප්‍රේල් මස 01 වන දිනට ප්‍රථම අත්පත් කරගත් ප්‍රාග්ධන වත්කමක්, 2006 අප්‍රේල් මස 01 වන දිනට ප්‍රථම ඉදිකරන ලද හෝ අත්පත් කර ගන්නා ලද සුදුසුකම් ලබන ගොඩනැගිල්ලක් හෝ,
 - ආ) 2006 අප්‍රේල් මස 01 වන දිනට පසු නමුත් 2018 අප්‍රේල් මස 01 වන දිනට ප්‍රථම මිලදීගත් ප්‍රාග්ධන වත්කමක්, 2006 අප්‍රේල් මස 01 වන දිනට පසු නමුත් 2018 අප්‍රේල් මස 01 දිනට ප්‍රථම ඉදිකරන ලද හෝ අත්පත් කර ගන්නා ලද සුදුසුකම් ලබන ගොඩනැගිල්ලක්
 වෙනුවෙන් ක්ෂය වීම සඳහා දීමනාව 2006 අංක 10 දරන දේශීය ආදායම් පනතේ අදාළ විධිවිධාන අනුව, ගණනය කිරීම සහ අඩු කිරීම කළ යුතු ය.
- 18. 2018 අප්‍රේල් 1 වන දිනට පෙර එළඹී යම් මූල්‍ය කල්බදු හිච්ඡුමකට අදාළ යම්, ලාභ, අලාභ ලැබීමක් හෝ ගෙවීමක්, 2006 අංක 10 දරන දේශීය ආදායම් පනතේ අදාළ විධිවිධාන අනුව ආගණනය කළ යුතු ය.
- 19. 2006 අංක 10 දරන දේශීය ආදායම් පනතේ ඕනෑම විධිවිධානයක් අනුව අමාත්‍යවරයා හෝ කොමසාරිස් ජනරාල්වරයා විසින් අනුමත කොට ඇති පහත සඳහන් අස්ථිත්ව හෝ ක්‍රියාකාරකම් මෙම පනතේ අදාළ විධිවිධාන යටතේ අනුමත කොට ඇති ලෙස උපකල්පනය කළ යුතු ය.

අස්ථිත්ව/ක්‍රියාකාරකම් වර්ගය	අනුමත කළේ
අර්ථසාධක හෝ ඉතුරුම් සමිති	අමාත්‍යවරයා
මානුෂීය ගනයට අයත් ක්‍රියාකාරකම්	
අසරණ හෝ රෝගී පුද්ගලයින් සඳහා ආයතන	
අර්ථසාධක අරමුදල	අමාත්‍යවරයා හෝ කොමසාරිස් ජනරාල්
ඉතුරුම් හෝ විශ්‍රාම අරමුදල	
පාරිභෝගික අරමුදල	
ඕනෑම ගණකාධිකාරීවරයෙකු හෝ ඕනෑම පුද්ගලයෙකු (බලලත් නියෝජිතයා සහ අර්ථ නිරූපණය සඳහා)	කොමසාරිස් ජනරාල්

10. 2006 අංක 10 දරන දේශීය ආදායම් පනතේ 138 (2) වගන්තිය අනුව ඉදිරියට ගෙන ආ මහිමානු බදු බැර 2018/2019 තක්සේරු වර්ෂයේ සිට ආරම්භ වන අනුක්‍රමික වසර 3 ක් තුළ ආදායම් බදු සඳහා හිලවී කිරීම පිණිස ඉදිරියට ගෙන යා හැකිය.
11. 2006 අංක 10 දරන දේශීය ආදායම් පනතේ විධිවිධාන අනුව යම් සමාගමක් එය වෙනත් සමාගමකින් ලැබුණු, 2018 අප්‍රේල් මස 01 වන දිනට පෙර බදු අඩුකරනු ලැබූ ලාභාංශ වලින් කොටස් හිමිකරුවන්ට, 2019 අප්‍රේල් මස 01 දිනට පෙර ගෙවනු ලබන යම් ලාභාංශයක් සම්බන්ධයෙන් වනවිට, එම ලාභාංශ 2017 අංක 24 දරන දේශීය ආදායම් පනතේ විධිවිධාන යටතේ බද්දට යටත් නොවීය යුතුය.
12. 2018 අප්‍රේල් මස 01 දිනට පෙර දේශීය ආදායම් කොමසාරිස් ජනරාල් විසින්, 2006 අංක 10 දරන දේශීය ආදායම් පනතේ ප්‍රතිපාදන අනුව යම් තැනැත්තෙකුගේ වෙළඳාමෙන් හෝ ව්‍යාපාරයෙන් ලැබෙන මුදලේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස එම තැනැත්තාගේ ලාභය නිශ්චය කරන ලැබූ නිර්වාසිත තැනැත්තෙකු සම්බන්ධයෙන් වනවිට, ලැබෙන මුදලේ එම ප්‍රතිශතය 2018 අප්‍රේල් 01 වන දිනෙන් ආරම්භ වන යම් තක්සේරු වර්ෂයක් සඳහා ද අඛණ්ඩව අදාළ විය යුතු ය.
13. දේශීය ආදායම් කොමසාරිස් ජනරාල් විසින් 2006 අංක 10 දරන දේශීය ආදායම් පනතේ 28 වගන්තිය යටතේ විධානයක් නිකුත්කර ඇති විට, ඒ විධානය අඛණ්ඩව බලපැවැත්විය යුතු ය.

Q ප්‍රශ්නය 06

මොහොමඩ් මහතාට 2018/19 තක්සේරු වර්ෂය සඳහා පහත ආදායම් තිබේ.

ව්‍යාපාරයෙන් ආදායම	රු	300,000
ස්ථාවර තැන්පතුවක් මත පොලිය (රඳවාගැනීමේ බදු අඩුකර ඇත)	රු	200,000
සේවා නියුක්තික ආදායම (ප්‍රාථමික සේවා නියුක්තිය)	රු.	1,000,000

2018/19 තක්සේරු වර්ෂය සඳහා මොහොමඩ් මහතාගේ බදු අයකළ හැකි ආදායම ගණනය කරන්න.

Q ප්‍රශ්නය 07

වාසික පුද්ගලයකු වන බිමල් ප්‍රසිද්ධ නිෂ්පාදන සමාගමක කර්මාන්තශාලා කළමනාකරුවකු ලෙස සේවය කරයි. 2018/19 තක්සේරු වර්ෂය (මින්මතු වර්ෂය යැයි හැඳින්වෙන) සඳහා ඔහුට අදාළ පහත තොරතුරු සපයා ඇත.

- (1) වර්ෂය තුළ දී පහත දෑ සේව්‍යයාගෙන් ඔහුට ලැබී තිබේ. ඔහු ප්‍රාථමික සේවා නියුක්තික ප්‍රකාශය සේව්‍යයාට ලබාදී ඇත.
 - දළ වැටුප මාසයකට රු. 160,000/- බැගින්
 - රු. 200,000/- ක ප්‍රසාද දීමනාවක් 2019 මාර්තු මාසයේ දී ලැබුණි.
 - ඔහු ඔහුගේ පවුල සමඟ කර්මාන්තශාලාව ආසන්නයේ කුලී නිවසක වාසය කරයි. මාසික කුලිය රු. 35,000/- කි. ඔහු විසින් ගෙවන ලද කුලිය සමාගම ප්‍රතිපූරණය කරයි.
- (2) මීට අමතරව, බිමල්ට රු. 240,000/- කට තක්සේරු කරන ලද තර්ථු නිවාසයක් කොළඹ තිබේ. මෙම තර්ථු නිවාසය රු. 40,000/- ක මාසික කුලියකට විදේශිකයකුට ගෘහභාණ්ඩ සහිතව කුලියට දී තිබේ. වරපතම් 30%ක් වන අතර ගෘහභාණ්ඩ අලුත්වැඩියා සඳහා රු. 26,000/- ක් ද වර්ෂය තුළ දී බිමල් ගෙවා තිබේ.
- (3) ඔහුගේ පුතා වන සදුන්ට වාණිජ බැංකුවක ඉතිරි කිරීමේ ගිණුමක් ඇති අතර වර්ෂය තුළ දී රු. 29,250ක දළ පොලියක් ලැබී තිබේ.
- (4) භාණ්ඩාගාර බිල්පත්වල ආයෝජනයෙන් බිමල්ට රු. 121,500ක් වර්ෂය තුළ දී ලැබී තිබේ.
- (5) බිමල් ලැයිස්තුගත සමාගම් කිහිපයක කොටස්වල ආයෝජනය කර ඇති අතර වර්ෂය තුළ කොටස් වෙළෙඳාමෙන් ඔහු රු. 56,000ක අලාභයක් දරා තිබේ.
- (6) වර්ෂය තුළ දී ලැබුණු ලාභාංශ විස්තර පහත දැක්වේ.

ලාභාංශ - (14% රඳවා ගැනීමේ බදු අඩු කළ)	රු.17,500
ලාභාංශ - (අනෙකුත් සමාගම් මගින් ලැබූ ලාභාංශවලින්)	
වෙනත් සමාගම්වලින් ලැබුණු ලාභාංශ	රු.27,000
	රු.44,500

- (7) වර්ෂය තුළ දී බිමල් පහත දැක්වෙන පරිත්‍යාග සිදු කර තිබේ.
 - ගමේ පන්සලට මුදල් පරිත්‍යාග රු. 50,000
 - ජාතික වකුගඩු අරමුදලට මුදල් පරිත්‍යාග රු. 100,000
- (8) ස්වත්කේරු පදනම මත ඔහු රු. 10,000ක් ආදායම් බදු ගෙවා තිබේ.
- (9) වර්ෂයේ උපයන චීට් ගෙවීමේ බදු රු. 45,000

ඉහත තොරතුරු ඇසුරින් ඔබ විසින් 2018/19 තක්සේරු වර්ෂය සඳහා පහත දෑ තක්සේරු කළ යුතුය.

- (a) බදු අය කළ හැකි ආදායම
- (b) ගෙවිය යුතු දළ ආදායම් බද්ද
- (c) ඉතිරි ගෙවිය යුතු බද්ද සහ
- (d) නිදහස් ආදායම් (වේ නම්)

Q ප්‍රශ්නය 08

සීමාසහිත ඒබීසී පුද්ගලික සමාගම දේශීය වෙළෙඳපොළ සඳහා පාවහන් නිෂ්පාදනය කිරීමේ නිරතව සිටින සමාගමකි. 2019 මාර්තු 31 දිනෙන් අවසන් වූ වර්ෂය සඳහා වෙළෙඳාමෙන් මුළු පිරිවැටුම රු. මිලියන 558ක් වන අතර 2019.03.31 දිනට ස්කන්ධ ප්‍රාග්ධනය (කොටස් ප්‍රාග්ධනය + සංචිත) රු. 10,000,000කි. 2019.03.31 දිනෙන් අවසන් වූ වර්ෂය සඳහා ආදායම් ප්‍රකාශය සහ අනෙකුත් තොරතුරු පහත දැක්වේ.

වෙළෙඳාමෙන් ලද ලාභය		42,300,000
ඉද්ධ කුලී ආදායම (රඳවා ගැනීමේ බදු අඩු කර ඇත.)		5,400,000
ලාභාංශ - ඉද්ධ		1,720,000
වසර 5 කාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර පොලී ආදායම		1,600,000
ලොරි රථය විකිණීමේ අලාභය		(1,200,000)
		49,820,000
අඩුකළා:		
පරිපාලන වියදම්	28,800,000	
බෙදාහැරීමේ වියදම්	5,380,000	
මූල්‍ය වියදම්	7,000,000	(40,460,000)
බද්දට පෙර ඉද්ධ ලාභය		8,640,000

වියදම් පිළිබඳ විස්තර:

පරිපාලන වියදම්:		
වැටුප් හා වේතන	10,336,000	
විදුලිය	1,800,000	
දුරකථන	300,000	
කළමනාකරණ ගාස්තු	200,000	
EPF සහ ETF	1,045,000	
කුලී	1,344,000	
අලුත්වැඩියා සහ වැඩිදියුණු කිරීම්	660,000	
සංග්‍රහ වියදම්	210,000	
ක්ෂය සඳහා වෙන් කිරීම	4,745,000	

විගණන ගාස්තු	380,000	
පරිත්‍යාග	1,000,000	
ජාතීය ගොඩනැගිලි මිද්ද	4,580,000	
අඩුකළ නොහැකි ආර්ථික සේවා ගාස්තු	2,200,000	28,800,000
බෙදාහැරීමේ වියදම්:		
බොල් හා අඩමාන ණය	480,000	
ප්‍රචාරණය	90,000	
වාහන නඩත්තු	210,000	
ගමන් වියදම් හා ප්‍රවාහන	4,600,000	5,380,000
මූල්‍ය වියදම්:		
2016/17 තක්සේරු වර්ෂයේ දී ලබාගත් බැංකු ණය සඳහා ගෙවූ පොලීය (2018.03.31 දිනට ණය ශේෂය රු. 44,900,000කි.)	6,000,000	
කල්බදු පොලීය	1,000,000	7,000,000

අතිරේක තොරතුරු

1. කුලී ආදායම

සමාගම, එහි කාර්යාල ගොඩනැගිල්ලෙන් කොටසක් වෙන් සමාගමකට කුලියට දී තිබේ. සම්පූර්ණ ගොඩනැගිල්ලම දැනට අවශ්‍ය නොවන නමුත් නුදුරු අනාගතයේ දී එය අවශ්‍ය වේ යැයි අපේක්ෂා කරයි. සමාගමට රඳවා ගැනීමේ බදු අඩු කිරීමෙන් පසු කුලිය ලැබී තිබේ.

2. දේපළ, පිරිසත හා උපකරණ

පිරිවැය

වත්කම් වර්ගය	2018 අප්‍රේල් 01 දිනට ශේෂය රු.	එකතු කිරීම් රු.	ඉවත් කිරීම් රු.	2019 මාර්තු 31 දිනට ශේෂය රු.
ගොඩනැගිලි	15,000,000	-	-	15,000,000
යන්ත්‍ර	21,000,000	3,675,000	-	24,675,000
පරිගණක	1,450,000	120,000	-	1,570,000
දේශීයව සංවර්ධනය කළ මෘදුකාංග	500,000	-	-	500,000
මෝටර් වාහන	6,650,000	8,400,000	(4,000,000)	11,050,000
ගෘහභාණ්ඩ	1,240,000	50,000	-	1,290,000
අස්පෘශ්‍ය වත්කම්	-	2,000,000	-	2,000,000
එකතුව	45,840,000	14,245,000	(4,000,000)	56,085,000

සමුච්චිත ක්ෂය

වත්කම් වර්ගය	2018 අප්‍රේල් 01 දිනට ශේෂය රු.	වර්ෂය සඳහා ක්ෂය රු.	ඉවත් කිරීම් රු.	2019 මාර්තු 31 දිනට ශේෂය රු.
ගොඩනැගිලි	6,750,000	750,000	-	7,500,000
යන්ත්‍ර	9,750,000	1,252,000	-	11,002,000
පරිගණක	1,015,000	170,000	-	1,185,000
දේශීයව සංවර්ධනය කළ මෘදුකාංග	300,000	100,000	-	400,000
මෝටර් වාහන	3,542,000	2,337,000	(1,500,000)	4,379,000
ගෘහභාණ්ඩ	1,116,000	136,000	-	1,252,000
අස්පෘශ්‍ය වත්කම්	-	400,000	-	400,000
එකතුව	22,473,000	5,145,000	(1,500,000)	26,118,000

- 2015/16 තක්සේරු වර්ෂයේ දී මිලදීගත් ලොරි රථයක්, වර්ෂය තුළ දී රු. 1,300,000කට විකුණන ලදී. මේ රථය වෙනුවෙන් මෝටර් වාහන ක්ෂය ගිණුමේ ඇති සමුච්චිත ක්ෂය වෙන් කිරීම රු. 1,500,000කි.
- ඉහත ලොරි රථය විකිණීමෙන් පසු, සමාගම රු. 6,400,000කට නව ලොරි රථයක් මිලට ගත්තේය. පැරණි රථය විකිණීමෙන් ලත් මුළු මුදලම මේ සඳහා යෙදවූ අතර ඉතිරි මුදල පස් අවුරුදු මූලික කල්බදු ගිවිසුමක් මගින් ප්‍රාග්ධනික කරන ලදී. මාසික කල්බදු වාරිකය රු. 130,000ක් වන අතර වර්ෂය තුළ දී සමාගම වාරික 10ක් ගෙවා තිබේ. කල්බදු පොලියට අමතරව, ක්ෂය සඳහා ප්‍රතිපාදන වශයෙන් රු. 1,600,000ක් මෙම වත්කම වෙනුවෙන් අයකර තිබේ.
- ඉතිරි මෝටර් වාහන එකතු කිරීම් නියෝජනය කරන්නේ කළමනාකාර අධ්‍යක්ෂවරයාගේ පාවිච්චිය වෙනුවෙන් මිලට ගත් කාර් රථයයි.
- වර්ෂය තුළ දී සමාගම රු. මිලියන දෙකකට ජේට්ට්ට් අයිතිකර (අස්පෘශ්‍ය වත්කමක්) අත්පත් කරගෙන තිබේ. එහි පිරිවැය වාර්ෂිකව 20% බැගින් විකුණුම් පිරිවැයට ක්‍රමක්ෂය කර ඇත.
- 2018.04.01 දිනට පැවති අනෙකුත් සියලු වත්කම් 2015/16 තක්සේරු වර්ෂයේ දී අත්පත් කරගත් / ඉදි කළ ඒවා බව උපකල්පනය කරන්න.
- වර්ෂය තුළ දී, ගොඩනැගිල්ලේ පැරණි ගුදුම් ඉවත් කර ඒ වෙනුවට නවීන ගඩොල් ගබඩාවක් ප්‍රතිස්ථාපනය කරන ලදී. නව ගබඩා පහසුකම සඳහා සමාගම රු. 600,000 ක් වැය කළ අතර තවත් රු. 60,000ක් අලුත්වැඩියා සඳහා දරන ලදී. (අත්‍යවශ්‍ය විදුලිකාර්මික හා වඩුකාර්මික කටයුතු)
- සමාගම, කුමාර මහතාගෙන් සාප්පුවක් කුලියට ගෙන තිබේ. තක්සේරු වර්ෂය තුළ දී, සමාගම කුලිය වශයෙන් රු. 840,000ක් ගෙවා තිබේ. කුලී වියදම යටතේ දැක්වෙන ඉතිරි ශේෂය ගබඩා කළමනාකරුගේ නිවාසය සඳහා ගෙවා ඇත. ඔහුගේ මාසික වැටුප රු. 170,000ක් වේ. (උපයන විට ගෙවීමේ බදු සඳහා කළමනාකරුගේ නිවාස ප්‍රතිලාභය කොමසාරිස් පනරාල්වරයාගේ නිර්දේශ අනුව ගණනය කර තිබේ.)
- බොල් හා අඩමාන ණය
ලාභාලාභ ගිණුමට අය කළ රු. 480,000ක්, රු. 280,000ක් අඩමාන ණය සඳහා වෙන් කිරීමක් වන අතර ඉතිරිය වර්ෂය තුළ දී ලියාහරින ලද බොල්ණය වේ.
- 2012/13 තක්සේරු වර්ෂයේ දී ගෙවන ලද ආර්ථික සේවා ගාස්තු රු. 2,200,000ක් හිලුච්චි කරගත හැකි කාලය ඉකුත්වීම නිසා ලියාහරින ලදී.

12. ළමා නිවාසයක් පවත්වාගෙන යන අනුමත පුනායතනයකට කළ මුදල් පරිත්‍යාගයක්, පරිත්‍යාගවල ඇතුළත් වේ.
13. 2017/18 තක්සේරු වර්ෂයේ දී සමාගම රු. 5,000,000ක වෙළෙඳ අලාභයක් දරා තිබෙන අතර එය මෙම වර්ෂය සඳහා ඉදිරියට ගෙනවිත් තිබේ.
14. 2017.10.11 වන දින ලැබුණු රු. 1,500,000ක ලාභාංශය (10%ක රඳවා ගැනීමේ බදු අඩු කර ඇත) සමාගමේ කොටස් හිමියන් අතර 2019.03.05 වන දින බෙදාහරින ලදී.

2018/19 තක්සේරු වර්ෂය සඳහා සමාගමේ,

1. තක්සේරු කළ හැකි ආදායම
2. බදු අය කළ හැකි ආදායම
3. ගෙවිය යුතු ආදායම් බද්ද

ගණනය කරන්න.

 සාරාංශය

තක්සේරු ආදායම

- තක්සේරු ආදායම ගණනය කරන්නේ කෙසේ ද?

බදු අයවන ආදායම

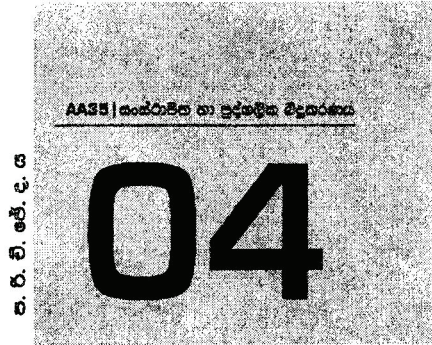
- සුදුසුකම් ලබන ගෙවීම් සහ සහන අඩු කර බදු අයවන ආදායම ගණනය

බදු අනුපාත

- යොදාගත යුතු නිවැරදි බදු අනුපාතය හඳුනා ගැනීම හා බදු බැඳියාව ගණනය

ඉතිරි ගෙවිය යුතු බද්ද

- බදු බැඳියාවෙන් බදු බැර අඩු කිරීම

විවිධ ව්‍යවසායන් මත බදුකරණය

පරිච්ඡේදයේ හැඳින්වීම

විවිධ ව්‍යවසායන් මත බදු කරණය පිළිබඳව මෙම පරිච්ඡේදයේ පැහැදිලි කිරීමක් ලබාදෙන අතර ඒ යටතේ පහත දෑ ආවරණය කරනු ලබයි.

- පවුල්ව්‍යාපාර
- රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන (NGO)
- තාර
- ඒකක භාර
- පුණ්‍යායතන

විෂය නිර්දේශයේ බර තැබීම 10% කි.

අධ්‍යයන ප්‍රතිඵලය

පවුල්ව්‍යාපාරයේ අධ්‍යයනයේ දී මධ්‍ය පහත දෑ පිළිබඳව අධ්‍යයනයක් ලබා ගත හැකි වනු ඇත;
පවුල්කරුවන්ගේ ආදායම් බදු ගණනය කිරීම
රාජ්‍ය නොවන සංවිධානක ආදායම් බදු ගණනය කිරීම
තාර මත බදු ගණනය කිරීම
ඒකක භාරවල බදු ගණනය කිරීම
පුණ්‍යායතනවල බදු ගණනය කිරීම

1. හවුල් ව්‍යාපාර

1.1 හවුල් ව්‍යාපාරයක බදුකරණය පිළිබඳ විධිවිධාන

හවුල්කරුවන්ට වෙන් වෙන්ව නෛතික පුද්ගලභාවයක් තිබිය යුතු වුව ද, එවැනි සංගමයක් ලිඛිතවම වීමේ අවශ්‍යතාවක් නැත. අවස්ථාගත කරුණු අනුව එය වාචිකව විය හැකි අතර ව්‍යංගයෙන් වුව ද විය හැකිය. පනතේ 195 වගන්තියේ 'හවුල් ව්‍යාපාරය' යන්න නිර්වචනය කරයි.

'හවුල් ව්‍යාපාරය' යන්නෙන්, ලිඛිතව සටහන් කරනු ලැබ තිබේද යන්න නොතකා, ලාභ ලැබීමේ අරමුණ සඳහා හවුල් ව්‍යාපාරයක් පවත්වාගෙන යන පුද්ගලයන් හෝ සංස්ථා දෙකක් හෝ ඊට වැඩි ගණනකින් යුත් සංගමයක් අදහස් වේ.

- 195 වගන්තියේ අර්ථ දැක්වා ඇති පරිදි, අවම වශයෙන් හවුල්කරුවන් 20 දෙනෙකුටත් අදාළ හවුල් ව්‍යාපාරයේ ණය සඳහා සීමිත වගකීමක් දරනු ලබන හවුල් ව්‍යාපාරයක් (ආදායම් බදු කාර්යයන් සඳහා) සමාගමක් වශයෙන් සලකනු ලැබිය යුතු වේ.
- ආදායම් බදු පනතේ 53 සිට 56 දක්වා වගන්ති හවුල් ව්‍යාපාරවලට අදාළ වේ.
- හවුල් ව්‍යාපාරයක සියලු ව්‍යාපාර කටයුතු තනි හවුල් ව්‍යාපාරයක, ව්‍යාපාර කටයුතු අතරවාරයෙහි සිදු කරනු ලැබූ ලෙස සැලකේ. [53 (6) වගන්තිය]
- හවුල් ව්‍යාපාරයකට නෛතික පුද්ගලභාවයක් නොමැත. නමුත්, බදු කාර්යයන් සඳහා හවුල් ව්‍යාපාරයක් 'අස්තිත්වයක්' ලෙස සැලකේ. නමුත්, ආයෝජන වත්කම් උපලබ්ධි කිරීමෙන් ලැබෙන ලාභ හැර එහි බදු අය කළ හැකි ආදායම් බද්දට යටත් නොකෙරේ.
- හවුල් ව්‍යාපාරයක් රඳවා ගැනීමේ දෙවැනි සහ ආයෝජන වත්කම් උපලබ්ධි කිරීමෙන් ලැබෙන ලාභ මත බදු ගෙවීමට යටත් වේ. (53 (1) හා (2) වගන්ති) මින් අදහස් කරන්නේ හවුල් ව්‍යාපාරයක ආදායම (ආයෝජන වත්කම් උපලබ්ධි කිරීමෙන් ලැබෙන ලාභ හැර) හවුල්කරුවන්ට සමානුපාතිකව වෙන් කළ යුතු අතර එම හවුල්කරුවන් ඔවුන්ගේ කොටස මත ඔවුන්ට අදාළවන පුද්ගල හෝ සාංගමික බදු අනුපාත යටතේ බදු ගෙවිය යුතුවේ. [53 (3) සහ 55 (3) (c) වගන්ති]
- හවුල් ව්‍යාපාරයක් ලාභ ඉපයීමේ අරමුණින් ව්‍යාපාරයක් කරගෙන යාමට පවතින්නේ වුව ද, ව්‍යාපාර කටයුතුවලට සම්බන්ධ නොවන ආයෝජන වත්කම් තබා ගැනීමේ හැකියාව තිබේ. පොදුවේ හවුල්කරුවන්ට අයත් වත්කම් සහ ඔවුන් පොදුවේ දරන වගකීම් හවුල් ව්‍යාපාරයට අයත් හෝ දරන ලෙස සලකනු ලැබේ. (හවුල්කරුවන් විසින් නොව හවුල් ව්‍යාපාරය) (53 (5) වගන්තිය)
- ආයෝජන වත්කම් උපලබ්ධි කිරීමෙන් ලැබෙන ලාභ මත (හවුල් ව්‍යාපාරය) 10% අනුපාතයට බදු ගෙවීමට යටත් වේ.
- තක්සේරු වර්ෂයක් සඳහා හවුල් ව්‍යාපාරයක හවුල් ව්‍යාපාර ආදායම, එම තක්සේරු වර්ෂය සඳහා එහි ව්‍යාපාර කටයුතු හෝ ආයෝජන මගින් ලැබෙන ආදායම විය යුතුය (54 (1) වගන්තිය). එසේම හවුල් ව්‍යාපාරය දරන පාඩුවක්, එම හවුල් ව්‍යාපාරයේ ව්‍යාපාර කටයුතු හෝ ආයෝජන මගින් සිදු වූ එම හවුල් ව්‍යාපාරයේ පාඩුව විය යුතුය. (54 (2) වගන්තිය)
- 93 (3) වගන්තිය යටතේ හවුල් ව්‍යාපාරයේ ආයෝජන වත්කම් උපලබ්ධි කිරීමෙන් ලබන ලාභ සඳහා ප්‍රාග්ධන ලාභ බදු වාර්තාව ගොනු කිරීමට සහ එම බද්ද ගෙවීමට හවුල් ව්‍යාපාරයේ සෑම හවුල්කරුවකුට ම වගකීමක් ඇත. හවුල් ව්‍යාපාරයේ හවුල්කරුවන්ගෙන් ඕනෑම කෙනෙකුට එම බැඳීමිච්චිත් නිදහස් විය හැකි නමුත්, එම බැඳීමිච්චිත් ඕනෑම එකක් කඩ කිරීම සම්බන්ධයෙන් සියලුම හවුල්කරුවන් එක්ව හෝ සාමූහිකව වගකීමට බැඳේ. [96 (4) වගන්තිය]

- පොදු රිඛියක් වශයෙන්, හවුල් ව්‍යාපාරයකට එහි හවුල්කරුවන් සමග වැඩපිළිවෙළකට විලක්ෂිත හැකි අතර එය බදු කාර්යයන් සඳහා පිළිගනු ලබයි. (53 (7) වගන්තිය) නමුත්, එසේ පිළිනොගන්නා අවස්ථාවන් දෙකක් පහතේ විශේෂිතව දක්වයි. එනම්,
 - (a) හවුල්කරුවකු විසින් හවුල් ව්‍යාපාරය වෙත ලබාදෙන ණය මුදල් සහ ඒ සම්බන්ධයෙන් ගෙවන ලද පොලිය
 - (b) (සේවා නියුක්තිය මගින් ඇතුළුව) හවුල්කරුවකු විසින් හවුල් ව්‍යාපාරය වෙත සපයන ලද සේවාවන් සහ ඒ සම්බන්ධයෙන් ගෙවිය යුතු යම් සේවා ගාස්තුවක් හෝ සේවා නියුක්තික ආදායම.

මෙම අවස්ථාවල දී ණය මුදල හෝ සේවය, හවුල්කරු විසින් හවුල් ව්‍යාපාරයකට කළ දායකත්වයක් ලෙස සැලකිය හැකි අතර, හවුල් ව්‍යාපාර කොටස තීරණය කිරීමේදී අදාළ කරගත හැකිය. (53 (7) වගන්තිය) මෙය හවුල් ව්‍යාපාරයෙන් පොලිය, සේවා ගාස්තු හෝ වේතන ලෙස මුදල් ඉවත් කරගැනීම වැළැක්වීමට කර ඇති ප්‍රතිපාදනයකි.
- පොදු නීතිය යටතේ, හවුල් ව්‍යාපාරයක් හවුල්කරුවන් සංයුතිය වෙනස් වන විට හවුල් ව්‍යාපාරය අවසන් වේ. (58 (3) වගන්තිය) අනුව, අවම වශයෙන් වර්තමාන හවුල්කරුවන් දෙදෙනෙකුවත් තවදුරටත් හවුල් ව්‍යාපාරය සමග සිටියදී, අනෙකුත් හවුල්කරුවන් වෙනස් වන අවස්ථාවක දී, එම වෙනස්වීමට පෙර හා පසු එම හවුල් ව්‍යාපාරය එකම අස්තීත්වයක් ලෙස සැලකිය යුතුය.
- හවුල් ව්‍යාපාරය නොව හවුල්කරුවන්, හවුල් ව්‍යාපාරයේ බදු අය කළ හැකි ආදායම සඳහා බදු ගෙවීමට යටත් වේ. නමුත්, එක් එක් හවුල්කරුවාගේ හවුල් ව්‍යාපාර ආදායමේ කොටස මත 8% බැගින් රඳවා ගැනීමේ බද්දක් අඩු කරගැනීමට යටත් වේ. එම රඳවා ගැනීමේ බද්ද හවුල්කරුවන්ට හවුල් ව්‍යාපාර ආදායම මත ඔවුන්ගේ අවසාන බදු බැඳියාවට එරෙහිව බදු බැරක් ලෙස ගත හැකිය.
- හවුල් ව්‍යාපාර ආදායම් කොටසෙහි ඇතුළත් වන ආයෝජන වත්කම් උපලබ්ධි කිරීමෙන් ලැබෙන ලාභ මත රඳවා ගැනීමේ බදු අදාළ නොවන අතර එම ලාභ මත හවුල් ව්‍යාපාරය විසින් බදු ගෙවිය යුතුය. [53 (9) වගන්තිය]
- ශ්‍රී ලංකාවේ විවැනි හවුල්කරුවෙක් නොමැති අවස්ථාවක ශ්‍රී ලංකාවේ සිටින හවුල් ව්‍යාපාරයේ නියෝජිතයෙක් රඳවා ගැනීමට වගකියනු ලැබේ, හවුල්කරුවන්ට වෙන් කරන ලද හවුල් ව්‍යාපාර ආදායම සම්බන්ධයෙන් රඳවා ගත් බද්ද එක් එක් හවුල්කරුවාගේ කොටසට සමානුපාතිකව හවුල්කරුවන්ට වෙන් කරනු ලැබිය යුතු අතර, ඔවුන් විසින්ම එනම්, හවුල්කරුවන් විසින්ම ගෙවන ලද ලෙසට සලකනු ලැබේ. (55 (4) වගන්තිය)

1.2 හවුල්කරුවන්ගෙන් බදු අය කිරීම

- ඉහත සාකච්ඡා කළ පරිදි හවුල් ව්‍යාපාරයක හවුල්කරුවන් විසින් ඔවුන්ගේ අදාළ හවුල් ව්‍යාපාර ආදායම් කොටස සඳහා බදු ගෙවිය යුතුය. 'හවුල්කරුවන්ගේ කොටස' හවුල් ගිවිසුමේ දක්වා ඇති පරිදි හවුල් ව්‍යාපාර ආදායම කෙරෙහි වන හවුල්කරුවන්ගේ සම්බන්ධතාවයේ ප්‍රතිඵලයට සමාන විය යුතුය. (55 (5) වගන්තිය)
- හවුල්කරුවන්ට වෙන් කරන ලද හවුල් ව්‍යාපාර ආදායම හෝ පාඩුව, වර්ගයට හෝ මූලාශ්‍රවලට අදාළව එහි ස්වභාවය රඳවා ගත යුතුය. [55 (3) (a) වගන්තිය] හවුල් ව්‍යාපාරයේ තක්සේරු වර්ෂයේ අවසානයේ හවුල්කරුවකු විසින් පිළිවෙලින් උපයන ලද මුදලක් හෝ දරන ලද වියදමක් ලෙස හවුල් ව්‍යාපාරයේ ආදායම හෝ පාඩුව සැලකිය යුතුය.
- හවුල් ව්‍යාපාරයේ ආදායම මත බද්දට අමතරව, හවුල් ව්‍යාපාරයක් හවුල්කරුවකුගේ පොලියේ ලාභය හෝ පාඩුව මත බදු හවුල්කරුවන් ගෙවිය යුතු වේ. විවැනි ලාභ හවුල්කරුවන්ගේ ව්‍යාපාරයෙන් ලද ආදායම ලෙස සලකනු ලබන අතර 4වැනි පරිච්ඡේදය අනුව ගණනය කළ යුතු නමුත් වගන්ති 36 යටතේ ගණනය කරනු ලබන ගැළපීම්වලට යටත්ව ගණනය කළ යුතු වේ.

Q ප්‍රශ්නය 01

A මහතා සහ සීම්ම B සමාගම හවුල් ව්‍යාපාරයක සම හවුල්කරුවෝය. 2018/19 තක්සේරු වර්ෂය සඳහා රු. මිලියන 2ක ව්‍යාපාර ආදායමක් හවුල් ව්‍යාපාරයට තිබෙන අතර රු. 500,000ක කුලී ආදායමක් ලැබී තිබේ. A මහතා සහ සීම්ම B සමාගම 2019 මාර්තු 31 වන දින හවුල් ව්‍යාපාරයෙන් රු. 1,250,000 බැගින් උපයාගෙන ඇතැයි සැලකිය යුතු අතර එහිසා A මහතාගේ සහ සීම්ම B සමාගමේ 2018/19 තක්සේරු වර්ෂයේ බදු අය කළ ආදායමෙහි කොටසක් වේ.

හවුල් ව්‍යාපාරය හවුල් ව්‍යාපාර ආදායම මත 8% බැගින් රඳවා ගැනීමේ බදු අඩු කරගෙන දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුවට ගෙවා තිබේ.

- හවුල් ව්‍යාපාර ආදායම මත බද්දට අමතරව, හවුල්කරුවකුගේ සම්බන්ධතා බැහැර කිරීම මත ලැබෙන ලැබීම් ව්‍යාපාරයකින් ලත් ආදායමක් ලෙස සැලකිය යුතු අතර ඒ මත බදු ගෙවිය යුතුය. (55 වගන්තිය)

2. රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන (NGO)

195 වගන්තියට අනුව, රාජ්‍ය නොවන සංවිධානයක් යනුවෙන් අදහස් කරන්නේ, ස්වේච්ඡාවෙන් පුද්ගලයෙක් හෝ පුද්ගල කණ්ඩායමක් විසින් පිහිටුවාගෙන සංස්ථාපිත කළ හෝ නොකළ ඕනෑම ආයතනයක් හෝ සංගමයකි. එය ස්වභාවයෙන් රාජ්‍ය නොවන අතර ඒවා,

- (a) දුප්පත්, අනාථ, අසහිප, වැන්දඹු, ළමුන් සඳහා මානුෂික ස්වභාවයෙන් ප්‍රතිපාදන සහ සේවා සඳහා හෝ
- (b) සාමාන්‍යයෙන් අවශ්‍යතා ඇති අයට සහන සඳහා පිහිටුවනු ලැබේ.

ආදායම් බදු කොමසාරිස් විවැනි සංවිධාන රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන ලෙස නිර්ණය නොකරන්නේ නම් හැර නමුත් සියලුම අවස්ථාවන්හිදී අනුමත පුණ්‍යායතනයක් ලෙස ඇතුළත් නොකරයි.

- 68 වැනි වගන්තිය අනුව රාජ්‍ය නොවන සංවිධානයක් විසින්, යම් තක්සේරු වර්ෂයක් තුළ දී ප්‍රදාන, පරිත්‍යාග දායක මුදල් හෝ වෙනත් යම් ආකාරයකින් ලැබුණු මුදල්වලින් 3% ක් ද, වෙනත් ආකාරයක ආදායම්වලින් 28% අනුප්‍රමාණයක බද්දක් ගෙවිය යුතුය.
- යම් රාජ්‍ය නොවන සංවිධානයක් යම් තක්සේරු වර්ෂයක් තුළ දී -
 - (a) රජය විසින් පුනරුත්ථාපන කාර්යය සහ යටිතල පහසුකම් සැලකීමේ කාර්යය සහ ජීවනෝපාය සහන සැලසීමේ කාර්යය සඳහා හඳුනාගනු ලැබූ ප්‍රදේශයක සිටින අවතැන් වූ තැනැත්තන්ට පුනරුත්ථාපන කටයුතු සැලසීමේ සහ යටිතල පහසුකම් සැපයීමේ සහ ජීවනෝපාය සහන සැලසීමේ කටයුතුවල නිරතව සිටින බවට හෝ
 - (b) යම් ආපදාවක ස්වභාවය සහ බරපතලකම සහ එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ලබා දෙනු ලැබිය යුතු සහනවල විශාලත්වය සැලකිල්ලට ගනිමින්, මානුෂික ස්වභාවයෙන් යුතු බවට අමාත්‍යවරයා විසින් අනුමත කරනු ලබන වෙනත් යම් ක්‍රියාකාරකමක නිරතව සිටින බවට
- කොමසාරිස් ජනරාල්වරයා සෑහීමකට පත්වන අවස්ථාවක, (සියලු අවස්ථානුගත කරුණු අනුව යුක්තිසහගත සහ සාධාරණ යැයි පෙනී යන්නේ නම්) එම රාජ්‍ය නොවන සංවිධානය විසින් එම තක්සේරු වර්ෂය තුළ දී ගෙවිය යුතු බදු මුදල අඩු කිරීම හෝ ඉවත් කිරීම සිදු කළ හැකිය.
- ඉහත දැවලට අමතරව රාජ්‍ය නොවන සංවිධානයක බදු අය කළ හැකි ආදායම මත 28%ක අනුප්‍රමාණයකින් බදු ගෙවිය යුතුය.
- ආයෝජන වත්කම් උපලබ්ධි කිරීමෙන් ලබන ලැබීම් මත 10%ක අනුප්‍රමාණයකින් බදු ගෙවිය යුතුය.

Q **ප්‍රශ්නය 02**

පහත තොරතුරු XYZ රාජ්‍ය නොවන සංවිධානයේ 2018/19 තක්සේරු වර්ෂයට පහත ආදායම් අදාළ වේ.

විදේශ පරිත්‍යාගශීලීයතාවෙන් ලැබුණු පරිත්‍යාග	රු. 3,000,000
ස්ථාවර තැන්පතු මත පොලිය	රු. 350,000
ලාභාංශ ආදායම (ශුද්ධ)	රු. 168,000

2018/2019 තක්සේරු වර්ෂය සඳහා XYZ හි බදු වගකීම් ගණනය කරන්න.

3. භාර (TRUST)

3.1 හැඳින්වීම

භාරයක් යනු පුද්ගලයන් වෙනුවෙන් වත්කම් (මුදල්, ආයෝජන, ඉඩම් හෝ ගොඩනැගිලි) කළමනාකරණය කිරීමේ ආකාරයක් වන අතර විවිධ හේතු සඳහා භාර පැති කෙරේ. ඒ අතර,

- පවුලේ වත්කම් පාලනය කිරීමට හා ආරක්ෂා කරගැනීමට
- සිය කටයුතු කරගැනීමට නොහැකි තරම් කුඩා පව්වියේ සිටින පුද්ගලයන් වෙනුවෙන්
- ආබාධිත බවක් නිසා සිය කටයුතු කරගත නොහැකි අවස්ථාවක
- පුද්ගලයෙක් ජීවත්ව සිටියදී ම වත්කම් පවරා දීමට
- පුද්ගලයෙක් මියගිය පසු වත්කම් පවරා දීමට (අන්තිම කැමැති පත්‍ර භාරයක්)
- අන්තිම කැමැති පත්‍රයක් රහිතව යමෙකු ජීවිත උරුමකරු රෙගුලාසි යටතේ

භාරයකට පහත පාර්ශ්වයන් දැකිය හැකිය.

Settlor

භාරයකට වත්කම් යොදවන සහ භාරයේ ඇති වත්කම් පාවිච්චි කරන ආකාරය තීරණය කරන පුද්ගලයාය. මෙය සාමාන්‍යයෙන් 'භාර ඔප්පුව' නම් ලියවිල්ලේ සඳහන් වේ. සමහර විට settlor ද භාරයේ වත්කම්වලින් ප්‍රතිලාභ ලබයි. මෙවැනි භාරයක් "Settlor - Interested" trust ලෙස හඳුන්වයි.

භාරකරුවන්

භාරය කළමනාකරණය කරන්නා භාරකරු ලෙස හඳුන්වන අතර භාර වත්කම්වල නීතිමය හිමිකරුවන් වන්නේය. ඔවුන්ගේ කාර්යභාරය වන්නේ,

- භාර ඔප්පුවේ හෝ අන්තිම කැමැති පත්‍රයේ සඳහන් ආකාරයට වත්කම් යෙදවීම
- දෛනිකව භාරයේ කටයුතු කළමනාකරණය හා ගෙවිය යුතු බදු ගෙවීම
- භාරයේ වත්කම් ආයෝජනය කළ යුතු ආකාරය තීරණය කිරීම

භාරකරුවන් මාරු වුව ද, භාරය දිගටම පවතින අතර සැමවිටම අවම වශයෙන් එක් භාරකරුවකුටත් සිටිය යුතු වේ.

අර්ථලාභීන්

භාරයෙන් ප්‍රතිලාභ ලබාගන්නා අය අර්ථලාභීන් වේ. අර්ථලාභීන් එක් අයකුට වැඩි විය හැකිය. උදා :- සම්පූර්ණ පවුලක් හෝ නිශ්චිත පුද්ගල කණ්ඩායමක්

- භාරයක ආදායම පමණක් උදා:- භාරයක ඇති නිවසක් කුලියට දීමෙන්
- ප්‍රාග්ධනය පමණක් උදා :- යම් වයසකට එළඹී පසු භාරයක කොටස් හිමි වීම
- ආදායම් හා ප්‍රාග්ධන යන දෙකම

සඳහා හිමිකම් ලැබිය හැකිය.

3.2 භාර සහ ඒවායේ අර්ථලාභීන්ගෙන් බදු අය කිරීම

3.2.1 භාර

පනතේ 195 වගන්තියේ භාරය හා භාරකරු නිර්වචනය කර ඇත.

'භාරය' යන්නෙන්, යම් භාරකරුවකු විසින් වත්කම් දරනු ලබන්නා වූ යම් වැඩපිළිවෙළක් අදහස් වේ.

'භාරකරු' යන්නෙන් -

- (a) යම් වත්කම් තනිව හෝ වෙනත් පුද්ගලයන් හෝ සංස්ථාපිත මණ්ඩල හෝ සමග දරනු ලැබූව ද එසේ දරනු නොලැබූව ද හෝ
- (b) පුද්ගලයා හෝ සංස්ථාපිත මණ්ඩලය පෞද්ගලික ක්‍රියා මගින්, අන්තිම කැමති පත්‍රයක් මගින්, අධිකරණයක නියෝගයක් හෝ ප්‍රකාශනයක් මගින් හෝ නීතිය ක්‍රියාත්මක වීම මගින් භාරකරුවකු ලෙස පත් කරනු ලැබූව ද නොලැබූව ද,

හඳුනාගත හැකි තැනැත්තන්ගේ අර්ථලාභය සඳහා හෝ නීතිය මගින් අවසරය දෙනු ලැබූ යම් පරමාර්ථයක් සඳහා භාරකාර තත්ත්වයක් තුළ වත්කම් දරන්නා වූ පුද්ගලයකු හෝ සංස්ථාපිත මණ්ඩලයක් අදහස් වන අතර, ඊට

- (c) (i) යම් පොල්මා:කරුවකු, අද්මිනිස්ත්‍රාසිකරුවකු, උපදේශකයකු හෝ දේපළ ආරක්ෂකයකු,
- (ii) යම් ඇවරකරුවකු, යම් දේපළ භාර ගැනුම්කරුවකු, බුන්වත්තාචාර්ය පත් වීමක දී, භාරකරුවකු හෝ අධිකරණමය කළමනාකරුවකු,
- (iii) ප්‍රයෝජන වලයකට හෝ වෙනත් සීමිත සම්බන්ධතාවයකට යටත්ව, වත්කම්වල පරිපාලනය හෝ පාලනය ඇත්තා වූ තැනැත්තකු,
- (iv) අශක්ෂතාවයට පත් තැනැත්තෙකුගේ වත්කම් කළමනාකරණය කරන්නා වූ තැනැත්තෙකු සහ
- (v) පෞද්ගලික පදනමක් හෝ වචනි වෙනත් යම් වැඩපිළිවෙළක් යටතේ වත්කම් කළමනාකරණය කරන්නා වූ තැනැත්තෙකු,

ඇතුළත් වේ.

3.2.1.1 භාර මත බද්ද පැනවීම

භාරයකට වෙනම නෛතික පුද්ගලභාවයක් නොමැත. සාමාන්‍ය නීතිය යටතේ භාරයක වත්කම් නෛතිකව දරනු ලබන්නේ භාරකරුය. බදු කාර්යයන් සඳහා භාරයක් අස්තිත්වයක් ලෙස සලකනු ලැබේ. (එකම භාරකරු යටතේ පැවතිය ද) එක් එක් භාරය වෙන් වෙන් තැනැත්තන් වශයෙන් සැලකිය යුතුය. (57 (5) වගන්තිය) සාමාන්‍ය නීතිය අනුව, භාර ඔප්පුවේ කිසිදු හිමිකමක් දක්වා නොමැති නම්, භාරයක් එහි අර්ථලාභීන්ගෙන් වෙන්ව එහි බදු අය කළ හැකි ආදායම මත බදු අය කෙරේ. කෙසේ වෙතත්, භාර ඔප්පුවේ හිමිකම් දක්වා තිබේ නම්, එම ප්‍රමාණ භාරයේ වියදම් ලෙස සැලකිය යුතු අතර අනෙක් අතින් අර්ථලාභීන්ට ආදායමක් වේ. ඒ අනුව, එහි හිමිකම් අර්ථලාභීන් යටතේ වෙන්ව බද්දට යටත් කළ යුතුය. සරලව කිවහොත්, භාර ද්විත්ව බදුකරණයට ලක් නොවේ. එනම්, ප්‍රධානියා හෝ භාරය විසින් බදු ගෙවන ලද ආදායම අර්ථලාභීන්ට බදු රහිතව බෙදාහැරිය හැකිය. එසේම බද්දට යටත්වන බෙදාහැරීම් භාරයට වියදම් ලෙස අඩු කරගත හැකිය.

3.2.1.2 අර්ථලාභීන්ගෙන් බද්ද අය කිරීම

ආයෝජන වත්කම් උපලබ්ධි කිරීමෙන් ලැබෙන ලාභ හැර භාරයේ ආදායම මත පමණක් බදු ගෙවීමට අර්ථලාභීන්ගේ බැඳේ. අර්ථලාභියකුට, ආදායම පිළිබඳව නිත්‍ය සහ අවලංගු කළ නොහැක් සම්බන්ධතාවයක් ඇත්නම් සහ භාරයේ ආදායම තමා වෙත ගෙවන ලෙසට භාරකරුගෙන් ඉල්ලා සිටීමට අත්‍යසන්න අයිතිවාසිකමක් ඇත්නම්, එම අර්ථලාභියා එම භාරයේ ආදායම සඳහා වර්තමානයේ දී හිමිකම් ලබයි.

නමුත්, ආයෝජන වත්කම් උපලබ්ධි කිරීමෙන් ලැබෙන ලැබීම් මත බදු ගෙවිය යුතු වන්නේ භාරයයි. භාරයක අර්ථලාභියකු එම අර්ථලාභියාගේ තක්සේරු වර්ෂයේ අන්තිම දිනයෙන් අවසන් වන හෝ එම අර්ථලාභියාගේ එම තක්සේරු වර්ෂය තුළ දී අවසන් වන, භාරයට අදාළ තක්සේරු වර්ෂය සඳහා අර්ථලාභියා හිමිකම් ලබන්නා වූ භාරයේ ආදායම මත බද්ද ගෙවීමට යටත් විය යුතු අතර,

- (a) භාරයක් විසින් හෝ භාරකරුවකු විසින් උපයන ලද මුදල් සහ දරන ලද වියදම් භාරය විසින් හෝ භාරකරු විසින් හෝ වෙනත් යම් තැනැත්තෙකු විසින් නොව අර්ථලාභියා විසින් උපයන ලද මුදලක් සහ දරන ලද වියදමක් ලෙස සැලකිය යුතුය.
- (b) එක් එක් මුදල් ප්‍රමාණය එහි වර්ගය සහ මූලාශ්‍රවලට අදාළ මුල් ස්වභාවයෙන් රඳවා තැබිය යුතුය.
- (c) එක් එක් මුදල් ප්‍රමාණය, භාරයේ තක්සේරු වර්ෂය අවසානයේ දී අර්ථලාභියා විසින් පිළිවෙලින් උපයන ලද මුදලක් හෝ දරන ලද වියදමක් ලෙස සැලකිය යුතුය.

වාසික භාරයක බෙදාහැරීම්, අර්ථලාභීන්ගේ පැත්තෙන් ගත් කළ නිදහස් වීම් ලැබේ.

Q ප්‍රශ්නය 03

වර

3.2.1.3 නිර්වාසිත භාරයන් මත බදු පැනවීම

- භාරයක් බදු කටයුතු සඳහා අස්තිත්වයක් ලෙස සැලකෙන නිසා අත්‍යසන්න අයිතිවාසිකම් ඇති අර්ථලාභීන් නොමැති විටෙක වාසික භාරයක් එහි විශ්වීය ආදායමට බදු ගෙවිය යුතු වේ. එනිසා අර්ථලාභීන් කරනු ලබන බෙදාහැරීම් තවදුරටත් බද්දට යටත් නොවේ. එමගින් එකම ආදායම දෙවරක් බද්දට යටත් වීම වැළැක්වේ. (58 (1) (a) වගන්තිය)
- කෙසේ වෙතත්, නිර්වාසිත භාරයක් වන විටක, එය ශ්‍රී ලංකාවෙන් පනනය වූ ආදායමට පමණක් බදු ගෙවීමට බැඳී සිටියි. නිර්වාසිත භාරයක අර්ථලාභියෙක් සිය අර්ථලාභී ආදායම ගණනය කිරීමේදී එම භාරයේ බෙදාහැරීම්, භාරයක, භාරකරුවකුගේ හෝ අර්ථලාභියකුගේ බද්දට යටත් වන්නා වූ මුදල් ප්‍රමාණයක් නියෝජනය කරනතාක් දුරට හැර, ඇතුළත් කරනු ලැබිය යුතුය. භාරයක බදු සඳහා වාසිකභාවය 69 (3) වගන්තිය ද, ආදායම් මූලාශ්‍ර තීරණය කිරීම 71 වගන්තිය ද අදාළ වේ.
- 58 (2) වගන්තිය අනුව භාරයක අර්ථලාභියකුගේ සම්බන්ධතාවය බැහැර කිරීම මත ලැබුණු ලැබීම්, එම අර්ථලාභියාගේ ආදායම ගණනය කිරීමේදී ඇතුළත් කරනු ලැබිය යුතුය.

4. ඒකක භාර (Unit Trust)

4.1 හැඳින්වීම

සාමාන්‍ය භාර සංකල්පය අනුව, ආයෝජනය සඳහා අරමුදල් රැස් කරන වාහකයක් ලෙස, ඒකක භාර ක්‍රියා කරයි. එක් එක් ආයෝජකයා භාරයක හෝ අරමුදලක් යම් ඒකක සංඛ්‍යාවක් මිලට ගනී. ආයෝජකයාට ලැබෙන ප්‍රතිලාභය, ඔහුට හිමි ඒකක සංඛ්‍යාව මත පදනම් වූ ක්‍රමවත් බෙදාහැරීම්වලින් සමන්විත වේ.

- බෙදාහැරීම සාමාන්‍යයෙන් ආදායම්වලින් පමණක් සමන්විත වුව ද ඇතැම් විට ප්‍රාග්ධන ලාභ ඇතුළත් විය හැකිය. මන්ද, එවැනි භාර හෝ අරමුදල් ආයෝජනය සඳහා මහජනයාගෙන් මුදල් ලබාගන්නවා මෙන්ම, විනිමය හා සුරැකුම් කොමිසම සහ මහ බැංකු වැනි ආයතන මගින් ඉතා හොඳින් පරිපාලනය වේ.
- ඒකක භාරයක් පිහිටුවනු ලබන්නේ භාර ඔප්පුවක් මගිනි. ආයෝජකයින් වෙනුවෙන් ආයෝජන දැරීමට අනුමත භාරකරුවකු පත් කරනු ලැබේ. අරමුදලේ අරමුණු හා පරාමිති අනුව, අරමුදල කළමනාකරණය කිරීමට අනුමත කළමනාකරණ සමාගමක් පත් කරයි. අරමුදලේ ඒකක කළමනාකරුවන් තීරණය කරන ප්‍රසිද්ධි කරන මිල ගණන්වලට මිලට ගෙන විකිණිය හැකිය.

4.2 ඒකක භාරවලින් බදු අය කිරීම

සුදුසු ආයෝජන ව්‍යාපාරයක් පවත්වාගෙන යන සෑම භාරයක්ම භාරයක් ලෙස හැඳින්වේ.

සුදුසුකම් ලබන ආයෝජන ව්‍යාපාරයක් කරගෙන යාම

195 වගන්තිය අනුව, සුදුසුකම් ලබන ආයෝජන ව්‍යාපාරයක් යන්නෙන්,

- ප්‍රාග්ධන වත්කම්වල,
- මූල්‍ය සාධන පත්‍රවල හෝ
- වෙනත් යම් සමාන වත්කම්වල

හිමිකාරිත්වය දැරීම, ආයෝජනය කිරීම හෝ වෙළෙඳාම් කිරීම යන කරුණුවලින් මූලිකවම සමන්විත වන්නා වූ යම් ව්‍යාපාරයක් හෝ ආයෝජනයක් අදහස් වේ.

'මූලිකවම' දළ ආදායම මත පදනම්ව ගණනය කරනු ලබන 80%ක් හෝ ඊට වැඩි ප්‍රමාණයක් අදහස් වේ.

- සුදුසුකම් ලබන ආයෝජන ව්‍යාපාරයක් පවත්වාගෙන යන ඒකක භාර, ඒකකභාරය විසින් නොව ඒකක හිමියන් විසින් බද්ද ගෙවිය යුතු වේ. ආයෝජන වත්කම් උපද්‍රව්‍ය කිරීමෙන් ලැබෙන ලැබීම් මත බදු ගෙවීමෙන් හිදුහස් වේ. ඒකක හිමියන්ට ඔවුන් දරන්නා වූ ඒකක ප්‍රමාණයට අදාළව ඒකක භාරයේ ආදායමට ස්ථිර හිමිකම් ඇති නිසා මෙය ගළපනු ලබයි.
- ආදායම, බෙදාහැරීමක් හෝ හිදුහස් කිරීම් හිමිකමක් ලෙස ලැබිය හැකිය. තනි තනි ඒකක හිමියන් හිමිකම ඇති වූ ආකාරය නොසලකා ඔවුන්ට නෛතිකව හිමි ආදායම් කොටස මත බදු ගෙවයි. උදා:- සමානුපාතික හිමිකම හෝ වෙන් කරන ලද හිදුහස් කිරීමේ ප්‍රමාණය
- ඒකක හිමියන් ඔවුන්ගේ ඒකක භාර ආදායම මත බද්දට යටත් වී ඇති නිසා ද්විත්ව බදුකරණය වැළැක්වීම සඳහා සත්‍ය බෙදාහැරීම (හිදුහස් කිරීමක කොටසක් වන හෝ නොවන) හිදුහස් කර ඇත. භාරයේ ආදායම නියෝජනය කරන කොටසක් හිදුහස් කිරීමක් ලෙස ලැබී ඇත්නම්, ඒකක දැරීම මත ලාභය හෝ පාඩුව ගණනය කිරීමේදී අනුරූප අඩු කිරීමක් කළ හැකිය.
- තවද, ඒකක හිමියා හිමිකම් ලබන සෑම ආදායම් ප්‍රමාණයක් සම්බන්ධවම පහත ආකාරයෙන් කටයුතු කළ යුතුය. (57 (2) වගන්තිය)

- I. භාරය හෝ භාරකරු විසින් ලබාගන්නා සෑම මුදලක්ම අර්ථලාභීන් (භාරය හෝ භාරකරු නොව) උපයන ලද සහ දරන ලද සේ සැලකිය යුතුය.
- II. එක් එක් මුදල් ප්‍රමාණය, එහි වර්ගය සහ මූලාශ්‍රවලට අදාළ මුල් ස්වභාවයෙන් රඳවා තැබිය යුතුය.
- III. එක් එක් මුදල් ප්‍රමාණය, බදු ඇතුළුව, එක් එක් අර්ථලාභියාගේ කොටසට වෙන් කළ යුතුය.
- IV. දේශීය ආදායම් පනත යටතේ හෝ විදේශීය රටකදී ගෙවූ ආදායම් බදු, වෙන් කළ භාරයේ ආදායම සම්බන්ධයෙන් භාරය විසින් ගෙවන ලද සේ සැලකේ.

4.2.1 සුදුසුකම් ලබන ආයෝජන ව්‍යාපාරයක් සිදු නොකරන ඒකක භාර

- මෙවැනි ඒකක භාරයක් බදු කටයුතු සඳහා වාසික සමාගමක් ලෙස සැලකේ. එනම්, සුදුසුකම් ලබන ආයෝජන ව්‍යාපාරයක් සිදු කරන ඒකක භාරයක්, භාරයකට අදාළ වන සාමාන්‍ය බදු ගැලපුම් අදාළ වේ.
- කෙසේ වෙතත්, සුදුසුකම් ලබන ආයෝජන ව්‍යාපාරයක් සිදු නොකරන ඒකක භාර සඳහා සාමාන්‍ය භාර සංකල්පය අදාළ නොවන අතර, එම ඒකක භාර වාසික සමාගමක් ලෙස සැලකේ. ඒ අනුව, ඒකක භාරයක ඒකකයක්, ඒකක හිමියා බෙදාහැරීම් පිළිවෙළින්, කොටසක්, කොටස් හිමියා සහ ලාභාංශ ලෙස සැලකේ.

එනම්, ඒකක භාරයක් එහි සියලු බෙදාහැරීම් මත 14% බැගින් රඳවා ගැනීමේ බදු අඩු කළ යුතුය. තවදුරටත්, ගෙවූ කළමනාකරණ සහ භාරකරු ගාස්තු සමාගම් විසින් එහි ආදායම ඉපයීමේදී දරන ලද වියදම් ලෙස සැලකේ. [59 (3) වගන්තිය]

5. පුණ්‍යායතන (Charitable Institutions)

195 වගන්තියට අනුව, 'පුණ්‍ය ආයතනය' යන්නෙන්,

පුණ්‍ය කාර්යයක් සඳහා පමණක් පිහිටුවනු ලැබූ හෝ හුදෙක් පුණ්‍ය කාර්යයක් කරගෙන යාමෙහි ලා ගෙදී සිටින යම් භාරයක භාරකරුවකු හෝ භාරකරුවන් හෝ සංස්ථාවක් හෝ සංස්ථාගත නොකරන ලද පුද්ගල මණ්ඩලයක් හෝ අදහස් වේ.

- 68 (3) වගන්තියට අනුව යම් පුණ්‍යායතනයක් විසින් යම් තක්සේරු වර්ෂයක් තුළ දී රෝගීන් හෝ දුප්පතුන් සඳහා ආයතනගත රැකවරණයක් සලසන අවස්ථාවක දී, සහ එම රැකවරණය සැපයීමේ පිරිවැය එම පුණ්‍යායතනය විසින් දරන ලද බවට කොමසාරිස් ජනරාල්වරයා සෑහීමට පත්වන අවස්ථාවක දී, අදාළ සියලු අවස්ථානුගත කරුණු අනුව තක්සේරු වර්ෂය සඳහා පුණ්‍යායතනයේ

බදු අය කළ හැකි ආදායම මත ගෙවිය යුතු බද්ද සඳහා බදු බැර ප්‍රදානය කිරීම යුක්තිසහගත සහ සාධාරණ යැයි කොමසාරිස් ජනරාල්වරයාට පෙනී යන්නේ නම්, ඔහු විසින් නිශ්චිතව දක්වන කොන්දේසිවලට යටත්ව එම තක්සේරු වර්ෂය සඳහා පුනරායතනය විසින් එහි බදු අය කළ හැකි ආදායම මත ගෙවිය යුතු බද්දට වරෙන්ව බදු බැරක් ප්‍රදානය කළ හැකිය. [68 (3) වගන්තිය]

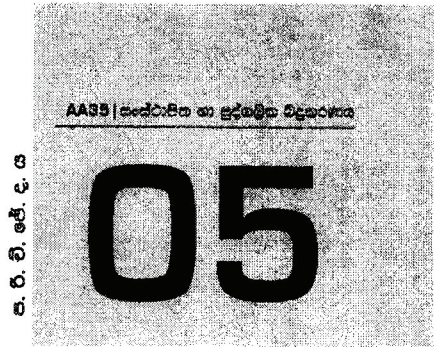
- යම් තක්සේරු වර්ෂයක් සඳහා පුනරායතනයක බදු අය කළ හැකි ආදායම මත 14% අනුප්‍රමාණයකින් බදු ගෙවිය යුතුය.
- ආයෝජන වත්කම් උපලබ්ධි කිරීමෙන් ලබන ලැබීමක්, බදු අය කළ හැකි ආදායමේ ඇතුළත් වන විටකදී -
 - o එම ලැබීම් මත 10%ක අනුප්‍රමාණයකින් බදු ගෙවිය යුතුය.
 - o බදු අය කළ හැකි ආදායමේ ඉතිරිය මත 14%ක අනුප්‍රමාණයකින් බදු ගෙවිය යුතුය.

Q ප්‍රශ්නය 04

2018/19 තක්සේරු වර්ෂය සඳහා ABC පුනරායතනයට පහත ආදායම් ලැබී තිබේ.

කුලී ආදායම	රු.	240,000
ව්‍යාපාර ආදායම	රු.	125,000
ආයෝජන වත්කම් උපලබ්ධි කිරීමෙන් ලැබීම්	රු.	200,000

2018/19 තක්සේරු වර්ෂය සඳහා මෙම පුනරායතනයේ බදු වගකීම ගණනය කරන්න.

බැඳීමේ හා ක්‍රියාමාර්ග

පරිච්ඡේදයේ හැඳින්වීම්

ශ්‍රී ලංකාවේ ආදායම් බදු නීතියේ බැඳීම් හා ක්‍රියාමාර්ග පිළිබඳ මෙම පරිච්ඡේදයෙන් පැහැදිලි කිරීමක් ලබාදෙන අතර ඒ යටතේ පහත දෑ ආවරණය කරනු ලබයි.

- ආදායම් බදු ගෙවීම (ස්වී තක්සේරු යෝජනා ක්‍රමය හා ගෙවිය යුතු දිනයන්)
- බදු වාර්තා සැපයීම (උපයන වීටි ගෙවීම් බදුවලට පදනම් වූ විවිධ වාර්තා, අනෙකුත් ආදායම් බදු සහ ලාභාංශ මත වාර්තා සැපයීමේ බැඳීම, වම් බදු වාර්තා සැපයීමේ දිනයන් සහ වම් වාර්තා පිළිගැනීම හෝ ප්‍රතික්ෂේප කිරීමට අදාළ නීතින්)
- තක්සේරු නිකුත් කිරීම සහ වචනාත්මක තක්සේරු අවසානයේ වීම් විලංගු තක්සේරුවක් සඳහා අවශ්‍යතාවයන්, තක්සේරු නිකුත් කිරීමේ කාල සීමා කිරීම, සහ අදාළ කාපිච්චයන්.
- තක්සේරුවකට වරෙන්ඩ් අභියාචනා කිරීම (විලංගු අභියාචනා වූ පසු සහ අභියාචනා සමඟ ක්‍රියාවලිය)
- බදු පැහැර හැරීම සහ අයකර ගැනීම්
- වැඩිපුර ගෙවා ඇති බදු ආපසු ගෙවීම්
- දුෂ්චිත විධිවිධාන (වාර්තා සැපයීමට අපොහොසත් වීම් ප්‍රචේද වී සැපයීම සහ සාවද්‍ය ආදායම් වාර්තා සහ නියමිත දිනට බදු නොගෙවීම යන අවස්ථාවන් යටතේ)

විෂය නිර්දේශයේ බර තැබීම 10% කි.

අධ්‍යයන ප්‍රතිඵලය

	ස්වී තක්සේරු යෝජනා ක්‍රමය සහ ආදායම් බදු ගෙවීමට නියමිත දිනයන් පිළිබඳ අවබෝධය
	බදු වාර්තා සැපයීමට ඇති බැඳීම සහ සැපයිය යුතු දිනයන් සහ විලංගු තාවය පිළිබඳ අවබෝධය
	විලංගු තක්සේරුවක් නිකුත් කළ පසු අවශ්‍යතාවයන් සහ වීම් පැහැර හැරීම පිළිබඳ අවබෝධය.
	විලංගු අභියාචනාවක් ඉදිරිපත් කිරීමේ ආකාරය සහ සමඟ වීම් පිළිබඳ අවබෝධය
	බදු ගෙවීම පැහැර හැරීම සහ අයකර ගැනීමේ ක්‍රියාමාර්ග පිළිබඳ අවබෝධය
	බදු ආපසු අයකර ගැනීමට ඇති අවස්ථා පිළිබඳ අවබෝධය
	බදු වාර්තා සැපයීම සහ බදු ගෙවීම් විලංගු අදාළ දුෂ්චිත විධිවිධාන පිළිබඳ අවබෝධය.

1. ආදායම් බදු ගෙවීම්

ආදායම් බදු ගෙවීම පහත තුන් ආකාරයෙන් විය හැකිය.

1. රඳවා ගැනීමේ බදු
2. වාරික වශයෙන් ගෙවීම
3. තක්සේරු කිරීමෙන්

1.1 වාරික වශයෙන් ගෙවීම

'වාරික ගෙවන්නෙකු' වන තැනැත්තෙකු විසින් එක් එක් තක්සේරු වර්ෂය සඳහා ආදායම් බදු වගකීම ගණනය කිරීම අවශ්‍ය වේ. එම බදු වගකීම පහත දැක්වෙන ආකාරයෙන් වාරික හතරකින් ගෙවිය යුතු වේ. ආදායම් බදු නොගෙවීම නිසා පනතේ 176 වන වගන්තිය ප්‍රකාරව දණ්ඩනවලට ලක්වීමට සිදුවේ. (දණ්ඩන වලක්වා ගැනීමට ගෙවිය යුතු අවම මුදල පිළිබඳව මෙහි 7.1 පරිච්ඡේදයේ දැක්වේ.)

1.1.1 ඇස්තමේන්තුගත ගෙවිය යුතු ආදායම් බදු ප්‍රකාශය

2017 අංක 24 දරණ දේශීය ආදායම් පනතේ 91 යන වගන්ති ප්‍රකාරව, ආදායම් බද්දට යටත් සෑම තැනැත්තෙකුම යම් තක්සේරු වර්ෂයක් සඳහා ගෙවිය යුතු ආදායම් බද්ද පිළිබඳව ඇස්තමේන්තුගත ප්‍රකාශයක්, ඉදිරිපත් කළ යුතු අතර ඇස්තමේන්තුගත බද්ද වාරික හතරකින් ගෙවීම කළ යුතුය.

ඇස්තමේන්තුව පසුව වෙනස් වූයේ නම්, සංශෝධිත ප්‍රකාශනයක් ඉදිරිපත් කළ යුතුය.

1.1.2 නියමිත දිනයන්

✦ බදු වාරික ගෙවිය යුතු අවසන් දිනයන් පහත පරිදි වේ.

පළමු වාරිකය	- එම තක්සේරු වර්ෂයේ අගෝස්තු 15 දින හෝ ඊට පෙර
දෙවන වාරිකය	- එම තක්සේරු වර්ෂයේ නොවැම්බර් 15 දින හෝ ඊට පෙර
තෙවන වාරිකය	- එම තක්සේරු වර්ෂයේ පෙබරවාරි 15 දින හෝ ඊට පෙර
සිව්වන වාරිකය	- ඊළඟ තක්සේරු වර්ෂයේ මැයි 15 දින හෝ ඊට පෙර
අවසන් ගෙවීම	- ඊළඟ තක්සේරු වර්ෂයේ සැප්තැම්බර් 30 දින හෝ ඊට පෙර

20 වන වගන්තිය යටතේ යම් තැනැත්තෙක් වෙනස් තක්සේරු වර්ෂයක් සඳහා අනුමැතිය ලබාගෙන ඇත්නම්, අදාළ කාර්තුව අවසන් වී දින 15කට පෙර වාරික ගෙවීම් කළ යුතුය.

1.1.3 බදු වාරික ගණනය කළ යුත්තේ කෙසේ ද?

පනතේ 90(3) වගන්තිය අනුව ගෙවිය යුතු බදු වාරිකය පහත දක්වා ඇති සමීකරණය මගින් ගණනය කරගත හැකිය.

$$\text{වාරිකය} = \frac{\text{ඇස්තමේන්තුගත බද්ද} - (\text{වාරික ගෙවීම්} + \text{රඳවාගත් බදු})}{\text{ගෙවීමට ඇති ඉතිරි වාරික ගණන}}$$

ඇස්තමේන්තුගත ගෙවිය යුතු බද්ද පහත ආකාර දෙකෙන් ගණනය කළ හැකිය.

1. වර්තමාන වර්ෂයේ ලාභ පදනම් කරගනිමින් ගෙවිය යුතු බද්ද ඇස්තමේන්තු කිරීම
2. පසුගිය තක්සේරු වර්ෂයේ බදු බැඳියාවට 5%ක් වකතු කර ගෙවිය යුතු බද්ද ඇස්තමේන්තු කිරීම (මෙය 2018/19 තක්සේරු වර්ෂය සඳහා පමණක් අදාළ වේ.)

වාර්ෂික ගෙවීම ගණනය කිරීමේ දී පෙර වාර්ෂික ගෙවීම් සහ සේවා නියුක්ති ආදායම, සේවා ගාස්තු, කුලී ආදායම් වැනි දෑ මත රඳවාගත් බදු අඩු කරගත හැකිය.

සටහන:

තක්සේරු වර්ෂය ආරම්භයේ සිට වාර්ෂික ගෙවිය යුතු දිනය (උදා: 2018 අගෝස්තු 15) දක්වා රඳවා ගැනීමේ බදු සඳහා බදු බැර නිමි වේ.

වාර්ෂිකයට පෙර ගෙවා ඇති ආර්ථික සේවා ගාස්තු, වාර්ෂික ගෙවීමෙන් අඩු කර ඉතිරිය ගෙවිය යුතු වේ.

බදු ගෙවන්නෙකු විසින් සපයන ලද ඇස්තමේන්තුගත ගෙවිය යුතු බදු ප්‍රකාශය අදාළ තක්සේරු වර්ෂය පුරා බලාපොරොත්තු වන අතර බදු වගකීම් අඩු වුවහොත් හෝ වැඩි වුවහොත්, සංශෝධිත ඇස්තමේන්තුගත ගෙවිය යුතු බදු ප්‍රකාශයක් දේශීය ආදායම් කොමසාරිස් ජනරාල්වරයා වෙත ඉදිරිපත් කළ යුතුය.

වර්තමාන තක්සේරු වර්ෂය සඳහා ඇස්තමේන්තුගත ගෙවිය යුතු ආදායම් බද්ද පෙර තක්සේරු වර්ෂයේ ගෙවිය යුතු ආදායම් බද්දට වඩා අඩු වන්නේ නම්, එම හැකුණකට විසින් ඒ සඳහා හේතු කොමසාරිස් ජනරාල්වරයා වෙත දැක්විය යුතුය. (මෙය ඇස්තමේන්තුගත ගෙවිය යුතු ආදායම් බදු ප්‍රකාශයේ ම සඳහන් කළ හැකිය.)

Q ප්‍රශ්නය

සරත් 2018/19 තක්සේරු වර්ෂය සඳහා රු. 900,000/- ක් ගෙවිය යුතු බද්ද ලෙස ඇස්තමේන්තුගත කර ඇත. පළමු ස්වභාවික වාර්ෂික ලෙස රු. 225,000/- ක් ගෙවා ඇත. 2018 සැප්තැම්බර් 30 දක්වා රඳවාගත් බදු (WHT) බැර රු. 45,000/- කි.

- දෙවන වාර්ෂික සඳහා ගෙවිය යුතු ස්වභාවික වර්ෂයේ බද්ද ගණනය කරන්න.
- ගෙවිය යුතු නියමිත දිනය සඳහන් කරන්න.

A පිළිතුර

පනහේ 90(3) වගන්තිය අනුව, ගෙවිය යුතු බදු වාර්ෂික පහත සම්කරණය භාවිතයෙන් ගණනය කළ යුතු වේ.

$$\begin{aligned}
 \text{වාර්ෂික ගෙවීම} &= \frac{\text{ඇස්තමේන්තුගත ගෙවිය යුතු බද්ද} - (\text{වාර්ෂික ගෙවීම} + \text{රඳවා ගැනීමේ බදු})}{\text{ඉතිරි වාර්ෂික ගණන}} \\
 &= \frac{900,000 - (225,000 + 45,000)}{3} \\
 &= \underline{\underline{210,000}}
 \end{aligned}$$

නියමිත දිනය - 2018 නොවැම්බර් 15

1.2 තක්සේරු මත ගෙවිය යුතු බද්ද

- ආයෝජන වත්කම් උපලබ්ධි විමෝචන ඇති වන ලාභය මත ගෙවිය යුතු බද්ද, උපලබ්ධි දින සිට මාසයක් ඇතුළත ගෙවිය යුතුය.
- අනෙකුත් තක්සේරු සඳහා බදු ගෙවීම්, අදාළ තක්සේරු වර්ෂය අවසන් වී මාස 06ක් ඉක්මවීමට පෙර ගෙවිය යුතුය.

උදා :- ත/ව 2018/19 - 2019 සැප්තැම්බර් 30

2. වාර්තා ගොනු කිරීම

2.1 ආදායම් වාර්තාව සම්බන්ධ ප්‍රතිපාදන

2.1.1 ආදායම් වාර්තාව ඉදිරිපත් කළ යුත්තේ කවුරුන් ද?

✖ **බද්දට යටත් සෑම තැනැත්තෙකු විසින්ම [93 (1) වගන්තිය]**

යම් තක්සේරු වර්ෂයක් සඳහා ආදායම් බද්දට යටත් සෑම තැනැත්තෙක්ම (පහත අවස්ථාවන්වලදී හැර) තක්සේරු වර්ෂය අවසානයේ සිට මාස 8 කට නොඅඩු කාලයක දී කොමසාරිස් ජනරාල්වරයා වෙත වාර්තාවක් ඉදිරිපත් කළ යුතුය.

කොමසාරිස් ජනරාල්වරයා විසින් නියම කරන ලද කරුණා වම් වාර්තාවේ අඩංගු විය යුතුය.

පහතේ 94 වන වගන්තිය අනුව, පහත දැක්වෙන තැනැත්තන් ආදායම් වාර්තාවක් **ඉදිරිපත් කළ යුතු නොවේ.**

- (1) ✓(i) යම් තක්සේරු වර්ෂයක් සඳහා ගෙවිය යුතු බද්දක් නොමැති හෝ
- ✓(ii) ගෙවිය යුතු මුළු බද්දම 83 වගන්තිය යටතේ උපයන වීට ගෙවීමේ බදු අඩු කරන සේවා නියුක්තික ආදායමෙන් සමන්විත වන වාසික පුද්ගලයකු
- (2) තක්සේරු වර්ෂය සඳහා ගෙවිය යුතු බද්දක් නොමැති නිර්වාසික පුද්ගලයකු

2.2 ඕනෑම තැනැත්තෙකු විසින් ලියාපදිංචි වීම (102 වගන්තිය)

දැනටමත් ලියාපදිංචි නොවූ, තක්සේරු වර්ෂය සඳහා ආදායම් වාර්තාවක් සැපයීමේ වගකීමක් පැවරෙන සෑම තැනැත්තෙකුම වම වර්ෂය සඳහා වන පදනම් කාලපරිච්ඡේදය අවසන් වීමෙන් පසු දින තිහකට නොවැඩි කාලයක් තුළ කොමසාරිස් ජනරාල්වරයා වෙත ලියාපදිංචි විය යුතුය.

තවද, අමාත්‍යවරයා විසින්, කොමසාරිස් ජනරාල්වරයාගේ කැමැත්ත ඇතිව, ලියාපදිංචි වීම සඳහා අතිරේක තැනැත්තන් පත්ති නිශ්චිතව සඳහන් කළ හැකිය.

ලියාපදිංචිය සඳහා වන අවශ්‍යතාවන් සපුරා ඇති බවට කොමසාරිස් ජනරාල්වරයා විසින් සලකනු ලබන යම් තැනැත්තෙකු කොමසාරිස් ජනරාල්වරයා විසින් ලියාපදිංචි කළ යුතු අතර, වම තැනැත්තා වෙත බදු ගෙවන්නා හඳුනා ගැනීමේ අංකයක් (TIN) ලබාදිය යුතුය.

කොමසාරිස් ජනරාල්වරයා ලියාපදිංචි වීම ප්‍රතික්ෂේප කළහොත්, වම තීරණය ගත් දින සිට දින 14 ක් ඇතුළත වියට හේතු සම්මත දැන්විය යුතුය.

2.3 ප්‍රාග්ධන ලාභ බදු වාර්තාව

ආයෝජන වත්කමක් උපලබ්ධි කිරීමෙන් ලබන ලැබීමක් ඇතුළත් බදු අය කළ හැකි ආදායමක් සහිත සෑම තැනැත්තෙකුම, වම උපලබ්ධි කිරීමෙන් මාසයකට නොඅඩු කාලයක් ඇතුළත, ප්‍රාග්ධන ලාභ බදු වාර්තාවක් කොමසාරිස් ජනරාල්වරයා වෙත ගොනු කළ යුතුය.

2.4 වාර්තාවක් ගොනු කරන ලෙස නියම කරන දැන්වීම (127 වගන්තිය)

බදු වාර්තාවක් සැපයීමට යටත් යම් තැනැත්තෙක්, වාර්තාව ගොනු කර නොමැති බව කොමසාරිස් ජනරාල්වරයාට පෙනී යන අවස්ථාවක දී, කොමසාරිස් ජනරාල්වරයා විසින් දැන්වීම භාර දුන් දිනයේ සිට දින 14කට නොඅඩු කාලයක් විය යුතු, දැන්වීමේ නිශ්චිතව සඳහන් කාලයක් තුළ වාර්තාවක් සැපයිය යුතු බවට ඒ තැනැත්තාට ලිඛිත දැන්වීමක් මගින් නියම කළ හැකිය.

බදු ගෙවන්නා නොවන යම් තැනැත්තෙකු විසින් ප්‍රදානයක් වෙනුවෙන් වාර්තාව පිළියෙළ කරන්නේ නම් (බදු ගෙවන්නාගේ පූර්ණකාලීන සේවකයකු හැර) එම තැනැත්තා ද වාර්තාව අත්සන් කළ යුතුය.

බදු ගෙවන්නාගේ ඉල්ලීම මත, කොමසාරිස් ජනරාල්වරයා විසින් ආදායම් වාර්තාව ගොනු කිරීම සඳහා කාලසීමාව දීර්ඝ කරනු ලැබිය හැකිය.

Q ප්‍රශ්නය

- (i) 2018/19 තක්සේරු වර්ෂය සඳහා පාදායම් වාර්තාව ගොනු කළ යුත්තේ කවදාට පෙර ද?
- (ii) ප්‍රාග්ධන ලාභ බදු වාර්තාව ගොනු කිරීමට නියමිත දිනය කවදා ද?

A පිළිතුර

- (i) 2018/19 තක්සේරු වර්ෂය සඳහා වාර්ෂික පාදායම් වාර්තාව තක්සේරු වර්ෂය අවසන් වීමෙන් මාස 08කට නොවැඩි කාලයක් තුළ පාදායම් වාර්තාව ඉදිරිපත් කළ යුතුය. එනම්, 2019 නොවැම්බර් 30 වන දිනට පෙර
- (ii) ආයෝජන වත්කම් උපලබ්ධි විමේන් මාසයකට නොඅඩු කාලයක් තුළ ප්‍රාග්ධන ලාභ බදු වාර්තාව ඉදිරිපත් කළ යුතුය.

2.5 වාර්තාව සමග ඉදිරිපත් කළ යුතු තොරතුරු [93 (2) වගන්තිය]

- රඳවා ගැනීමේ බදු සහතිකය (T10 for PAYE ඇතුළත්ව)
- කොමසාරිස් ජනරාල්වරයා නියම කරන ලද තොරතුරු (මෙතෙක් නියම කර නොමැත.)

3. තක්සේරු කිරීම්

ආදායම් පනත අනුව තක්සේරු වර්ග 4ක් හඳුනාගත හැකිය.

1. ස්වයං තක්සේරු
2. පැහැර හරින ලද තක්සේරු
3. පෙර තක්සේරු
4. සංශෝධිත හෝ අතිරේක තොරතුරු

3.1 ස්වයං තක්සේරු (132 වගන්තිය)

යම් බදු කාලසීමාවක් සඳහා බදු වාර්තාවක් ගොනු කර ඇති ස්වයං තක්සේරු බදු ගෙවන්නෙකු (ඉන්පසු ප්‍රමාණයක් ද ඇතුළත්ව) ගෙවිය යුතු බදු ප්‍රමාණය සම්බන්ධව ස්වයං තක්සේරුවක් සිදු කර ඇති ලෙස සැලකේ.

ස්වයං තක්සේරු බදු ගෙවන්නෙක් නිසි ලෙස වාර්තාව ගොනු කර ඇත්නම් සහ වර්ෂය සඳහා අලාභයක් ඇත්නම්, බදු ගෙවන්නා විසින් වාර්තාවේ සඳහන් කර ඇති අලාභ ප්‍රමාණයක තක්සේරුවක් සාදා ඇති ලෙස සැලකේ.

බදු ගෙවන්නෙකු විසින් ලිඛිතව හෝ ඉලෙක්ට්‍රොනිකව සම්පූර්ණ කර ගොනු කළ අනුමත ආකෘතියෙන් යුතු බදු වාර්තාවක්, පහත සඳහන් කරුණු නොසලකා, ස්වයං තක්සේරු වාර්තාවක් වේ.

- (අ) කොමසාරිස් ජනරාල්වරයා විසින් සපයන ලද පෙර පුරවන ලද තොරතුරු ආකෘතියේ ඇතුළත් වීම.
- (ආ) ආකෘතිය තුළට තොරතුරු ඇතුළත් කරන විට අයවිය යුතු බදු, ඉලෙක්ට්‍රොනිකව ගණනය වීම.

3.2 පැහැර හරින ලද තක්සේරු (133 වගන්තිය)

බදු වාර්තාවක් ගොනු කිරීමට බදු ගෙවන්නෙකු අපොහොසත් වී ඇත් අවස්ථාවක දී, සහකාර කොමසාරිස්වරයා විසින් ලබාගත හැකි සාක්ෂි මත සහ ඔහුගේ හෝ ඇයගේ උපරිම විශ්වාසය මත පදනම්ව, එම කාලසීමාව සඳහා ගෙවිය යුතු මුදල සඳහා පැහැර හරින ලද තක්සේරුවක් සැකසිය හැකිය.

සහකාර කොමසාරිස්වරයා විසින් පහත සඳහන් කරුණු ලිඛිතව සඳහන් කරමින් පැහැර හරින ලද තක්සේරුවක් නිකුත් කළ යුතුය.

- තක්සේරු කළ බදු ප්‍රමාණය
- තක්සේරු කළ දඩ ප්‍රමාණය
- තක්සේරු කළ ප්‍රමාද පොලී
- තක්සේරුව අදාළ වන බදු කාලසීමාව
- දැන්වීම භාරදුන් දින සිට දින 30කට නොඅඩු කාලයක් වන ගෙවීම් කිරීම සඳහා නියමිත දිනය
- තක්සේරු කිරීමට විරෝධය පෑ හැකි ආකාරය

තක්සේරුවක් භාරදීමේ දැන්වීමක් බදු සහ පොලී ගෙවීම සඳහා 'නියමිත' වූ දිනය වෙනස් නොකළ යුතු අතර, පැහැර හරින ලද ගෙවීම් සඳහා දඩය සහ පොලිය ගෙවීම මුල් නියමිත දිනය මත පදනම්ව පැවතිය යුතුය.

- තක්සේරු මත වකතු කරන්නා වූ බදු සඳහා පමණක් මෙම වගන්තිය අදාළ වේ.
- පැහැර හරින ලද තක්සේරුවක් ඕනෑම කාලයක දී සිදු කළ හැකිය.
- පැහැර හරින ලද තක්සේරුව නිකුත් කිරීමෙන් අදාළ බදු වාර්තාව ගොනු කිරීමට නියම කිරීමෙන් බදු ගෙවන්නා නිදහස් නොවේ.
- යම් කාලසීමාවක් සඳහා පැහැර හරින ලද තක්සේරුවක් භාරදුන් පසු, එම කාලසීමාව වෙනුවෙන් ගොනු කළ බදු වාර්තාවක් ස්වයං තක්සේරු වාර්තාවක් නොවේ.

3.3 පෙර තක්සේරු (134 වගන්තිය)

සහකාර කොමසාරිස්වරයා විසින් ලබාගත හැකි සාක්ෂි සහ ඔහුට පෙනී යන සුදුසුම ආකාරයට බදු කාලසීමාවක් සඳහා ගෙවිය යුතු බද්ද පිළිබඳව තක්සේරුවක් නිකුත් කළ හැකිය.

පෙර තක්සේරු පහත අවස්ථාවන්හිදී පමණක් අදාළ වේ.

- අදාළ කාලපරිච්ඡේදයට වාර්තාවක් ඉදිරිපත් නොකිරීම
- තක්සේරුවක් මත බදු එකතු කිරීමේදී
- බදු කාලසීමාව සඳහා බදු ගෙවන්නාගේ බදු වාර්තා ඉදිරිපත් කිරීම සඳහා පෙර තක්සේරුවක් නියමිත දිනට පෙර සකස් කළ යුතුයි.
- පෙර තක්සේරුව සාදනු ලැබූ දිනට බලපවත්වන නීතියට අනුකූලව සකස් කළ යුතුය.

සහකාර කොමසාරිස්වරයා විසින් පහත කරුණු නිශ්චිතව සඳහන් කරමින් පෙර තක්සේරුව ලිඛිතව භාරදිය යුතුය.

- තක්සේරු කළ බදු ප්‍රමාණය
- තක්සේරු කළ දඩ ප්‍රමාණය
- බදු කාලසීමාව
- බදු සහ දඩ ගෙවීමට නියමිත දිනය
- තක්සේරුවට විරෝධය පෑ හැකි තාකාරය

සහකාර කොමසාරිස්වරයා විසින් ගෙවිය යුතු බදු සහ දඩ වහාම ගෙවිය යුතු බව නියම කළ හැකිය. පෙර තක්සේරුව අදාළ වන සමස්ත බදු කාලසීමාව සම්බන්ධයෙන් බදු ගෙවන්නා තක්සේරු කළ හැකි ආකාරයට පෙර තක්සේරුව, සංශෝධිත තක්සේරුවක විෂය විය හැකිය.

3.4 සංශෝධිත හෝ අතිරේක තක්සේරු (135 වගන්තිය)

සහකාර කොමසාරිස්වරයා විසින්,

- බදු කාලසීමාව සඳහා ඉදිරියට ගෙන ආ නිවැරදි අලාභ ප්‍රමාණය තක්සේරු කිරීම හෝ
- වෙනත් අවස්ථාවක දී, ගෙවිය යුතු නිවැරදි බදු ප්‍රමාණය සඳහා බදු ගෙවන්නා යටත් වීම

සහතික කරගැනීම සඳහා, බදු කාලසීමාවක් සඳහා වූ බදු ගෙවන්නාගේ මුල් තක්සේරුවට, ලබාගත හැකි සාක්ෂි මත සහ ඔහුට පෙනී යන සුදුසුම ආකාරයට වෙනස් කිරීම් හෝ එකතු කිරීම් සිදු කිරීම මගින් බදු තක්සේරුවක් සංශෝධනය කළ හැකිය.

3.5 තක්සේරු කිරීම සඳහා කාල අවකාශය (Time bar) [135 (2) වගන්තිය]

අදාළ වන ප්‍රතිපාදනවල සාරාංශයක් පහත දැක්වේ. මෙම විධිවිධාන යටතේ, යම් කාලපරිච්ඡේදයක් ඉකුත් වූ පසු සහකාර කොමසාරිස්වරයා විසින් ඇස්තමේන්තු නිකුත් කිරීම වළකාලයි.

බදු ගෙවන්නා විසින් හෝ ඔහු වෙනුවෙන් කළ වංචාව හෝ බරපතල හෝ වේතනික නොසලකා හැරීම	ඕනෑම වේලාවක
වාර්තාව නියමිත දින හෝ ඊට පෙර ගොනු කර ඇත්නම්, (1) ස්වයං තක්සේරු කිරීම යටතේ වාර්තාව ගොනු කර ඇත්නම් (2) වෙනත් තක්සේරුවක් සම්බන්ධයෙන්	වාර්තාව ගොනු කළ දින සිට මාස 30කට පසු තක්සේරු දැන්වීම භාර දුන් දින සිට මාස 30කට පසු

වාර්තාව නියමිත දින හෝ ඊට පෙර ගොනු කර නොමැති නම්, (1) ස්වයං තක්සේරු යටතේ වාර්තාව ගොනු කර ඇත්නම් (2) වෙනත් තක්සේරු සඳහා	වාර්තාව ගොනු කළ දින සිට වසර 4කට පසු මුල් තක්සේරු දැන්වීම භාර දුන් දින සිට වසර 4කට පසු

3.6 ස්වයං තක්සේරුවකට සංශෝධනයක් කිරීම සඳහා අයදුම් කිරීම
(136 වගන්තිය)

ස්වයං තක්සේරු වාර්තාවක් ගොනු කර ඇති බදු ගෙවන්නෙකුට ස්වයං තක්සේරුව සඳහා සංශෝධනයක් කිරීමට කොමසාරිස් ජනරාල්වරයා වෙත අයදුම් කළ හැකිය. එම අයදුම් පත්‍රයේ,

- සංශෝධන සහ ඒවා සඳහා හේතු සඳහන් කළ යුතුය.
- 135 වගන්තිය අනුව නියම කරන ලද කාලපරිච්ඡේදය ඇතුළත

උදා:- කාල අවකාශය අවසන් වීමට පෙර

කොමසාරිස් ජනරාල්වරයා විසින් ස්වයං තක්සේරුව සංශෝධනය කිරීමට හෝ අයදුම් පත්‍රය ප්‍රතික්ෂේප කිරීමට හැකිය.

කොමසාරිස් ජනරාල්වරයා විසින් ස්වයං තක්සේරුව සංශෝධනය කිරීමට තීරණය කළ විට,

1. එය 135 (1) වගන්තිය අනුව සිදු කළ යුතුය.
2. 135 (5) වගන්තියට අනුකූලව සංශෝධිත තක්සේරුව පිළිබඳ දැන්වීම බදු ගෙවන්නාට භාර දිය යුතුය.

කොමසාරිස් ජනරාල්වරයා විසින් අයදුම් පත්‍රය ප්‍රතික්ෂේප කළ විට,

- ඒ සඳහා හේතු සහිතව ලිඛිත දැන්වීමක් බදු ගෙවන්නාට භාර දිය යුතුය.

අයදුම් පත්‍රය ගොනු කර දින 90ක් ඇතුළත කොමසාරිස් ජනරාල්වරයා ඒ පිළිබඳ තීරණයක් ගෙන නොමැති අවස්ථාවක

1. අයදුම් පත්‍රයට අවසර නොදීමට තීරණය කර ඇති ලෙස සහ
2. 90 වන දිනයේ දී තීරණය පිළිබඳ දැන්වීමක් බදු ගෙවන්නාට භාර දී ඇති ලෙස සැලකිය යුතුය.

4 අභියාචනා

4.1 අභියාචනය කිරීමේ අයිතිය

තක්සේරු කිරීමකින් හෝ වෙනත් තීරණයකින් අතෘප්තියට පත් බදු ගෙවන්නෙකු විසින් එම තීරණය සමාලෝචනය කරන ලෙස ආදායම් බදු කොමසාරිස්වරයාගෙන් ඉල්ලීමක් කළ හැකිය.

සෑම බදු ගෙවන්නෙකුටම අභියාචනා ක්‍රියා පටිපාටිය සඳහා **බලයලත් නියෝජිතයකුගේ** සේවය ලබාගැනීමට හැකියාව ඇත.

195 වගන්තිය අනුව 'බලයලත් නියෝජිතයා' යන්නෙන් දේශීය ආදායම් පනතේ කාර්යයන් සඳහා කලින් කලට යම් තැනැත්තෙකු වෙනුවෙන් ක්‍රියා කිරීමට ඒ තැනැත්තා විසින් ලියවිල්ලකින් බලය දෙනු ලැබූ,

- (අ) කවර හෝ විටකදී,

- ශ්‍රී ලංකා වරලත් ගණකාධිකාරීන්ගේ ආයතනයේ සාමාජිකයකු
- නීතිඥවරයකු
- ඒ තැනැත්තා විසින් නිතිපතා සේවයෙහි නියුක්ත කරගත් සේවකයකු 2001 අංක 21 දරන ශ්‍රී ලංකා බදුකරණ කාර්යායතන පනත යටතේ පිහිටුවන ලද
- ශ්‍රී ලංකා බදුකරණ කාර්යායතනයේ සාමාජිකයකු
- කොමසාරිස් ජනරාල්වරයා විසින් අනුමත කරනු ලැබූ සහ සමාගම් (විගණකවරුන්ගේ) නියෝග යටතේ විගණකවරයකු ලෙස ලියාපදිංචි වී සිටින පුද්ගලයකු
- කොමසාරිස් ජනරාල්වරයා විසින් නිශ්චිතව සඳහන් කරනු ලබන වෙනත් පුද්ගලයකු

අදහස් වන අතර

- (ආ) පුද්ගලයකු සම්බන්ධයෙන් වන විට, ඔහුගේ ඥාතියකු
 - (ඇ) සමාගමක් සම්බන්ධයෙන් වන විට, ඒ සමාගමේ අධ්‍යක්ෂවරයකු හෝ ලේකම්වරයා
 - (ඈ) හවුල් ව්‍යාපාරයක් සම්බන්ධයෙන් වන විට, ඒ හවුල් ව්‍යාපාරයේ හවුල්කරුවකු
 - (ඉ) පුද්ගල මණ්ඩලයක් සම්බන්ධයෙන් වන විට, ඒ පුද්ගල මණ්ඩලයේ සාමාජිකයකු
- අදහස් වේ.

4.2 පරිපාලන සමාලෝචනය (139 වගන්තිය)

තක්සේරු කිරීමකින් හෝ වෙනත් සිරණයකින් අතපත්තියට පත් බදු ගෙවන්නකු විසින් එම තීරණය සමාලෝචනය කිරීම සඳහා කොමසාරිස් ජනරාල්වරයාට ඉල්ලීමක් කළ හැකිය.

එකී අභියාචනයේ පහත සඳහන් කරුණු ඇතුළත් විය යුතුය.

1. එම ඉල්ලීම ලිඛිතව කොමසාරිස් ජනරාල්වරයා වෙත කළ යුතුය.
2. ඒ සඳහා පදනම් වූ හේතු සවිස්තරව නිශ්චිතව දැක්විය යුතුය.
3. එම ඉල්ලීම නියමිත වාර්තාවක් නොමැති විටක සාදන ලද තක්සේරුවකට එරෙහි විරෝධතාවක් වන විට, එම ඉල්ලීම නිසි ලෙස පැහැදිලි වාර්තාවක් සමග යැවිය යුතුය.

සෑම ඉල්ලීමක් ම එම ඉල්ලීම ලැබීමෙන් දින 30ක් ඇතුළත ලද බවට දැනුම් දිය යුතු අතර, එසේ දැනුම් දුන් අවස්ථාවක දී දැනුම්දීමේ ලිපියේ දිනය එම ඉල්ලීම ලද දිනය ලෙස සැලකේ.

කොමසාරිස් ජනරාල්වරයා විසින් බදු ගෙවන්නාගේ ඉල්ලීම සලකා බැලිය යුතු අතර, කොමසාරිස් ජනරාල්වරයාගේ තීරණය සහ ඊට හේතු, බදු ගෙවන්නාට ලිඛිතව දැනුම්දිය යුතු වේ. තක්සේරු කිරීම හෝ වෙනත් තීරණය ගන්නා ලද නිලධාරියා නොවන වෙනත් නිලධාරියකු විසින් බදු ගෙවන්නාගේ ඉල්ලීම සලකා බැලිය යුතුය.

කොමසාරිස් ජනරාල්වරයා විසින් පවතින තක්සේරුවක් තහවුරු කරමින් හෝ සංශෝධිත තක්සේරු කිරීමක් (ඉහත අගයක් ඇතුළත්ව) කිරීම මගින් හෝ අභිරේක තක්සේරු කිරීමක් මගින් හෝ එම තීරණය බලාත්මක කිරීමේ වෙනත් යම් ක්‍රියාමාර්ග ගැනීමක් මගින් ඉහත සඳහන් තීරණය බලාත්මක කරනු ලැබිය යුතුය.

ශ්‍රී ලංකාවෙන් බැහැරව සිටීම, රෝගාතුර වීම හෝ වෙනත් සාධාරණ හේතුවක් මත දින 30ක් ඇතුළත ඉල්ලීමක් කිරීමෙන් බදු ගෙවන්නා වළක්වනු ලැබූ බවට සහ බදු ගෙවන්නාගේ පාර්ශ්වයෙන් අසාධාරණ ප්‍රමාදයක් සිදුව නොතිබෙන බවට කොමසාරිස් ජනරාල්වරයා සෑහීමට පත් කිරීමෙන් පසු පරිපාලන සමාලෝචනයක් සඳහා ඉල්ලීමක් කිරීමට ඉදු ගෙවන්නාට හැකියාව ඇත.

4.3 පරිපාලන සමාලෝචනයකින් අභියාචනය කිරීම (140 වන වගන්තිය)

පරිපාලන සමාලෝචන තීරණයකින් අතෘප්තියට පත් තැනැත්තෙකුට එම තීරණයට විරුද්ධව බඳු අභියාචනා කොමිෂන් සභාවට අභියාචනය කළ හැකිය.

ප්‍රථමයෙන් පරිපාලන සමාලෝචනයක් සඳහා ඉල්ලීමක් සිදු කරනු ලැබ ඇත්නම් සහ

1. කොමසාරිස් ජනරාල්වරයාගෙන් තීරණයක් ලැබී ඇත්නම් හෝ,
2. පරිපාලන සමාලෝචනයට ඉල්ලීමක් සිදු කර දින 90ක් ඉක්ම ගොස් ඇත්නම්,

මිස බඳු අභියාචනා කොමිෂන් සභාවට අභියාචනය කළ නොහැකිය.

අභියාචක අධි අය කිරීමකට යටත් කොට ඇති බවට බඳු අභියාචනා කොමිෂන් සභාව සෑහීමට පත් වන අවස්ථාවක දී, එම අධි අය කර ඇති ප්‍රමාණය තක්සේරු ප්‍රමාණයෙන් අඩු කළ හැකි අතර අභියාචකගෙන් අඩු අය කිරීමක් කර ඇති බවට සෑහීමට පත් වන අවස්ථාවක දී අඩු අය කර ඇති ප්‍රමාණයෙන් තක්සේරු ප්‍රමාණය වැඩි කිරීම හෝ තක්සේරුව සහතික කිරීම හෝ තක්සේරුව ශුන්‍ය කිරීම කළ හැකිය.

අභියාචනයක් මත තම තීරණයට අනුව වන බඳු අය කර ගත නොහැකි වන බවට බඳු අභියාචනා කොමිෂන් සභාව සෑහීමට පත්වන අවස්ථාවක දී බඳු අභියාචනා කොමිෂන් සභාවට හුදුසු යැයි පෙනී යන පරිදි අභියාචක විසින් ගෙවිය යුතු බවට පත්වූ යම් බඳු ඇත්නම්, එම බඳු ගෙවීම සඳහා සුරැකුමක් සැපයෙන ලෙස අභියාචකට නියම කළ හැකිය.

කොමසාරිස් ජනරාල්වරයාගේ තීරණයෙන් දින 30ක් ඇතුළත කොමසාරිස් ජනරාල්වරයාට ද පිටපතක් සහිතව බඳු අභියාචනා කොමිෂන් සභාවට කරන අභියාචනා දැන්වීම, බඳු අභියාචනා කොමිෂන් සභාව වෙත ලිඛිතව ලබාදිය යුතුය.

ශ්‍රී ලංකාවෙන් බැහැරව සිටීම, රෝගාතුර වීම හෝ වෙනත් සාධාරණ හේතුවක් නිසා කොමසාරිස් ජනරාල්වරයාගේ තීරණයෙන් දින 30ක් තුළ අභියාචනා දැන්වීමක් ලබාදීමෙන් වළක්වනු ලැබූ බවට සහ අභියාචකගේ පාර්ශ්වයෙන් අසාධාරණ ප්‍රමාදයක් සිදුවූ නැති බවට බඳු අභියාචනා කොමිෂන් සභාව සෑහීමකට පත් කිරීමෙන් පසුව ප්‍රමාද අභියාචනයක් කළ හැකිය.

4.3.1 ඔප්පු කිරීමේ භාරය

තක්සේරුව වැරදි යැයි ඔප්පු කිරීමේ භාරය බඳු ගෙවන්නා මත හෝ තක්සේරුවකට විරෝධතාවය පාත්‍ර වූ තැනැත්තකු මත වේ.

4.3.2 අභියාචනයක්, බඳු මුදල් එකතු කිරීම අත්හිටවනු නොලබයි.

තක්සේරුවක් පිළිබඳව පරිපාලන සමාලෝචනයක් සඳහා වන ඉල්ලීමක් ගොනු කර තිබීම හෝ තක්සේරුවකට විරුද්ධව බඳු ගෙවන්නකු විසින් බඳු අභියාචනා කොමිෂන් සභාවට අභියාචනා කරනු ලැබීම හෝ නොසලකා කොමසාරිස් ජනරාල්වරයා විසින් 151වන වගන්තිය යටතේ බඳු ගෙවීමට කාලය දීර්ඝ කිරීමක් පිරිනමන්නේ නම් හැර, තක්සේරුව යටතේ ගෙවිය යුතු බඳු ගෙවීමට නියමිතව පවතින සහ ගෙවිය යුතු වන අතර සමාලෝචනයක් හෝ අභියාචනයක් සඳහා වන ඉල්ලීම් නොසලකා අය කරගත හැකිය.

4.4 තක්සේරුවේ අවසානාත්මක බව

1. නව හෝ සංශෝධිත තක්සේරුවක් නිකුත් කිරීමට සහකාර කොමසාරිස්වරයාට ඇති අයිතියට යටත්ව, දින 30 ක් තුළ සමාලෝචනය සඳහා ඉල්ලීමක් සිදු කර නොමැති නම් තක්සේරුවක් අවසානාත්මක වේ.
2. යම් තක්සේරුවක් ඉහත ආකාරයෙන් අවසානාත්මක ලෙස සලකනු ලැබුවේ නම් සහ බඳු ගෙවන්නා

තාලානුරූපීව සංශෝධිත වාර්තාවක් ගොනු කරයි නම්, සංශෝධිත වාර්තාව අනුව බද්ද තක්සේරුවේ බද්ද ඉක්මවන්නේ නම් පමණක් සංශෝධිත වාර්තාව ගොනු කිරීමෙන් තක්සේරුව සංශෝධනය කිරීමට බලපෑමක් ඇති වේ.

4.5 බදු අභියාචනා කොමිෂන් සභාවේ තීරණයක් සඳහා අභියාචනා කිරීම

- බදු අභියාචනා කොමිෂන් සභාවේ තීරණයක් පිළිබඳව අතෘප්තියට පත් පාර්ශ්වයකට, එම තීරණය දැනුම් දීමෙන් පසු එක් මාසයක කාලසීමාවක් ඇතුළත, අභියාචනාධිකරණය වෙත අභියාචනා දැන්වීමක් ගොනු කළ යුතු අතර එසේ අභියාචනා කරන පාර්ශ්වය විසින් එම අභියාචනා දැන්වීමේ පිටපතක් අනෙක් පාර්ශ්වයට ලබාදිය යුතුය.
- ප්‍රථමයෙන් බදු අභියාචනා කොමිෂන් සභාව වෙත අභියාචනා ඉල්ලීමක් කර ඇත්නම් සහ
 - (අ) බදු අභියාචනා කොමිෂන් සභාවෙන් තීරණයක් ලැබී ඇත්නම් හෝ
 - (ආ) බදු අභියාචනා කොමිෂන් සභාවට අභියාචනය සඳහා ඉල්ලීමක් සිදු කළ දින සිට දින 90ක් ඉක්මවා ඇත්නම් සහ ඊට බදු අභියාචනා කොමිෂන් සභාවෙන් ප්‍රතිචාරයක් ලැබී නැත්නම්

මිස අභියාචනාධිකරණය අභියාචනය කළ නොහැකිය.

- බදු අභියාචනා කොමිෂන් සභාවේ තීරණයකින් අභියාචනාධිකරණයට අභියාචනය කිරීම නීතිමය ප්‍රශ්නයක් මත පමණක් විය යුතුය.
- බදු අභියාචනා කොමිෂන් සභාවේ තීරණයකින් අභියාචනයක් සිදු කර ඇති විටකදී, බදු අභියාචනා කොමිෂන් සභාව විසින් සාක්ෂි සාරාංශයක් ද ඇතුළත්ව තීරණය පිළිබඳ ලිඛිත ප්‍රකාශයක්, කොමිෂන් සභාවේ සොයාගැනීම් සහ නීතිමය කරුණු පිළිබඳ ඔවුන්ගේ නිගමන ඇතුළත් ලිඛිත ප්‍රකාශයක් සැපයිය යුතුය.

5. පැහැර හරින ලද බදු

5.1 පැහැර හරින ලද බද්දක් යනු කුමක් ද? (152 වන වගන්තිය)

බදු අයවිය යුතු සහ ගෙවීමට නියමිත දිනයේ දී බදු නොගෙවා ඇති විටකදී, කොමසාරිස් ජනරාල්වරයා විසින් ගෙවීම කරන ලෙස ඉල්ලා සිටිමින් බදු ගෙවන්නා වෙත දැන්වීමක් යැවිය හැකිය.

එම දැන්වීමෙහි,

1. බදු ගෙවන්නාගේ නම
2. බදු ගෙවන්නා හඳුනා ගැනීමේ අංකයක් නිකුත් කර තිබේ නම්, එම අංකය
3. දැන්වීම නිකුත් කළ දිනය
4. ගෙවිය යුතු බදු ප්‍රමාණය, පොලිය සහ දඩ මුදල සහ ඒවා අදාළ වන කාලපරිච්ඡේද
5. එම ප්‍රමාණයන් ගෙවන ලෙස කරනු ලබන ඉල්ලීමක්
6. ගෙවීම සිදු කළ යුතු වන ස්ථානය

සඳහන් කළ යුතුය.

නිවේදන දිනයේ සිට දින 21 ක් ඇතුළත ගෙවීම් නොකළහොත් බදු අය කරගැනීමේ ක්‍රියාමාර්ග ගැනීමට ආදායම් බදු කොමසාරිස්වරයාට අයිතියක් ඇත.

නමුත්, බදු ගෙවන්නා විසින්,

1. කොමසාරිස් ජනරාල්වරයා සමග ගෙවීමේ වැඩපිළිවෙළකට එළඹ ඇති විටකදී හෝ
2. ගෙවීම් කිරීම සඳහා කාල දීර්ඝ කිරීමක් ලැබී ඇති විටකදී සහ එම වැඩපිළිවෙළේ නියමයන්ට අනුකූලව කටයුතු කර ඇති විටකදී ඉහත දින 21ක කාලය අදාළ නොවේ.

5.2 බදු අය කරගැනීම

බදු ගෙවන්නා බදු පැහැර හැර බවට නිශ්චය කරනු ලැබූ දින සිට අවුරුදු 5ක් ඇතුළත බදු අය කරගැනීමේ ක්‍රියාමාර්ග ආරම්භ කළ යුතු වේ.

- යම් තැනැත්තෙකුගෙන් අයවිය යුතු බදු, පොලී හෝ දඩ ප්‍රමාණ අය කරගැනීමට කොමසාරිස් ජනරාල්වරයා අසමත් වන අවස්ථාවක, අමාත්‍යවරයා විසින් කොමසාරිස් ජනරාල්වරයාගේ නිර්දේශය මත සහ අමාත්‍ය මණ්ඩලයේ අනුමැතිය මත, රජයට අයවිය යුතු ණයක් ලෙස සලකා විය ඉහත කිරීම සඳහා නියෝග කළ හැකිය. (162 වගන්තිය)
- බදු ගෙවීමට අසමත් වූ විට, නොගෙවූ ණය අය කරගැනීමට කොමසාරිස් ජනරාල්වරයා විසින් නිසි බලය ඇති අධිකරණයක දී නඩු කටයුතු ඇරඹිය හැකිය. (163 වගන්තිය)
- බදු ගෙවන්නාට අයිති දේපොළ සියල්ල කොමසාරිස් ජනරාල්වරයාට පක්ෂව ලියමක් ඇති කළ යුතු අතර අනෙක් සියලු අයිතිවාසිකම්වලට විරෝධීව ප්‍රමුඛතාවයක් ගනී. (164 වගන්තිය)
- කොමසාරිස් ජනරාල්වරයාට බදු ගෙවන්නාගේ දේපළ තහනමට ලක් කළ හැකි අතර එම දේපළ විකුණා ලැබෙන මුදල් බදු අය කරගැනීමේ විෂයයක, දඩ, පොලී සහ බදු සඳහා ද යෙදවිය යුතු වේ. යම් අතිරික්තයක් වේ නම්, එය බදු ගෙවන්නාට ආපසු ලබාදිය යුතුය. (166 වගන්තිය)
- පැහැර හැර ඇති බදු ගෙවීමෙන් තොරව, ශ්‍රී ලංකාවේත් බැහැරව යන බවට (කොමසාරිස් ජනරාල්වරයාගේ මතය වන අවස්ථාවක) පැහැර හැර ඇති බදු පිළිබඳ විස්තර සහ එම තැනැත්තාගේ නම ඇතුළත් සහතිකයක් මහේස්ත්‍රාත්වරයකු වෙත නිකුත් කළ හැකිය.
- එම සහතිකය ලැබීමෙන් පසුව, එම බද්ද ගෙවීමෙන් තොරව හෝ ඇප සුරැකුම් ඉදිරිපත් කිරීමකින් තොරව ශ්‍රී ලංකාවේත් බැහැරව යාම වැළැක්වීමට පියවර ගන්නා ලෙස මහේස්ත්‍රාත්වරයා විසින් ආගමන හා විගමන ජනරාල්වරයාට විධානයක් නිකුත් කළ හැකිය. (167 වගන්තිය)
- යම් පුද්ගලයකුගේ මුත්තුවකට හෝ භාරකරු හෝ ගණන් බේරා වසා දමනු ලබන සමාගමක අවරකරු විසින් ගෙවීමට ඇති බදු (සියලු ණය අනිබවා) වරප්‍රසාද ණයක් ලෙස සැලකිය යුතුය.
- යම් රජයේ දෙපාර්තමේන්තුවක්, ආයතනයක් හෝ අමාත්‍යාංශයක් විසින් යම් පුද්ගලයකුගේ වේතන හෝ වැටුප් නොවන යම් ගෙවීමක් එම පුද්ගලයාට ගෙවීමට තිබෙන අවස්ථාවක එම සම්පූර්ණ මුදල හෝ ඉන් කොටසක් එම පුද්ගලයාගේ පැහැර හැර ඇති බදු පියවීම සඳහා යොදාගත හැකිය. (169 වගන්තිය)
- කොමසාරිස් ජනරාල්වරයා විසින් තුන්වන පාර්ශ්වයේ ණයකරුවකුට ලිඛිත දැන්වීමක් ධාරදිය හැකි අතර එම දැන්වීම ලැබීමෙන් පසු එම ණයකරු විසින් බදු ගෙවන්නාට ගෙවීමට ඇති මුදල් ප්‍රමාණයට යටත්ව, පැහැර හැර ඇති බදු කොමසාරිස් ජනරාල්වරයාට ගෙවිය යුතුය. (170 වගන්තිය)
- බදු ගෙවන්නාගේ ඕනෑම වත්කමක් සම්බන්ධයෙන් 'වත්කම් සුරක්ෂිත කිරීමේ නියෝගයක්' සඳහා දිසා අධිකරණයෙන් ඉල්ලා සිටීමට කොමසාරිස් ජනරාල්වරයාට බලය ඇත. (172 වගන්තිය)
- තහනමට ගැනීමේ දිනට පෙර අවුරුද්දක කාලයක් තුළ අනෙක් දුරින් සිදු නොවන ගනුදෙනුවකදී (non arms length transaction) බදු ගෙවන්නාගේ වත්කම් ලබාගෙන ඇති පැවරුම්ලාභීන් එම වත්කම්වල වටිනාකමේ ප්‍රමාණයට ද්විතීයික වශයෙන් වගකීමට බැඳේ. (173 වගන්තිය)
- හමා විසින් කරගෙන යනු ලබන ව්‍යාපාරයකට අදාළව බදු බැඳීමක් සහිත බදු ගෙවන්නෙක්, එම ව්‍යාපාරයේ සියලු හෝ සමහර වත්කම් ආශ්‍රිතයකු වෙත පවරා ඇති විටකදී, එම පැවරුම්ලාභියා පැවරුම්කරුගේ ව්‍යාපාරයට අදාළව ගෙවා නොමැති බදු සඳහා පෞද්ගලිකව වගකීමට බැඳේ. (174 වගන්තිය)

- භාර ගැනුම්කරුවකු ලෙස පත්වීමෙන් දින 14ක් තුළ සිය පත්වීම පිළිබඳව කොමසාරිස් ජනරාල්වරයාට දැනුම්දිය යුතුය. එම දැනුම්දීමෙන් පසු කොමසාරිස් ජනරාල්වරයා විසින් භාර ගැනුම්කරු සන්නකයේ වත්කම් ඇති තැනැත්තන්ගෙන් අයවිය යුතු බදු පිළිබඳව භාර ගැනුම්කරුට දැනුම් දිය යුතුය. (175 වගන්තිය)

Q ප්‍රශ්නය 05

1. පැහැර හරින ලද බදු දැන්වීමක අඩංගු කරුණු මොනවා ද ?
2. පැහැර හරින ලද බදු අය කරගැනීම සඳහා ඇති ක්‍රම හයක් ලැයිස්තුගත කරන්න.

A පිළිතුර 05

1.
 1. බදු ගෙවන්නාගේ නම
 2. බදු ගෙවන්නා හඳුනා ගැනීමේ අංකයක් හිකුත් කර තිබේ නම්, එම අංකය
 3. දැන්වීම හිකුත් කළ දිනය
 4. ගෙවිය යුතු බදු ප්‍රමාණය, පොලිය සහ දඩ මුදල සහ ඒවා අදාළ වන කාලපරිච්ඡේද
 5. එම ප්‍රමාණයන් ගෙවන ලෙස කරනු ලබන ඉල්ලීමක්
 6. ගෙවීම සිදු කළ යුතු වන ස්ථානය
2. පැහැර හරින ලද බදු අය කරගත හැකි ක්‍රම පහක දැක්වේ.
 1. අධිකරණ ක්‍රියාමාර්ග
 2. බදු ගෙවන්නාගේ දේපළ තහනම් කිරීම සහ විකිණීම
 3. ගෙවීම්වලින් හිලවී කරගැනීම
 4. ගෙවන පාර්ශ්ව ණයකරුවන්ගෙන් අය කරගැනීම

6. ආපසු ගෙවීම් (150 වගන්තිය)

බදු ගෙවන්නෙකු විසින් ගෙවන ලද බදු ප්‍රමාණය, තක්සේරු කරන ලද බදු ප්‍රමාණය හෝ ගෙවනු ලැබිය යුතු යැයි සොයාගත් ප්‍රමාණය ඉක්මවන අවස්ථාවක, එය ආපසු ගෙවීමක් ලෙස සැලකේ.

කොමසාරිස් ජනරාල්වරයා විසින් ආදායම් බදු, පොලී, ප්‍රමාද හානි හෝ දඩ ගෙවීම් සඳහා වූ බදු ගෙවන්නාගේ තක්සේරු ගත බැඳීමට වරෙහි එම ප්‍රමාණය ඉක්ම වූ ප්‍රමාණය ආපසු ගෙවිය යුතුය.

බදු ගෙවන්නා විරෝධතාවක් දක්වන්නේ නම් හැර, ඉතිරි වූ ප්‍රමාණය, ඉදිරි මාස හය (06) ඇතුළත ගෙවිය යුතු වන බදු පෙර ගෙවීම් කිරීම සඳහා අදාළ කරගත යුතු වේ.

ගෙවීම් දිනයේ සිට වසර 4ක් ඇතුළත බදු ගෙවන්නා අයදුම් තෘප්ත නම් හෝ කොමසාරිස් ජනරාල්වරයාගේ මුල පිරීමෙන් නම් නිශ්චිතව සඳහන් කාලසීමාවක් ඇතුළත පමණක් ආපසු ගෙවීම් හෝ බැර කිරීම් සිදු කරයි.

Q ප්‍රශ්නය 06

1. ආපසු ගෙවීම් ඉල්ලීමක් සිදු කළ යුතු කාල පරාසය කුමක් ද ?
2. බදු ආපසු ගෙවීම් සඳහා හිලවී කළ හැක්කේ මොනවා ද ?

A පිළිතුර 06

1. ගෙවීමේ දිනයේ සිට වසර 04ක් ඇතුළත ආපසු ගෙවීම් සඳහා අයදුම් කළ යුතු වේ.
2. ආදායම් බදු, පොලී, ප්‍රමාද ගාස්තු හෝ දඩ සඳහා වූ තක්සේරුගත බැඳීමට එරෙහිව හිඳවී කරයි.
බදු ගෙවන්නාගේ ඒරෝධිතාවක් නැත්නම්, ඉදිරි මාස 06 ඇතුළත ගෙවිය යුතු වන බදු පෙර ගෙවීම් සඳහා හිඳවී කළ හැකිය.

 7. දුණ්ඩන

7.1 පැහැර හරින ලද බදු සහ ඒ මත දුණ්ඩන (176 වගන්තිය)

ගෙවිය යුතු බදු පැහැර හරින ලද බදු ගෙවන්නෙක් පහත සඳහන් දුණ්ඩනයන්ට යටත් වේ.

වරද	දුණ්ඩනය
ගෙවීමට නියමිත මුළු වාරිකය හෝ ඉන් කොටසක් නියමිත දිනයෙන් දින 14ක් ඇතුළත නොගෙවීම [179 (2) වගන්තිය]	ගෙවිය යුතු නමුත් නොගෙවූ බද්දෙන් 10%
බදු කාලපරිච්ඡේදයක් සඳහා නියමිත බද්ද නොගෙවීම නියමිත දිනෙන් දින 14ක් තුළ හෝ තක්සේරු දැන්වීමේ දක්වා ඇති දිනය වන විට නොගෙවීම [179 (1) වගන්තිය]	ගෙවිය යුතු නමුත් නොගෙවූ බද්දෙන් 20%
නොසැලකිලිමත් ලෙස හෝ වංචනික ලෙස අඩුවෙන් කරන ලද ගෙවීම (වේතනාන්විත හැසිරීම හෝ නොසැලකිලිමත් බව නිසා)	1. අඩුවෙන් කළ ගෙවීම රු. මිලියන 10ට වඩා වැඩිනම් හෝ 2. අදාළ කාලසීමාවේ බදු බැඳීමෙන් 25%ට වඩා වැඩි නම් අඩුවෙන් කළ ගෙවීමෙන් 75% අනෙකුත් අවස්ථාවලදී අඩුවෙන් කළ ගෙවීමෙන් 25%

7.2 වාර්තා සැපයීමට අපොහොසත් වීම මත දුණ්ඩන (178 වගන්තිය)

නිර්ණායක	දුණ්ඩන
බදු වාර්තා ප්‍රමාද වී ගොනු කිරීම (178 වගන්තිය)	1. ගෙවීම් ඇති බදු මුදලින් 5%ක් හා වාර්තාව ගොනු කරන තෙක් එක් මාසයක් හෝ ඉන් කොටසක් සඳහා ගෙවීමට ඇති බදු මුදලින් 1%ක් සහ 2. රු. 50,000ක් සහ වාර්තාව ගොනු කරන තෙක් එක් මාසයක් හෝ ඉන් කොටසක් සඳහා රු. 10,000ක් යන දෙකෙන් වැඩි මුදලට සමාන දුණ්ඩනයක් පමුණු උපරිම දඩ මුදල රු. 400,000කට සීමා වේ.

7.3 වෙනත් වැරදි සඳහා දුණ්ඩන (181 වගන්තිය)

නිර්ණායක	දුණ්ඩන
බදු නිලධාරියකුට අසහන හෝ නොමනා සවිනසුම් ප්‍රකාශයක් සැපයීම (181 වගන්තිය)	1. රු. 50,000ක් හෝ එම ප්‍රකාශය නිසා 2. ගෙවිය යුතු වන බද්ද අඩු වන ප්‍රමාණය හෝ ආපසු ලැබිය යුතු මුදල වැඩි වන ප්‍රමාණය යන අගයන්ගෙන් වැඩි මුදල ප්‍රමාණයට සමාන දුණ්ඩනයක්
ලේඛන පවත්වාගෙන යාමට අපොහොසත් වීම - (182 වගන්තිය)	එම අපොහොසත් වීම අවණවිච්චි සිදුවන දිනකට රු. 1,000 බැගින්
බදු නිලධාරියකුට පහසුකම් සැලසීමට අපොහොසත් වීම (182 වගන්තිය)	රු. 10,000ක් නොඉක්මවන දුණ්ඩනයක්

Q ප්‍රශ්නය 07

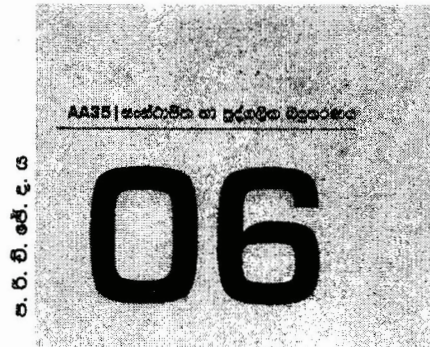
1. ප්‍රමාද වූ ආදායම් බදු ගෙවීම් සඳහා දුණ්ඩන අයකිරීමේ පදනම සහ අනුපාතය කුමක් ද?
2. වාර්තා සැපයීමට අපොහොසත් වීම මත කොමසාරිස් ජනරාල්වරයාට පැනවිය හැකි උපරිම දුණ්ඩනය කුමක් ද ?

A පිළිතුර 07

වරද	දුණ්ඩනය
බදු කාලපරිච්ඡේදයක් සඳහා නියමිත බද්ද නොගෙවීම නියමිත දිනෙන් දින 14ක් තුළ හෝ තක්සේරු දැන්වීමේ දක්වා ඇති දිනය වන විට නොගෙවීම	ගෙවිය යුතු නමුත් නොගෙවූ බද්දෙන් 20%

ගෙවීමට නියමිත මුළු වාරිකය හෝ ඉන් කොටසක් නියමිත දිනයෙන් දින 14ක් ඇතුළත නොගෙවීම	ගෙවිය යුතු නමුත් නොගෙවූ බද්දෙන් 10%
නොසැලකිලිමත් ලෙස හෝ වංචනික ලෙස අඩුවෙන් කරන ලද ගෙවීම් (වේතනාන්විත හැසිරීම හෝ නොසැලකිලිමත් බව හිසා)	1. අඩුවෙන් කළ ගෙවීම් රු. මිලියන 10ට වඩා වැඩිනම් හෝ 2. අදාළ කාලසීමාවේ බදු බැඳීමෙන් 25%ට වඩා වැඩි නම් අඩුවෙන් කළ ගෙවීමෙන් 75% අනෙකුත් අවස්ථාවල අඩුවෙන් කළ ගෙවීමෙන් 25%

2. කොමසාරිස් ජනරාල්වරයාට අය කළ හැකි උපරිම දණ්ඩනය රු. 400,000කි.

සංකල්ප සහ භාවිතා කිරීම්

පරිච්ඡේදයේ හැඳින්වීම

සංකල්ප සහ භාවිතා කිරීම් පිළිබඳව මෙම පරිච්ඡේදයේ පැහැදිලි කිරීමක් ලබා දෙන අතර ඒ යටතේ පහත දෑ ආවරණය කරනු ලබයි.

රඳවාගැනීමේ බදු සහ අවසාන බදු

ප්‍රාග්ධන ලාභ (ගුණා ගැනීම)

වැදගත් අර්ථ දැක්වීම්

වැදගත් නඩු තීරණ කිහිපයක්

විෂය නිර්දේශයට බර කැඩීම 10%

අධ්‍යයන ප්‍රතිඵලය

සෑම මාසයකදීම අනුකූලව පිටුවරුන්ගේ ප්‍රවේශයට අවබෝධයක් ලබා ගත හැකි පදනමක් ඇති අතර,   අදාළ රඳවාගැනීමේ බදු පිළිබඳ අවබෝධය ප්‍රාග්ධන ලාභයක් යන්න සහ බදු වලට සැලකිල්ලට ගත යුතු ආකාරය පිළිබඳ අවබෝධය වැදගත් නඩු තීරණ කිහිපයක් පිළිබඳ අවබෝධය

1. රඳවා ගැනීමේ බදු සහ අවසාන බදු

1.1 රඳවාගැනීමේ බදු හැඳින්වීම

යම් ගෙවීමක දී එම ගෙවීම් ලාභියා ඒ මත ආදායම් බද්දට යටත් විය හැකි විටක එම ගෙවීම් මත, ගෙවීම කරන පුද්ගලයා විසින් යම් නිශ්චිත අනුප්‍රමාණයක බද්දක් අඩු කරගෙන එම මුදල ආදායම් බදු දෙපාර්තමේන්තුවට ගෙවිය යුතු ලෙස නියෝග කළ හැකි අතර, එවැනි අඩු කිරීම් රඳවාගැනීමේ බදු (WHT) ක්‍රමය ලෙසින් හැඳින්විය හැක. මෙය ආදායම ලැබෙන අවස්ථාවේදීම අඩුවන බද්දක් නිසා, මෙම ක්‍රමය සමහර රටවල TDS ලෙස හැඳින්වේ. (TAX deducted at source)

1.2 දැනට ක්‍රියාත්මක වන රඳවාගැනීමේ බදු වර්ග

ශ්‍රී ලංකාවේ දැනට රඳවාගැනීමේ බදු වර්ග කිහිපයක්ම ක්‍රියාත්මක වේ. ඒවා අතර ආදායම් බදුවලට සම්බන්ධ පහත රඳවාගැනීමේ බදු වර්ග මුල් තැනක් ගනී.

- i) සේව්‍යෝජකයන් විසින් බද්ද රඳවා ගැනීම. (PAYE) (83 වගන්තිය)
- ii) ආයෝජන ප්‍රතිලාභවලින් බද්ද රඳවා ගැනීම. (84 වගන්තිය)
- iii) සේවා ගාස්තුවලින් සහ කොන්ත්‍රාත් ගෙවීම්වලින් බද්ද රඳවා ගැනීම (85 වගන්තිය)

1.2.1 සේවා යෝජකයා විසින් සේවකයාගේ පාර්ශ්‍රමිකවලින් බද්ද රඳවා ගැනීම (උපයන විට ගෙවීම්) (83 වගන්තිය)

කලින් තීරණය කර ඇති අවම සීමාවට වඩා යම් සේවකයකුගේ පාර්ශ්‍රමික වැඩි වන්නේ නම් මෙම රඳවා ගැනීමේ බද්ද අඩුකරනු ලැබේ.

04 වන වගන්තිය අනුව සේවා නියුක්තික ආදායම* යනු යම් පුද්ගලයකුට යම් තක්සේරු වර්ෂයක් සඳහා සේවා නියුක්තියෙන් ලැබෙන ලැබීම් සහ ලාභ වන්නේ ය.

තවදුරටත්, "සේවා නියුක්තිය", "සේවා යෝජක", "සේවක" සහ ප්‍රාථමික සේවා නියුක්ති ප්‍රකාශනය යන පද අවබෝධ කර ගැනීම වඩා වැදගත් වේ.

මේ අරමුණු සඳහා පනතේ 195 වගන්තියේ සඳහන් කර ඇති පහත අර්ථ දැක්වීම් තේරුම් ගැනීම වඩාත් වැදගත් වේ.

"සේවා නියුක්තිය" යන්නෙන් -

- (අ) (i) වෙනත් යම් තැනැත්තකුගේ සේවයෙහි යෙදී සිටින පුද්ගලයකුගේ තත්ත්වය,
- (ii) යම් අස්ථිත්වයක කළමනාකරු ලෙස යම් පුද්ගලයකුගේ තත්ත්වය,
- (iii) ඉටු කරනු ලබන සේවාවන් සම්බන්ධයෙන් යම් ස්ථාවර හෝ නිශ්චය කරනු ලැබිය හැකි පාර්ශ්‍රමික සඳහා හිමිකම් ලබාදෙන, යම් පුද්ගලයකුගේ තත්ත්වය,
- (iv) යම් පුද්ගලයකු විසින් දරන යම් රජයේ ධූරයක්
- (v) සේව්‍යෝජකයකුගෙන් හෝ සේවා යෝජකයකු වෙතින් යම් ගෙවීමක් ලබන හෝ ලැබීමට ඇති හෝ සේවා නියුක්තියකු ලෙස හෝ ඒ හා සමාන තත්ත්වයකින් වෙනත් යම් ප්‍රතිලාභ ලබන යම් පුද්ගලයකුගේ තත්ත්වය

(vi) යම් සංස්ථාවක හෝ සමාගමක අධ්‍යක්ෂවරයකු ලෙස ඇති තත්ත්වය, අදහස් වන අතර,

(ආ) ඊට යම් අතීත, වර්තමාන හෝ අනාගත සේවා නියුක්තියක් ද ඇතුළත් වේ.

“සේවා නියුක්තිය” යන්නෙන්, යම් සේවා නියුක්තියක නිරත යම් පුද්ගලයකු අදහස් වේ.

“සේවයෝජකයා” යන්නෙන්, යම් සේවා නියුක්තියක සේවා නියුක්තියෙහි නිරත කරවන හෝ ඔහු වෙත වැටුප් ගෙවනු ලබන හෝ කලින් සේවා නියුක්තියකට සිටි සේවා නියුක්තියකට හෝ වෙනත් යම් තැනැත්තකුට එම සේවා නියුක්තියාගේ පූර්ව සේවා සඳහා යම් විශ්‍රාම වැටුපක් හෝ වෙනත් යම් පාරිශ්‍රමිකයක් ගෙවනු ලබන, යම් තැනැත්තකු අදහස් වන අතර, ඊට මෙහි පහත II වන තීරයේ නිශ්චිතව දක්වා ඇති අස්ථිචයක් සම්බන්ධයෙන් වන විට II වන තීරයේ අනුරූප සටහනෙහි නිශ්චිතව දක්වා ඇති තැනැත්තා ඇතුළත් වේ.

I වන තීරය	II වන තීරය
සමාගමක් හෝ සංස්ථාගත කළ හෝ නොකළ පුද්ගල මණ්ඩලයක්	ඒ සමාගමේ හෝ පුද්ගල මණ්ඩලයේ අධ්‍යක්ෂවරයා, ලේකම්වරයා, කළමනාකරු හෝ වෙනත් ප්‍රධාන නිලධාරියා
හවුල් ව්‍යාපාරයක්	ප්‍රමුඛ හවුල්කරු හෝ ශ්‍රී ලංකාව තුළ වාසිකව සිටින යම් ක්‍රියාකාරී හවුල්කරුවකු, සහ කිසිදු ක්‍රියාකාරී හවුල්කරුවකු ශ්‍රී ලංකාව තුළ වාසිකව නොසිටින හවුල් ව්‍යාපාරයක් සම්බන්ධයෙන් වන විට, ඒ හවුල් ව්‍යාපාරයේ ශ්‍රී ලංකාවේ සිටින අනුයෝජිතයා
භාරයක්	භාරයේ භාරකරු හෝ භාරකරුවන්
නිර්වාසික තැනැත්තකු	ඒ තැනැත්තාගේ ශ්‍රී ලංකාවේ සිටින අනුයෝජිතයා හෝ ඇටෝරිති බලකරු
රජයේ ආයතනයක්	ගණකාරීකාරීවරයා හෝ මූල්‍ය අධ්‍යක්ෂවරයා හෝ පරිපාලන නිලධාරියා හෝ දෙපාර්තමේන්තු හෝ ආයතන ප්‍රධානියා හෝ අමාත්‍යාංශ ලේකම්වරයා හෝ කොමිෂන් සභාවේ හෝ කමිටුවේ සභාපතිවරයා හෝ පාරිශ්‍රමිකය ගෙවන වෙනත් යම් තැනැත්තකු

1.2.1.1 උපයන විට ගෙවීම් අඩු කිරීමට අදාළ විධිවිධාන

පහත ආකාරයට වූ බද්දට යටත් සීමාව ඉක්මවා යම් සේවා නියුක්තියකදී (සේවකයකුට) වැටුපක් ගෙවන සේවයෝජකයකු (ස්වාමියා) විසින් එක් එක් වැටුප් කාලසීමාවක් සඳහා අදාළ මුළු පාරිශ්‍රමිකවලින් එම පාරිශ්‍රමිකය ගෙවන අවස්ථාවේ දී මෙම බද්ද අඩු කළ යුතු වේ.

විලෙස අඩු කරගත යුතු බද්ද දේ. ආ.කො. විසින් හඳුන්වා දී ඇති උපයන විට ගෙවීම් බදු වගු අනුව ගණනය කළ යුතු ය.

යම් තක්සේරු වර්ෂයක් තුළදී සේවකයකුගේ සේවා නියුක්තිය වෙනුවෙන් සේවයෝජකයෙක් ඔහුට ගෙවීමක් කරන විට ආදායම් බදු කොමසාරිස්වරයා හිසම කර ඇති පරිදි එම සේවයෝජකයන් විසින් පහත දැක්වෙන ආකාරයෙන් බදු වක්‍රවලට අනුව බදු අඩු කළ යුතුය.

එක් සේවා නියුක්තියක් ඇති හෝ ප්‍රාථමික සේවා නියුක්ති ප්‍රකාශනය සපයා ඇති සේවකයකුගේ සේවා නියුක්තියෙන් උපයන හිඟ මත	බදු වක්‍ර 01
එකවර ගෙවීම් මත (උදා: ප්‍රසාද දීමනා)	බදු වක්‍ර 02

එක් එක් පමණක් කරන ගෙවීම් මත (සේවාන්ත ප්‍රතිලාභ)	බදු වක්‍ර 03
ශ්‍රී ලංකාවේ පුරවැසියකු නොවන සේවකයකුට කරන ගෙවීම් මත	බදු වක්‍ර 04
යම් සේවකයකුගේ ප්‍රාථමික සේවා නියුක්තියෙන් උපයන මාසික නිත්‍ය ලාභ රු 100,000 නොඉක්මවන නමුත් වැටුප් වර්ධක වැනි හේතු මත සම්පූර්ණ ලාභ රු 1,200,000 ඉක්මවන විට	බදු වක්‍ර 05
සේවයෝජකයා විසින් සේවකයාගේ බදු වගකීම් ගෙවන විට හෝ ප්‍රතිපූරණය කරන බදු විට	බදු වක්‍ර 06
ප්‍රාථමික සේවා නියුක්ති ප්‍රකාශනය සපයා නැති සභාපතිවරයකුට හෝ අධ්‍යක්ෂකවරයකුට හෝ විධායක නොවන අධ්‍යක්ෂකවරයකුට හෝ එක් සේවා යෝජකයකුට වැඩි ගණනක් යටතේ සේවා නියුක්ත සේවකයකුට හෝ ප්‍රාථමික සේවයෝජක නොවන වෙනත් සේවයෝජකයකු විසින් ගෙවීම් කරනු ලබන එක් සේවා නියුක්තියකට වඩා වැඩිදෙන නියලන සේවකයකුට කරන ගෙවීම් මත	බදු වක්‍ර 07

1.2.1.2 ප්‍රාථමික සේවා නියුක්ති ප්‍රකාශනය

සේවා නියුක්තියකු විසින් සිය සේවා නියුක්තිය, ප්‍රාථමික සේවා නියුක්තිය බව නම් කරමින් සේවා යෝජක වෙත ප්‍රකාශනයක් ඉදිරිපත් කළ යුතුය.

- එක් සේවා නියුක්තියක් ඇති හෝ ප්‍රාථමික සේවා නියුක්ති ප්‍රකාශනය සපයා ඇති සේවකයකුගේ සේවා නියුක්තියෙන් උපයන නිත්‍ය ලාභ මිනිසුන් රු.100,000 ඉක්මවන විට බදු වග 01 අනුව බදු අඩු කළ යුතු ය.
- ප්‍රාථමික සේවා නියුක්ති ප්‍රකාශනය සපයා නැති හෝ සේවා නියුක්ති එකකට වඩා ඇති සේවකයකුගෙන් පහත පරිදි බදු අඩු කළ යුතු ය.

මාසික ගෙවීම	බදු අනුපාතය
රු.50,000 දක්වා	10%
රු.50,000 ට වැඩි	
පළමු රු.50,000	10%
ඉතිරිය	20%

1.2.1.3 උපයන විට ගෙවීම් යටතේ අඩුකිරීම් සඳහා වූ බදු බැර

පාරිශ්‍රමික මත අඩු කළ උපයන විට ගෙවීම් කල්තියා ගෙවන ලද ආදායම් බද්දකි. රඳවා ගැනීමේ බදු සහතිකයක් (ටී. 10 සහතිකය) ඉදිරිපත් කිරීම තුළින් අදාළ සේවාදායකයාට එම තක්සේරු වර්ෂය සඳහා තමාගේ මුළු බදු වගකීමෙන් එම උ.වි.ගෙ. බද්ද අඩුකරගත හැක.

1.2.1.4 සේවා නියුක්තියාගේ රඳවාගැනීමේ බදු සහතික

පනතෙහි 87 වන වගන්තිය යටතේ සේවා නියුක්තියකු පිළිබඳව සේවා යෝජකයෙකු විසින් සකස්කර ඩාර්ලෙනු ලබන රඳවාගැනීමේ බදු සහතිකයක් පහත විස්තර වන පරිදි නියමිත ආකෘති පත්‍රයෙන් සම්පූර්ණ විය යුතු ය.

1. සේවා නියුක්තියාගේ නම, සේවා අංකය සහ ජාතික හැඳුනුම්පත් අංකය ;
2. සේවා නියුක්තියාට අදාළව සේවා නියුක්තිය ප්‍රාථමික සේවා නියුක්තියක්ද ද්විතීයික සේවා නියුක්තියක්ද යන වග

- 3. තක්සේරු වර්ෂය තුළදී සේවා නියුක්තිකයා වෙත සේවා නියුක්තියෙන් ලැබුණු ගෙවීම් ප්‍රමාණය ; සහ
- 4. ගෙවීම්වලින් රඳවාගනු ලැබූ බදු මුදල් ප්‍රමාණය.

1.2.1.5 වැඩිපුර ගෙවූ උපයන වීට ගෙවීම් ආපසු ලබාගැනීම

යම් තක්සේරු වර්ෂයක් සඳහා යම් පුද්ගලයකු ගෙවිය යුතු සමස්ත ආදායම් බදු ප්‍රමාණය ඉක්මවා බදු ගෙවා ඇති විටක, වලංගු ගෙවීම් උ.වි.ගෙ. අඩු කිරීම නිසා සිදු වී ඇතත් වලංගු වැඩිපුර ගෙවා ඇති මුදල ගෙවීම් කළ දින සිට අවුරුදු 4 ක් ඇතුළත දී ලිඛිත ඉල්ලීමක් කිරීමෙන්, ආපසු ලබාගැනීමට හිමිකම් ඇත.

1.2.1.6 උපයන වීට ගෙවීම් බදු ක්‍රමය පිළිබඳව සේවාරෝපකයකුගේ වගකීම්

උපයන වීට ගෙවීම් සම්බන්ධයෙන් සේවාරෝපකයකු පහත දෑට අනුකූල විය යුතු ය.

යම් සේවා නියුක්තිකයෙකු වෙත යම් පාර්ශ්‍රමික ගෙවීමක් සිදු කරන සෑම සේවා රෝපකයෙකු විසින්ම,

- (අ) වැටුප්පතට අනුකූලව ගෙවනු ලැබූ පාර්ශ්‍රමික පිළිබඳ වාර්තා පවත්වා ගත යුතු ය ;
- (ආ) සියලු සේවා නියුක්තිකයන්ගේ ප්‍රකාශන, වැටුප් පත්, සේවා නියුක්තිකයන් වෙත පාර්ශ්‍රමික ගෙවීමේ ලදුපත් සහ සේවා නියුක්තිකයන්ගේ පාර්ශ්‍රමික සහ කොමසාරිස් ජනරාල්වරයා වෙත සිදු කරනු ලැබූ ආදායම් බදු අඩුකිරීම් සහ ගෙවීම් වලට අදාළ වෙනත් සියලු ගිණුම් වාර්තා ආරක්ෂිතව පවත්වා ගැනීම සඳහා සියලු සාධාරණ පූර්වෝපායයන් අනුගමනය කළ යුතු ය ;
- (ඇ) වීම සියලු වාර්තා අදාළ වන තක්සේරු වර්ෂය අවසන් වීමෙන් අනතුරුව වසර පහකට නොඅඩු කාල පරිච්ඡේදයක් සඳහා පවත්වා ගත යුතු ය ;
- (ඈ) සේවකයින්ගේ වැටුපෙන් අඩු කළ බදු ඊළඟ මාසයේ 15 දින හෝ ඊට පෙර ආදායම් බදු කොමසාරිස් ජනරාල්වරයා වෙත ගෙවිය යුතු ය ;
- (ඉ) වාර්ෂික ප්‍රකාශය සෑම තක්සේරු වර්ෂයක් අවසානයෙන් පසු වළඹෙන අප්‍රේල් 30 දින හෝ ඊට පෙර ඉදිරිපත් කළ යුතු ය ;
- (ඊ) සේවකයින්ට බදු අඩු කිරීමට අදාළව සහතිකයක් (T10) සෑම තක්සේරු වර්ෂයක් අවසානයෙන් පසු වළඹෙන අප්‍රේල් 30 දින හෝ ඊට පෙර නිකුත් කළ යුතු ය;

1.2.1.7 සේවාරෝපකයේ වාර්ෂික වාර්තාව

සෑම තක්සේරු වර්ෂයක් අවසානයෙන් පසු වළඹෙන අප්‍රේල් 30 දින හෝ ඊට පෙර වාර්ෂික වාර්තාවක් ආදායම් කොමසාරිස්ට යැවිය යුතු ය. එම වාර්ෂික ප්‍රකාශනය පහත විස්තර වන පරිදි නියමිත ආකෘති පත්‍රයෙන් සමන්විත යුතු ය.

- i. වර්ෂය තුළදී සේවා රෝපකයා විසින් සේවයෙහි යොදවා ඇති එක් එක් සේවා නියුක්තිකයාගේ නම, සේවා අංකය සහ ජාතික හැඳුනුම්පත් අංකය ;
- ii. එක් එක් සේවා නියුක්තියට අදාළව සේවා රෝපකයා ප්‍රාථමික සේවාරෝපකයාද, ද්විතීයික සේවා රෝපකයාද යන වග ;
- iii. එක් එක් සේවා නියුක්තිකයාට අදාළව වර්ෂය තුළදී සේවා රෝපකයා විසින් සිදු කරන ලද ගෙවීම්
- iv. ගෙවීම්වලින් රඳවාගනු ලැබූ මුදල් ප්‍රමාණය.

ඊළඟ මාසයේ 15 දින හෝ ඊට ප්‍රථම, අඩුකරගෙන තිබෙන උපයන වීට ගෙවීම් කොමසාරිස් ජනරාල්ට ගෙවිය යුතු ය.

උපයන විට ගෙවීම් අඩු කරගත් සියලු සේවාදායකයන් වෙත බදු අඩුකර ගැනීමේ සහතිකයක් (වි. 10 ආකෘතිය) ඊළඟ තක්සේරු වර්ෂයේ අප්‍රේල් 30 හෝ ඊට පෙර නිකුත් කළ යුතු ය.

බදු වග අනුව අඩු කළ යුතු ප්‍රමාණය අඩු කරගැනීමට සේවායෝජකයා අසමත් වී ඇති විටක, එම සේවායෝජකයා විසින් නියමිත බදු ප්‍රමාණය ගෙවිය යුතු අතර වැඩියෙන් අඩුකර ඇත්නම්, එය ඊළඟ කාලපරිච්ඡේදයේ ගෙවීමට ගැලපිය හැක.

1.2.2 ආයෝජන ප්‍රතිලාභවලින් බද්ද රඳවා ගැනීම. (84 වගන්තිය)

පොලිය, ලාභාංශ, වට්ටම්, අයකිරීම්, ස්වාභාවික සම්පත් ගෙවීම, කුලී, පුරස්කාර, අධි මිල, ලොතරැයි දිනුම් ආදී ගෙවීම්වල දී පහත අනුපාත යටතේ රඳවා ගැනීමේ බදු අඩු කළ යුතුය.

ආදායම.	
පොලිය හෝ වට්ටම්	5%
ජ්‍යෙෂ්ඨ පුරවැසියකුට ගෙවනු ලැබූ පොලී	රු.1,500,000 ඉක්මවූ ප්‍රමාණය මත 5%
වාසික තැනැත්තකුට ගෙවනු ලබන කුලියක්	10%
හවුල් ව්‍යාපාරයක හවුල්කරුවන්ගේ අදාළ ලාභ කොටස	8%
වෙන්දේසියක දී විකුණනු ලබන මෑණිකක විකුණුම් මිල	2.5%
අනෙකුත් සියළු අවස්ථාවලදී (උදා: ලාභාංශ, රාජ්‍යභාග, ලොතරැයි දිනුම් ආදිය)	14%

ජ්‍යෙෂ්ඨ පුරවැසියකුට ගෙවනු ලැබූ පොලී හැර අනෙකුත් සියළු අවස්ථා සඳහා අවම සීමාවක් අදාළ නොවේ.

1.2.1.1 රඳවා ගැනීමේ බදු අඩු නොකළ යුතු අවස්ථා

පහත ගෙවීම්වලින් රඳවා ගැනීමේ බදු අඩු නොකළ යුතු ය.

- සේවා නියුක්ති ආදායම ලෙස රඳවා ගැනීමේ බදු අඩු කර ඇති ගෙවීම්
- ව්‍යාපාරයක් පවත්වාගෙන යාමේ දී මිස, පුද්ගලයන් විසින් කරනු ලබන ගෙවීම්
- මූල්‍ය ආයතනයක් විසින් සපයන ලද සාමාන්‍ය ණය සහ අත්තිකාරම් මත ඒ මූල්‍ය ආයතනයට ගෙවන ලද පොලිය
- ලියාපදිංචි ස්කන්ධ හා සුරැකුම්පත් ආඥාපනත (420 වන අධිකාරය වූ) යටතේ නිකුත් කරන ලද සුරැකුම්පත් හෝ භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර මත හෝ දේශීය භාණ්ඩාගාර බිල්පත් මත යම් තැනැත්තකුට ගෙවූ පොලියක් හෝ වට්ටමක්
- 9 වන වගන්තිය යටතේ බදු නිදහස් මුදල් ප්‍රමාණ වන ගෙවීම් හෝ වෙන් කිරීම්.

1.2.1.2 රඳවා ගැනීමේ බදු අඩු කළ යුතු වේලාව

ගෙවීම කරන අවස්ථාවේ හෝ බැංකු ගිණුමට බැර කරන අවස්ථාවේ දී බද්ද අඩු කළ යුතු වේ.

1.2.3 සේවා ගාස්තුවලින් සහ කොන්ත්‍රාත් ගෙවීම්වලින් බද්ද රඳවා ගැනීම (85 වගන්තිය)

සේවකයකු නොවන වාසික පුද්ගලයෙකු වෙත මාසයකට රු. 50,000 ඉක්මවා කරන පහත ගෙවීම් මත 5% බැගින් බදු අඩු කළ යුතු වේ.

1. ඉගැන්වීම, දේශන පැවැත්වීම, විභාගයක් පරීක්ෂා කිරීම, නිරීක්ෂණය කිරීම හෝ අධීක්ෂණය කිරීම වෙනුවෙන්

2. වාසික රක්ෂණ, අලෙවි හෝ තැරැව් අනුයෝජිතයකු සඳහා කොමිස් මුදලක් හෝ බ්‍රෝකර් ගාස්තුවක් ලෙස
3. සහතික කිරීමේ ගාස්තුවක් ලෙස
4. ටෙන්ඩර් හෝ මිල නියම කිරීම මගින් කොන්ත්‍රාත්තු පදනමින් යම් භාණ්ඩයක් සැපයීමට අදාළව
5. වෛද්‍ය, ඉංජිනේරු, ගණකාධිකාරී, නීතිඥ, මෘදුකාංග සංවර්ධනය කරන්නන්, පර්යේෂකයින්, විද්‍යාර්ථීන් වැනි වෘත්තීන් නිදහස් සේවා සපයන්නන් ලෙස සපයන ලද යම් සේවාවක් හෝ වෙනත් යම් ඒ හා සමාන සේවාවන්
6. ගිවිසුමක් යටතේ හෝ එසේ ගිවිසුමක් නොමැතිව සලසන්නාවූ සේවාවන් වන ඉදිකිරීම් කටයුතු සම්බන්ධ යම් සේවාවන්, ආරක්ෂක සේවා, සනිපාරක්ෂක සේවා, යම් ආකාරයක උපදේශන සේවා, උත්සව අවස්ථා සංවිධානය, කෘමි බීම සංග්‍රහ කටයුතු, මෝස්තර නිර්මාණය, ඇඳුම් සැකසීම, සංචාරක මාර්ගෝපදේශ, විනෝදස්වාදය, නියෝජිත කාර්යයන් හෝ ඒ හා සමාන කටයුතු
7. යම් කළමනාකරණ සේවාවක්
8. නිදහස් සේවා සපයන්නකු ලෙස සලසන්නා වූ යම් ආකාරයක වෘත්තීය සේවා නියෝග මගින් නියම කරනු ලැබිය හැකි වෙනත් යම් කරුණු සඳහා,

ගැසට් නිවේදන අංක 2064/51 බලන්න

නිර්වාසිත පුද්ගලයෙකුට කරන පහත ගෙවීම් මත 14% බැගින් බදු අඩු කළ යුතු වේ.

- ශ්‍රී ලංකාවේ මූලාශ්‍රයක් සහිත සේවා ගාස්තුවක් හෝ රක්ෂණ වාරික මුදලක් ගෙවන අවස්ථාවක දී,

නිර්වාසිත පුද්ගලයෙකුට කරන පහත ගෙවීම් මත 2% බැගින් බදු අඩු කළ යුතු වේ.

- 73 වන වගන්තියේ (උ) සඳහන් ආකාරයෙන් ප්‍රවාහනය සම්බන්ධයෙන් ගෙවීමක් සිදු කිරීමේ දී
- 73 වන වගන්තියේ (ව) ඡේදයේ සඳහන් ආකාරයෙන් විදුලි සංදේශ සේවා සම්බන්ධයෙන් ගෙවීමක් සිදු කිරීමේ දී

1.2.3.1 රඳවා ගැනීමේ බදු අඩු කළ යුතු වේලාව

ගෙවීම කරන අවස්ථාවේ බද්ද අඩු කළ යුතු වේ.

1.2.3.2 රඳවා ගැනීමේ බදු අඩු නොකළ යුතු අවස්ථා

පහත ගෙවීම්වලින් රඳවා ගැනීමේ බදු අඩු නොකළ යුතු ය.

- සේවා නියුක්ති ආදායම ලෙස රඳවා ගැනීමේ බදු අඩු කර ඇති ගෙවීම්
- ව්‍යාපාරයක් පවත්වාගෙන යාමේ දී මිස, පුද්ගලයන් විසින් කරනු ලබන ගෙවීම්
- බදු නිදහස් මුදල් ප්‍රමාණ වන ගෙවීම් හෝ වෙන් කිරීම්.
- ලබන්නා විසින් ආර්ථික සේවා ගාස්තු ගෙවිය යුතු වන සේවා ගාස්තු ගෙවීම්, (දේ. ආ. කොමසාරිස් විසින් සහතිකයක් නිකුත් කළ යුතු වේ.)

1.3 රඳවා ගැනීමේ බදු නියෝජිතයින්ගේ වගකීම්

- බදු නිදහස් නිසා හෝ ආර්ථික සේවා ගාස්තු ගෙවීම නිසා බදු අඩු නොකරන්නේ නම්, දේ. ආ. කොමසාරිස් විසින් නිකුත් කළ සහතිකයක් රඳවා ගනු ලැබීමට යටත්වන්නා වෙතින් ලබා ගත යුතු වේ.
- සියලු රඳවා ගැනීමේ අනුයෝජිතයන් දේ. ආ. දෙපාර්තමේන්තුවේ බදු වර්ග ලියාපදිංචි කිරීමේ ඒකකයෙන් ලියාපදිංචි අංකයක් ලබා ගත යුතු ය.

- එකතු කළ අගය මත බද්ද හැර සියළු බදු ඇතුළත්ව දළ ඉන්වොයිස් වටිනාකම මත බදු අඩු කළ යුතු වේ.
- අඩු කර ගත් බද්ද ඊළඟ මාසයේ 15 දින හෝ ඊට ප්‍රථම, කොමසාරිස් ජනරාල්ට ගෙවිය යුතු ය.
- අඩු කළ යුතු බද්ද අඩු කරගැනීමට යම් රඳවා ගැනීමේ අනුයෝජිතයෙක් අසමත් වී ඇති විටක, ඔහු විසින් අඩුකළ යුතුව තිබූ නියමිත බදු ප්‍රමාණය වී අයුරින්ම නියමිත දින ගෙවිය යුතුය
- රඳවා ගැනීමේ බදු අඩු කරගත් සියලු පුද්ගලයන් වෙත බදු අඩුකර ගැනීමේ සහතිකයක් නිකුත් කළ යුතු ය. මෙම සහතිකය කැලැන්ඩර් මාසයක සඳහා වන අතර ඊළඟ මාසයේ අවසාන දිනට පෙර නිකුත් කළ යුතු ය.
- රඳවා ගැනීමේ බදු අඩු කර ගෙන තිබුණද නොතිබුණද වාර්ෂික වාර්තාවක් සෑම තක්සේරු වර්ෂයක් අවසානයෙන් පසු එළබෙන අප්‍රේල් 30 දින හෝ ඊට පෙර ආදායම් කොමසාරිස්ට යැවිය යුතු ය.

Q **ප්‍රශ්නය 01**

- (i) සේවා යෝජකයකු විසින් සේවා නියුක්ති ආදායමින් අඩුකල බද්ද සේවකයකුට බදු බැරක් සේ හිමිකම් පෑ හැක්කේ කුමන තත්වයක් යටතේද?
- (ii) 2018/19 තක්සේරු වර්ෂයේ බහු සේවා නියුක්තිකයින් ලැබෙන පාර්ශ්‍රමිකයන් මත රඳවා ගැනීමේ බදු අදාළ වීම පැහැදිලි කරන්න.
- (iii) පහත ගෙවීම් සඳහා අදාළ වන රඳවා ගැනීමේ බදු අනුපාත මොනවාද?
 - පොලිය හෝ වර්ටම්
 - වාසික තැනැත්තකුට ගෙවනු ලබන කුලියක්
 - හවුල් ව්‍යාපාරයක හවුල්කරුවන්ගේ අදාළ ලාභ කොටස
 - වෙන්දේසියක දී විකුණනු ලබන මෑණිකක විකුණුම් මිල
- (iv) ලොතරැයි තහන මත අයකරන රඳවා ගැනීමේ බදු අනුපාතය කුමක් ද?
- (v) වාසික තැනැත්තෙකුට ගෙවන කළමනාකරණ ගාස්තු මත අයකෙරෙන රඳවාගැනීමේ බදු අනුපාතය කුමක්ද? කළමනාකරණ ගාස්තු අඩුකිරීමේදී සලකා බලන අවම ගාස්තුවක් පවතීද?
- (vi) ශ්‍රී ලංකාවෙන් බැහැර තැනැත්තකුට හෝ හවුල් ව්‍යාපාරයකට ගෙවන සේවා ගාස්තු මත අඩුකල යුතු රඳවාගැනීමේ බදු අනුපාතය කුමක්ද?

A **පිළිතුර 01**

- (i) උපයන විට ගෙවීම් අදාළ සේවකයාට එම තක්සේරු වර්ෂය සඳහා තමාගේ මුළු බදු වගකීමෙන් ගෙවූ උපයන විට ගෙවීම් බද්ද අඩුකර ගත හැක. එහිදී එම බදු අඩුකල සේවා නියුක්ති ආදායම තම බදු වන ආදායමට ඇතුලත් කර තිබිය යුතුය.
- (ii) 2018/19 තක්සේරු වර්ෂයේ බහු රැකියා නියුක්තිකයින්ගේ පාර්ශ්‍රමික මත රඳවා ගැනීමේ බදු අඩු කිරීම.
 - මසකට ගෙවනු ලබන පාර්ශ්‍රමික රු. 50,000 නොඉක්ම වන්නේ නම් 10%

2.1.3 ප්‍රාග්ධන ලාභ බද්දෙන් නිදහස් කිරීම්

- ප්‍රධාන වශයෙන් පදිංචි ස්ථානය (ඉහත සඳහන් කර ඇති පරිදි) උපලබ්ධි වීමෙන්
- කොළඹ කොටස් වෙළෙඳපොළේ ලැයිස්තුගත කොටස් උපලබ්ධි වීමෙන්
- වාසික තැනැත්තෙකුගේ ආයෝජන වත්කම් උපලබ්ධි කිරීම මගින් ලැබෙන ලැබීම් රු. 50,000 නොඉක්මවන විටදී සහ තක්සේරු වර්ෂය තුළ දී මුළු ලැබීම් රු. 600,000 නොඉක්මවන අවස්ථාවක දී

2.1.4 ආයෝජන වත්කම් පිරිවැය

යම් තැනැත්තකු විසින් 2017 සැප්තැම්බර් මස 30 වන දින වන විට දරන ආයෝජන වත්කමක පිරිවැය, එම අවස්ථාවේ දී එම වත්කමේ වෙළෙඳපොළ වටිනාකමට සමාන වේ.

ප්‍රාග්ධන ලාභ බදු අනුපාතය - 10%

2.1.5 ප්‍රාග්ධන අලාභ

ආයෝජන වත්කම් උපලබ්ධි වීමේ දී ඇතිවන පාඩුවක්, ආයෝජන වත්කම් උපලබ්ධි වීමෙන් ලැබෙන කිසිදු ලැබීමකින් අඩු කර ගත නොහැක.

2.1.6 ප්‍රාග්ධන ලාභ බදු වාර්තා ඉදිරිපත් කිරීම සහ බදු ගෙවීම

බදු බැඳියාවක් ඇති සෑම පුද්ගලයෙක්ම වාර්තා ඉදිරිපත් කළ යුතු අතර ආයෝජන වත්කම් උපලබ්ධි වීමෙන් පසුව ගෙවීම් සිදු කළ යුතුය.

Q ප්‍රශ්නය 02

ආයෝජන වත්කම් උපලබ්ධි වීම මත ලාභ ගණනය කරන්නේ කෙසේද?

A පිළිතුර 02

ප්‍රාග්ධන ලාභය - ලැබුණු ප්‍රතිස්ථාව - ආයෝජන වත්කමේ පිරිවැය

Q ප්‍රශ්නය 03

වත්ස් මහතා ආයෝජන වත්කම් උපලබ්ධි වීම මත බද්ද වළක්වා ගැනීමේ අරමුණින් ඔහුගේ ආයෝජන දේපලක් කොටස් දෙකක් වශයෙන් විකිණීමට අදහස් කරයි එය කළ හැකිද?

A පිළිතුර 03

නොහැකිය.

වාසියක් ලබා ගැනීමේ අරමුණ සඳහා ආයෝජන වත්කමක් කොටස් දෙකකින් හෝ ඊට වැඩියෙන් උපලබ්ධි කර ඇති බවට කොමසාරිස් ජනරාල්වරයා සෑහීමකට පත්වන අවස්ථාවක දී, සියලු කොටස් උපලබ්ධි වීමෙන් ලැබෙන මුළු ලැබීම් රු. 50,000 නොඉක්මවන්නේ නම් සහ තක්සේරු වර්ෂය තුළ ආයෝජන වත්කම් උපලබ්ධි කිරීම මගින් වාසික පුද්ගලයා විසින් ලබා ගන්නා ලද මුළු ලැබීම් රු. 600,000ක් නොඉක්මවන්නේ නම් පමණක් එම උපලබ්ධි කිරීම මගින් ඇතිවන ලාභ නිදහස් වේ.

සාරාංශය

රඳවාගැනීමේ බදු

- සේවා නියුක්තික ආදායම - 83 වගන්තිය
- ප්‍රාථමික සේවා නියුක්ති ප්‍රකාශනය සපයා ඇති සහ නැති අවස්ථාවල PAYE බදු වක්‍ර අදාළ කිරීම
- ද්විතියික සේවා නියුක්තියක දී PAYE අදාළ කිරීම
- ආයෝජන ප්‍රතිලාභවලින් බද්ද රඳවා ගැනීම. (84 වගන්තිය)
- සේවා ගාස්තුවලින් සහ කොන්ත්‍රාත් ගෙවීම්වලින් බද්ද රඳවා ගැනීම (85 වගන්තිය)

ප්‍රාග්ධන ලාභ බද්ද

- ප්‍රාග්ධන ලාභ බද්දට යටත් කිරීම
- විවිධ ප්‍රාග්ධන ලාභ ගනුදෙනු
- ආයෝජන වත්කම් මත ප්‍රාග්ධන ලාභ
- ආයෝජන වත්කම් උපලබ්ධි වීම
- ප්‍රාග්ධන ලාභ බද්දෙන් නිදහස් කිරීම
- ප්‍රාග්ධන ලාභ බදු අනුපාතය
- චාරිතා සහ බදු ගෙවීම

නඩු විරණ විධිය වැදගත් වන්නේ ඇයි?

- සඳරලත්වීම් වැනි ආදායම් කොමසාරිස් (සේවා නියුක්ති ආදායම හඳුනා ගැනීම)
- සුදි වැනි ආදායම් කොමසාරිස් (සේවා නියුක්ති ආදායම හඳුනා ගැනීම.)
- A A ඩාවුඩ්බෝයි වැනි ආදායම් කොමසාරිස් (උප හවුල්විකාසාර පිවිසුම්ක වර්ගගුණාවය)
- D S මිනවිකාරණ වැනි ආදායම් කොමසාරිස් (හුදකලා ගනුදෙනුවක ආදායම් හඳුනාගැනීම)
- රාජී ඊස්වර වැනි ආදායම් කොමසාරිස් (අනියම් හා අනාවර්ථ ස්වරූපයේ ආදායම්)
- ආදායම් කොමසාරිස් වැනි CS.De සොයිසා (අනියම් හා අනාවර්ථ ස්වරූපයේ ආදායම්)
- රාජපක්ෂ වැනි ආදායම් කොමසාරිස් (ඉඩදෙන ගමන් වියදම්)
- තේලිස් සමාගම වැනි ආදායම් කොමසාරිස් (සොරකමක් නිසා මුදල් නැතිවීම වියදමක්ද යන්න)

3 නඩු තීරණ නීතිය

3.1 හැඳින්වීම

ව්‍යවස්ථාවක, අදාළ සියලුම තොරතුරු සහ අර්ථ දැක්වීම් ඇතුළත් කිරීම ප්‍රායෝගික නොවේ. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස යම් ව්‍යවස්ථාවක ප්‍රමාණවත් පැහැදිලි කිරීමක් සහ අර්ථ දැක්වීමක් ලබා දී නොමැති අවස්ථාවක එය භාවිතා කරන්නට හා පලකයන්ට එකී ක්ෂේත්‍රයන් සම්බන්ධයෙන් කලින් ලබාදුන් නඩු තීරණ පරිශීලනය කිරීමට අවශ්‍ය වනු ඇත. එබැවින් නඩු තීරණ නීතිය ඕනෑම නීතියක අදාළත්වය පිළිබඳව වැදගත් මූලාශ්‍රයක් වනු ඇත.

මෙම පරිච්ඡේදයේදී අප වැදගත් නඩු තීරණ කිහිපයක් අධ්‍යයනය කරන්නෙමු.

3.2 සදර්ලන්ඩ් එදි ආදායම් බදු කොමසාරිස්

මෙය රැකියා ආදායම හඳුනාගැනීමට අදාළ වන්නා වූ නඩුවකි.

මෙම නඩුවට අදාළ පසුබිම පහත පරිදි වේ.

මෙම නඩුවේදී අභියාචක සදර්ලන්ඩ් මහත්මිය, මියගිය සදර්ලන්ඩ් මහතාගේ භාර්යාව වශයෙන්, ඇයගේ ස්වාමිපුරුෂයාගේ මරණයෙන් පසුව එංගලන්තයට සංක්‍රමණය වීමේදී සදර්ලන්ඩ් මහතාගේ සේවා යෝජකයාගෙන් රු. 15,750/- ක මුදලක් ලැබීය. සේවයා විසින් ලියන ලද ලිපියක දැක් වූනේ 'ඇයගේ ස්වාමි පුරුෂයාගේ හිඟ පඩි ගෙවීම් වෙනුවෙන් සදර්ලන්ඩ් මහත්මියහට තවත් රු. 15,750/- ක මුදලක් ගෙවනු ලැබේ' යනුවෙන්.

ඉහත කී මුදල මිය ගිය තැනැත්තාගේ රැකියා ආදායමෙන් ලැබූ ලාභ වලින් කොටසක් ලෙසත් අභියාචක මිය ගිය තැනැත්තාගේ පොල්ම:කාරිය වශයෙන් ආදායම් බදු සඳහා තක්සේරු කෙරුණු අතර ඇය තර්ක කර සිටියේ එය රැකියා ආදායම නොවන බවටයි.

අධිකරණය තීරණය කරන ලද්දේ,

- (i) විවිධ අවස්ථාවන් වලදී ආයතනයේ නිලධාරීන් 'හිඟ නිවාඩු පඩි' සහ 'එකතු වූ නිවාඩු පඩි හා සදර්ලන්ඩ් මහතාගේ මරණය හේතුවෙන් සංක්‍රමණය වීමේදී වැය වූ මුදල්' යනුවෙන් ගෙවීමේ ස්වභාවය විස්තර කිරීමට යොදාගත් පදමාලාවන්ගේ ස්වභාවය අනුව ගෙවීමට කිසිදු වටිනාකමක් නොවීය.

(ii) ප්‍රශ්ණගත ගෙවීම අභියාචක වෙත පුද්ගලිකව ත්‍යාගයක් ලෙස දෙනු ලැබූ මුදල් ප්‍රමාණයන් වූ බවත් මියගිය තැනැත්තා ඊට හිමිකම් නොලැබූ බවත් ඒ අනුව එය ඇය පොල්මි:කරුවෙකුගේ තත්ත්වයෙන් ලද ගෙවීමක් නොවූ බවත්ය.

(iii) එය ආදායම් බදු ආඥා පනත් 6(1) (අ) සහ (2) (1) (V) වගන්ති යටතට වැටෙන මියගිය තැනැත්තාගේ රැකියාවෙන් ලද ලාභ යන්නට නොවැටෙන බවයි.

ඒ අනුව ත්‍යාගය ලබා දීමේ අරමුණ, මියගිය ස්වාමි පුරුෂයා ජීවතුන් අතර සිටියානම් හිමිකම් කියන, නමුත් ඔහුගේ මරණය සිදුවීම නිසා ඔහු හිමිකම් නොකියන මුදල් ප්‍රමාණයක් නියෝජනය කළ බවට වූ තත්ත්වයන් මත නඩු තීරණය පදනම් විය. මියගිය තැනැත්තා හට හිඟ පඩි ගෙවන බවට ප්‍රකාශිත කොන්ත්‍රාත්තුමය කුමන බැඳියාවක් තිබූ බවට සාක්ෂි නොතිබීමද අධිකරණය සැලකිල්ලට ගන්නා ලදී.

3.3 ක්‍රීඩි. එදි. ආදායම් බදු කොමසාරිස්

මෙය රැකියා ආදායම හඳුනාගැනීමට අදාළ නඩු තීරණයකි.

මෙම නඩුවේදී අභියාචක හට වතු අධිකාරීවරයෙකු වශයෙන් වෛද්‍ය ප්‍රතිකාර ලබා ගැනීමට සිදු වූ අතර ඔහුගේ සුවිශේෂී සේවය අගය කරනු පිණිස සේවා යෝජකයා (සමාගම) ප්‍රසාද දීමනා යනුවෙන් හඳුන්වනු ලැබූ විශේෂ ගෙවීමක් කරනු ලැබීය. ආදායම් බදු කොමසාරිස් මෙම මුදල අභියාචකගේ ආදායම් කොටසක් ලෙස තක්සේරු කරන ලද අතර අභියාචක තර්ක කර සිටියේ එය පුද්ගලිකව ලැබූ ත්‍යාගයක් බවත් රැකියා ආදායම වශයෙන් බදු වලට විෂය නොවන බවයි.

අධිකරණය තීරණය කරන ලද්දේ,

- (i) එම ගෙවීම පෞද්ගලිකව ලැබූ ත්‍යාගයක් බවත් බදු නීතිය යටතේ රැකියාවෙන් ලැබූ ලාභයක් වශයෙන් සැලකිය නොහැකි බවට.
- (ii) ගෙවීම් කරන පාර්ශවය හිතාමතාව හෝ වැරදීමෙන් වචනය තෝරා ගැනීම නිසා අභියාචකට දඩුවම් නොකල යුතු බව.
- (iii) ගෙවීම කිරීමේ අරමුණ වූයේ ප්‍රතිස්ථාවක් ලෙස නොව අභියාචක සමාගමට සපයන ලද දීර්ඝ කාලීන සේවය නිසා බව

සේවකයාගේ සේවා නියුක්තියට සම්බන්ධ වූ හෝ සේවා නියුක්තියේ ප්‍රතිඵලයක් වූ යන හුදු කරුණු එකී ගෙවීම්, බදු වලට විෂය වන බවට සැලකිය නොහැකි බවයි. සේවකයා, ආයතනයට සපයන ලද සේවාව සහ වෛද්‍ය ප්‍රතිකාර වලට ලක්වීම සලකා සේවකයා ලද විශේෂ ප්‍රසාද දීමනාව, සේවා නියුක්තියෙන් ලද ලාභයක් නොවන බවට තීරණය කරන ලදී.

3.4 A.A. ඩාවුඩ්බෝයි ඒදි දේශීය ආදායම් බදු කොමසාරිස් ජනරාල්

මෙය ප්‍රධාන හවුල් ව්‍යාපාරයේ ලාභ හෝ පාඩු බෙදා ගැනීම සඳහා නොතාරිස්වරයෙකු විසින් සකස් නොකරන ලද හවුල් ව්‍යාපාර ගිවිසුමක් කෘතීම ගනුදෙනුවක් ලෙස හෝ වලංගු එකක් ලෙස සැලකිය හැකිද යන්නට අදාළ වූ නඩුවක්.

මෙම නඩුවට පසුබිම පහත පරිදි වේ.

මෙම නඩුවේදී අභියාචක තර්ක කරන ලද්දේ වෙනත් හවුල් ව්‍යාපාරයකින් ඔහු ලබන කොටස පවුලේ සාමාජිකයින් අතර බෙදා ගැනීමට ඇති කළ හවුල් ව්‍යාපාරයක් ආදායම් බදු පරමාර්ථයෙන් වලංගු හවුල් ව්‍යාපාරයක් වන බවයි.

අඩස්බෝයි ඩාවුඩ්බෝයි යන අභියාචක "අබ්දුල් හසන් ඩාවුඩ්බෝයි" යන හවුල් ව්‍යාපාරයේ හවුල් කරුවන් පස් දෙනාගෙන් එක් අයෙකු වූ අතර ඔහු එහි ලාභයෙන් පහෙන් එක් කොසකට හිමිකම්

කී. වස සම් පුරාවිත් වෙත ලබාදීම සඳහා ගිණු, ගිවුන් සමග එකඟතාවයකට (A1) එළඹී අතර ඉහත කී ව්‍යාපාරයේ අඩස්බෝයි ඩාවුඩ්බෝයි ලබන ලාභ හෝ පාඩු වලින් පහෙන් එක් කොටසකට ගිවුන් හවුල් කරුවන් වන ඔවුට එමගින් ඔවුහු එකඟ වූහ. ඉහත කී ව්‍යාපාරයේ අභියාචක සතු වූ දේපළ වන ප්‍රාග්ධනයේ කොටස සහ හොඳහිත තව දුරටත් ඔහුගේම වෙනම වත්කමක් වන බවට ගිවිසුමේ සඳහන් විය. එබැවින් මෙම සාධන පත්‍රයට අදාළ එකම වත්කම වූයේ අභියාචක ලද පහෙන් එකක ලාභය පමණක් විය. දේශීය ආදායම් බදු පනතේ 79(7) වගන්තිය යටතේ ඉහත කී (A1) ගිවිසුම සහ එයින් කියා සිටින ලද අයිතිවාසිකම් තක්සේරුකරු විසින් ප්‍රතික්ෂේප කරන ලද අතර සම්පූර්ණ පහෙන් එකක ලාභය අභියාචකට ආදායම ලෙස තක්සේරු කරන ලද අතර ගිවිසුමේ පාර්ශ්වකරුවන්ගේ ආදායමක් ලෙස තක්සේරු නොකරන ලදී. දේශීය ආදායම් බදු ජනරාල්වරයාට සහ සමාලෝචන මණ්ඩලයට ඉදිරිපත් කරන ලද අභියාචනය නිෂ්ප්‍රභා කරනු ලැබීය. සමාලෝචන මණ්ඩලය විභාග කල නඩුවක් වූ බැවින් අභියාචනාධිකරණය විසින් විභාග කළ අතර අභියාචකට එරෙහිව තීරණය කරන ලදී.

අභියාචනාධිකරණයට අනුව එක් හවුල් කරුවෙකුගේ ලාභ පාඩු හැර වෙනත් කිසිවක් බෙදා නොගැනීමේ හුදු අරමුණ ඇති හවුල් ගිවිසුමක් නීතිය අනුව වලංගු විය නොහැකි බව තීරණය කරන ලදී. හරයාත්මක නීතිය පිළිබඳ ප්‍රශ්නයක් පැන නැගුන බැවින් අභියාචනාධිකරණයෙන් ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය වෙත අභියාචනය කිරීමට අභියාචනාධිකරණය අවසරය ලබා දෙන ලදී.

තීරණය කරන ලද්දේ,

- (1) A1 දරන ගිවිසුම කෘතීම සහ කල්පිත නොවන බව. එය පවුලේ අය අතර සාදාගන්නා ලද එකක් බවත් එවැනි දෑ අප සමාජය තුළ නිර්ව්‍යාජ සහ පොදු බවය. ගිවිසුම ක්‍රියාවට නංවන ලද බව ගිණුම් මගින් පෙන්වන ලද අතර ලාභය ඒ අනුව බෙදාගෙන තිබුණි. එකී තත්ත්වය ආදායම් බදු පනතේ 79(7) යටතේ ප්‍රතික්ෂේප කළ නොහැකි විය.
- (2) ලාභය පමණක් බෙදා ගැනීමට ඇති කරන ගිවිසුමක් නීතිය අනුව පිළිගන්නා අතර, පාර්ශ්වයන් අතර වෙනත් හවුල් ව්‍යාපාරයක් මත යැපෙමින් ඇති කරගන්නා ලද නීතිය සහ ව්‍යාපාරික එකමුතු වල උප හවුල් ව්‍යාපාර යනුවෙන් හුදු පහසුව තකා නම් කරනු ලබන A1 ගිවිසුම පාර්ශ්වයන් අතර හවුල් ව්‍යාපාරයක් වන අතර එවන් ගිවිසුමක් සිවිල් නීතියේදී මුළුමනින්ම වලංගු වන අතර එසේ හෙයින් දේශීය ආදායම් පනතේ ප්‍රතිපාදන අදාළ විය යුතු බව.

වර්ථමාන තත්ත්වයේදී මෙහි අදාළත්වය

ඉහත කී වර්ගයේ හවුල් ව්‍යාපාරයන්ට අවසර නොදෙනු පිණිස වර්ථමාන දේශීය ආදායම් බදු පනතේ 217 වන වගන්තිය හවුල් ව්‍යාපාරයක් පහත පරිදි අර්ථ දක්වයි.

"හවුල් ව්‍යාපාරය යන්නට හවුල්කරුවෙකුගේ බෙදීය හැකි ලාභය හෝ බෙදීය හැකි පාඩු කොටස බැහැර කරන, භාරයක්, ප්‍රධානයක්, පැවරීමක්, ගිවිසුමක් පත් කිරීමක් සමථයක් හෝ වෙනත් පිලියෙල කිරීමක් සඳහා වෙනත් තැනැත්තෙකු සමග හෝ හවුල් ව්‍යාපාරයක් සමග ඇති කර ගන්නා යමක් හවුල් ව්‍යාපාරයකට අයත් නොවේ.

ඒ අනුව ඉහත කී නඩුවේ සඳහන් ආකාරයේ හවුල් ව්‍යාපාරයක් දේශීය ආදායම් බදු පනත අනුව වලංගු නොවේ.

3.5 D.S. මහාචාර්ය එදී. දේශීය ආදායම් බදු කොමසාරිස්

මෙම නඩුව, අවදානම් සහගත ස්වභාවයේ ගනුදෙනුවක හෝ හුදකලා ගනුදෙනුවක ආදායම හඳුනා ගැනීමට අදාළ නඩුවක්. (අතීතයේ හෝ නැවත නැවතත් සිදු නොවන ආකාරයේ ගනුදෙනුවක්)

මෙම නඩුවට පසුබිම පහත පරිදි වේ.

මෙම නඩුවේ මහාචාර්ය යන අය තක්සේරුවට භාජනය වූ තැනැත්තා වූ අතර අක්කර 583 තේ වත්ත මිලදී ගැනීමට අත්තිකාරම් ගෙවා කෙටි කාලයකින් ගනුදෙනුව සම්පූර්ණ කිරීමේ වරණය තිබුණි. නමුත් ඔවුන්ට සම්පූර්ණ වතුයාය මිලදී ගැනීමේ මූල්‍ය ශක්තියක් හෝ තම මුදල් වලින් හෝ ණයට ගත් මුදලකින් මිලදී ගැනීමේ චේතනාවක් හෝ නොවීය. ඔවුන් ඉක්මනින් අක්කර 464 ක් සඳහා විකුණුම්කරුවන් සොයා ගත් අතර කොටසක් විකුණා ඉතිරිය රජයට අත්පත් කර ගැනීමට ඉඩ හරින ලදී.

තක්සේරුවට ලක්වූ අය එකී තේ වතු යාය තම තේ කර්මාන්තශාලාවට තේ දළ ලබා ගැනීම සඳහා මිලදී ගැනීමට කැමති වූ බවට තර්ක කළත් තමන්ටම තේ වතු යාය මිලදී ගැනීමේ වරණය සුරක්ෂිත කර ගැනීමට පියවර නොගත් බව පැහැදිලි විය.

අධිකරණය තීරණය කළේ,

- (i) ගනුදෙනුවේ කරුණු සහ තත්ත්වයන් අනුව ගනුදෙනු කටයුතු වෙළෙඳාම හෝ ව්‍යාපාරික අනුව ස්වභාවයෙන් හෝ අවිනිශ්චිත තාවයෙන් සිදු විය ගිවිසුමට ඵලඹෙන අවස්ථාවේ පැවති චේතනාව අනුව වෙළෙඳාමේ ස්වභාවය, අන්තරායකර ව්‍යාපාරික කටයුත්තක් ආරම්භ කිරීමක් විය.
- (ii) සමාලෝචන මණ්ඩලය තක්සේරුවට ලක් වූ පුද්ගලයාගේ චේතනාව පරීක්ෂා කිරීමේදී පිළිගත නොහැකි සාක්ෂි සලකා බැලීම මත හෝ පිළිගත හැකි සාක්ෂි බැහැර කිරීම මත හෝ අදාළ සාක්ෂි හෝ නීතිමය සාක්ෂි ආධාර කර නොගැනීමේ පදනම මත තාර්කික නිගමනයකට එළඹී නැති නිසා අගතිගාමී වන අතර ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයට ඇති බලය යටතේ තීරණය නිෂ්ප්‍රභා කර නැවත සලකා බැලීම සඳහා යොමු කරන බව.

3.6 රාමි ඊෂ්වර ඒදී. දේශීය ආදායම් කොමසාරිස්

මෙම නඩුව, අවදානම් සහගත ස්වභාවයේ ගනුදෙනුවක හෝ හුදකලා ගනුදෙනුවක ආදායම හඳුනාගැනීමට අදාළ වේ. (අනියම් හෝ නැවත නැවතත් සිදු නොවන ආකාරයේ ගනුදෙනුවක්)

මෙම ගනුදෙනුවට අදාළ පසුබිම පහත පරිදි වේ.

මෙම නඩුවේ තක්සේරුවට ලක් වූ තැනැත්තා පෙරකදෝරුවෙකු වූ අතර අළුත්කඩේ ප්‍රදේශයේ තම භාර්යයාට සමඟ පදිංචිව සිටින ලදී. වර්ෂ 1951 දී ඔහුගේ ඇලෙක්සැන්ඩර් පෙදෙසේ පර්චස් 433ක ඉඩමක් රු. 450,000/-ක මුදලකට මිලදී ගැනීම සඳහා එහි ඉඩම් හිමියා වූ තම්බයිසා මහත්මිය සමඟ ගිවිසුමකට එළඹුණු අතර නැවත ලබා ගත හැකි රු. 45,000/-ක තැම්පතුවක් ලබා දෙන ලදී. එකී ගිවිසුමට එළඹීමෙන් අනතුරුව ඔවුන් එම ඉඩම කැබලි 14 කට බෙදන ලදී. ඉන් අනතුරුව ඉන් එක් ඉඩම් කොටසක් තම්බයිසා මහත්මියට ලබාදෙන ලද අතර පර්චස් 70කින් සමන්විත කැබලි දෙකක් සහ මාර්ග අයිතියට වෙන් කළ තවත් කැබලි දෙකක් තක්සේරුවට ලක් වූ පුද්ගලයාගේ බිරිඳට පවරන ලදී. ඉතිරි කැබලි 9 වෙනත් තැනැත්තන්ට විකුණා රුපියල් 66,331 ක ලාභයක් උපයන ලද අතර රු. 87,940ක් වටිනා පර්චස් 70ක කැබලි දෙකට රු. 15,275ක් පමණක් ගෙවන ලදී. තක්සේරුවට ලක් වූ තැනැත්තාගේ දරුවන්ගේ අධ්‍යාපන කටයුතු පහසු කරවා ගැනීමට ශාන්ත ඩ්‍රිප්ට් පාසල අසලින් ඉඩමක් මිලදී ගත් බවට අභියාචක ගෙන ආ තර්කය සමාලෝචන මණ්ඩලය ප්‍රතික්ෂේප කරන ලදී.

ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය තීරණය කරන ලද්දේ,

- (i) තක්සේරුවට ලක්වූ තැනැත්තාගේ දරුවන්ගේ අධ්‍යාපන කටයුතු පහසු කරවා ගැනීමට

ශාන්ත ඩ්‍රිප්ට් පාසලාමය අසලින් ඉඩමක් මිලදී ගත් බව ඔහු ගෙන ආ තර්කය සමාලෝචන මණ්ඩලය ප්‍රතික්ෂේප කිරීමට ගත් තීරණය ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය සඳහා කරන ලදී.

සමාලෝචන මණ්ඩලය පිළිගත් කරුණු මගින් ස්ථාපනය වන්නේ,

- (ii) තක්සේරුවට ලක් වූ තැනැත්තා හෝ ඔහුගේ බිරිඳට ඉඩම මිලදී ගැනීමට ප්‍රමාණවත් මුදල් නොතිබුණු අතර තැම්පතුව සඳහා හෝ මුදල් නොතිබීම ඒවා ණයට ගත් ඒවා විය.
- (iii) අදාළ ගනුදෙනුව කෙටිකාලයකින් අවසන් වී තිබුණු බව.
- (iv) ක්‍රියාකාරකමට සුදානම් වීමක් සහ සංවිධානගත වීමක් තිබූ බව. (කෙටි කාලයකින් අවශ්‍ය සියළු ක්‍රියාකාරකම් සිදු කර තිබුණි.)
- (v) නිදහසට කරුණු වශයෙන් කියා සිටී ඔවුන්ගේ අවශ්‍යතාවයට සම්පූර්ණ ඉඩම් ප්‍රමාණය විශාලත්වයෙන් වැඩි වීම.
- (vi) කෙටි කාලයකින් ඔවුන් සැලකිය යුතු ලාභයක් ලැබීම.

3.7 දේශීය ආදායම් බදු කොමසාරිස් එදී. CS.De සොයිසා

හුදකලා ගනුදෙනුවක් (අනියම් හෝ නැවත නැවතත් සිදු නොවන ආකාරයේ ගනුදෙනුවක්) අවිනිශ්චිත ස්වභාවයෙන් වන හෝ නොවන වෙළෙඳාමක් වශයෙන් සලකා තීරණය කළ හැකිය යන්නට අදාළ වූ නඩුවක්.

මෙම නඩුවට පසුබිම වූ කරුණු පහත පරිදි වේ.

නාවික හමුදාව ගොඩනගන ලද පසුව තක්සේරුවට ලක්වූ තැනැත්තා හට නොමිලයේම ලබාදෙන ලද ඉදි කිරීමක් (චල්ලනයන්) සහිත ඉඩමක් බැහැර කිරීමට අදාළ ගනුදෙනුවක් හුදකලා ගනුදෙනුවක් බවත් එය අවිනිශ්චිත ස්වභාවයේ වෙළෙඳ ගනුදෙනුවක් නොවූ බවත් ශ්‍රේණිදායීකරණය විසින් තීරණය කරන ලදී.

එහි තොරතුරු පහත පරිදිය.

“වෙළඳාම” - “ව්‍යාපාරය” ක්‍රියාකාරකම් නැවත නැවත වීමේ අවශ්‍යතාවය, ආදායම් බදු ආඥාපනතේ 2, 6(1) (h) සහ 6(1) (j) වගන්ති.

තක්සේරුවට ලක්වූ තැනැත්තාගේ භාර්යාව යම් ඉඩම් කොටසක සහ යාබද ඉඩම් වල නොබෙදූ කොටසක හිමිකාරිණිය වූවාය. යුද්ධය පැවති කාලයේ මෙම ඉඩම් අත්පත් කරගත් නාවික හමුදාව එහි චල්ලනයන් 10ක් සහ තවත් ගොඩනැගිලි ඉදිකරන ලදී. තක්සේරුවට ලක්වූ පුද්ගලයා සම අයිතිකරුවන්ගේ අවසරය ඇතිව, මිලදී ගැනීමට සහ අලාභ වන්දි සඳහා ඔවුන්ට ඇති අයිතිය අත් හැරීම වෙනුවෙන් රු. 90,000/- ක මුදලක් ගෙවා චල්ලනයන් 9ක් මිලට ගැනීමේ ගිවිසුමකට එළඹෙන ලදී. තක්සේරුවට ලක් වූ පුද්ගලයා මෙම චල්ලනයන් විකිණීම සඳහා දැන්වීම් පලකරන ලද නමුත් එය අසාර්ථක විය. ඔහු මෙම චල්ලනයන් විකිණීමෙන් ලැබෙන ලාභයේ හතරෙන් එක් කොටසක් ලබාදීමේ අවබෝධතාව මත සිරිල් ඩී. සොයිසා නැමති සෙනෙට් සහිතයාගෙන් රුපියල් 45,000/- ක් ණයට ලබාගන්නා ලදී. ඉන් අනතුරුව එම චල්ලනයන් සහ ගොඩනැගිලි විකුණන ලදී. ඒ සඳහා ගිය වියදම්, සිරිල් ඩී. සොයිසා යන අයට ගෙවන ලද ලැබූ ලාභයෙන් හතරෙන් එකක කොටස සහ සම හවුල් කරුවන්ට ගෙවූ මුදල් ප්‍රමාණය අඩු කිරීමෙන් අනතුරුව තක්සේරුවට ලක් වූ පුද්ගලයා ලැබූ ලාභය රු. 144,000 ක් බව තක්සේරු කරනු ලැබීය. 1948/49 ආදායම් බදු වර්ෂය සඳහා තක්සේරුවට ලක්වූ තැනැත්තාගේ 1949 වර්ෂයට ලද ලාභය යටතේ ඉහත කී ලාභය තක්සේරුවට ලක් කරන ලදී. සමාලෝචන මණ්ඩලය 2/3ක බහුතරයකින් මෙම

තක්සේරුවට ඉඩ නොදෙන ලදී. ඒ මත ආදායම් බදු කොමසාරිස්වරයා මෙම නඩුව පවරන ලදී. නීති ප්‍රශ්ණය වූයේ චල්ලනයන් මිලදී ගැනීමේ සහ නැවත විකිණීමෙන්, තක්සේරුවට ලක් වූ පුද්ගලයා ලද රු. 144,000/- ක ලාභය ආදායම් බදු ආඥා පනතේ 6(1) (a) වගන්තිය යටතට ගැනෙන්නේද යන කරණයි.

ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය තීරණය කරන ලද්දේ,

1. මිලදී ගැනීමක් සහ විකිණීමක් "වෙළෙඳාම" යන පදයේ සීමාව තුලට වැටීමට නම් විකිණීමේ සහ මිලට ගැනීමේ ක්‍රියාවන් යම් ගණනක් නැවත නැවත සිදු විය යුතු බව.
2. "වෙළෙඳාම" ස්ථාපනය කිරීමට මිලදී ගැනීම සහ විකිණීම් නැවත නැවත සිදුවිය යුතුය යන ප්‍රශ්ණය තවදුරටත් සලකා බැලීමේදී "වෙළෙඳාම" යන පදය "සිදු කරගෙන යන සහ ක්‍රියාකාරකම්" යන පද සමඟ යුග්ම වී ඇති බව.
3. 6(1)(a) වගන්තිය අනුව "ව්‍යාපාරය" යන්නෙන් අඛණ්ඩව සිදු කරගෙන යන ක්‍රියාකාරකමක් බව. මෙහිදී අභියාචක විසින් සිදු කරන ලද විකිණීමක් හුදකලා ගනුදෙනුවක් වන අතර අත්පත් කරගත් ඉඩමේ හිමිකරුවන්ට ලබාදුන් වාසිය ගොඩනැගිලි සමඟ ඉඩම මිලදී ගත් තැනැත්තන්ට ලබා දිය යුතු බව.
4. හුදකලා වූ ගනුදෙනුවක් නැවත නැවත සිදු නොවන නිසා අනතුරු සහගත ස්වරූපයෙන් යුත් වෙළෙඳාමක ලක්ෂණ දැකිය නොහැකිය. (මෙම මූලධර්මය රාජාධිකරණ තීරණයක් මගින් අධි තීරණය කර ඇත.)

මෙම නඩුවේදී රාජාධිකරණය සමාලෝචන මණ්ඩලයේ තීරණය ස්ථිර කළ අතර ඉහත කරුණු සාමාන්‍ය ව්‍යාපාරික ව්‍යවස්ථා වල අඩංගු නොවූ නිසා අවධානයට සහගත වෙළෙඳාමක් නොවන බව තීරණය කරන ලදී.

3.8 රාජපක්ෂ ඒදී. දේශීය ආදායම් බදු කොමසාරිස්

අවසර දිය හැකි ගමන් වියදම් වලට අදාළ නඩුවකි.

මෙම නඩුවේදී ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය, තම නිවසේ නිල කාර්යාලය (ව්‍යාපාරික ස්ථානය) පවත්වාගෙන යන ලද අද්විකාද්වරයෙකු තම නිලකාර්යාලය සමන්විත නිවසේ සිට අධිකරණය වෙත යාමේ සහ ඒමේ වියදම් බදු සඳහා අවසර දිය හැකි වියදමක් ලෙස තීරණය කරනු ලැබීය. එය එක් ව්‍යාපාරික ස්ථානයකින් තවත් ව්‍යාපාරික ස්ථානයකට යාමට සහ ඒමට ගිය වියදමක් බවත් නිවසේ සිට ව්‍යාපාරික ස්ථානයට යාමට සහ ඒමට ගිය වියදමක් නොවන බවටත් තීරණය කරන ලදී.

නඩුවට අදාළ පසුබිම පහත පරිදි වේ.

අභියාචක අද්විකාද්වරයෙකු වූ අතර කොළඹ රොස්මිඩ් පෙදෙසේ පදිංචිව සිටි ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ වෘත්තීයේ නියැලෙනු ඇත. ඔහු තම නිවසේ නිල කාර්යාලයට අදාළ කුලී මුදල් සහ නිවසේ සිට අධිකරණයට යාමට සහ ඒමට යන වියදම් ගණනයේදී අඩු කරන ලෙස ඉල්ලා සිටින ලදී.

නමුත් සමාලෝචන මණ්ඩලය තර්ක කරන ලද්දේ, 10 (අ) වගන්තිය අනුව නිවසේ සිට ව්‍යාපාරික ස්ථානයට යාමේ සහ ඒමේ වියදම් ගණනය කිරීමේදී අඩු කළ හැකි ගමනා ගමන වියදම් යන්නට නොවැටෙන බවයි.

ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය තීරණය කරන ලද්දේ,

(i) අද්විකාද්වරයා තම නිවස සහ නිල කාර්යාලය සහිත පරිශ්‍රයේ සිට ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය

වෙත යාමේදී හට ගන්නා වියදම් ආදායම් බදු ආඥාපනතේ 10(අ) වගන්තිය යටතේ තම පදිංචි ස්ථානයේ සිට ව්‍යාපාරික ස්ථානයට යාමට යන පිරිවැය යන්නට නොවැටෙන බවයි.

(ii) **ඩොල්ටන් විනිසුරුතුමාට අනුව ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය යන ස්ථාන අද්විකාද්වරයෙකුගේ ව්‍යාපාරික ස්ථානය නොවේ.**

ඩුයිබර්ග් විනිසුරුතුමාට අනුව - අද්විකාද්වරයෙකුගේ නිල කාර්යාලය සහ අධිකරණය යන ස්ථාන ඔහුගේ ව්‍යාපාරික ස්ථාන වේ. එබැවින් ඔහුගේ එක් ව්‍යාපාරික ස්ථානයක සිට තවත් ව්‍යාපාරික ස්ථානයකට ගමන් කිරීම 10(අ) වගන්තිය යටතට නොවැටේ.

3.9 හේලිස් සමාගම ඒදී ආදායම් බදු කොමසාරිස්

මෙය සොරකමක් නිසා සිදු වූ මුදල් නැතිවීම වියදමක් ලෙස සහ වෙළෙඳාමක, ව්‍යාපාරයක, වෘත්තීයක හෝ රැකියාවක ලද ආදායමේ හෝ ලාභයේ අවසර දිය හැකි වියදමක් ලෙස සැලකිය හැකිද යන්න තීරණය කළ නඩුවකි.

ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය ආයතනයේ වාසියට තීරණය ලබා දෙන ලදී.

මෙම නඩුවට අදාළ පසුබිම පහත පරිදිය.

මෙම නඩුවේ හේලිස් සමාගම පාරිභෝගික ද්‍රව්‍ය මිලදී ගැනීමේ සහ අපනයනය කිරීමේ ආයතනයක් ලෙස කටයුතු කල අතර, සේප්පුවේ තබන ලද මුදල් සොරුන් විසින් සොරා ගැනීම නිසා පාඩුවක් ලබා වියදමක් වශයෙන් රක්ෂණයෙන් ශුද්ධ අලාභය ඉල්ලා සිටින ලදී.

පොලීසිය විසින් රු. 23775/-ක මුදලක් සොයා ගැනීම නිසා පාඩුව රු. 36,150/-කට අඩු වූ අතර රක්ෂණ සමාගම රු. 36,150/- ක මුදලක් සානුකම්පිත දීමනාවක් වශයෙන් ගෙවන ලදී.

අධිකරණය තීරණය කරන ලද්දේ,

- (i) "වියදම්" යන්න ස්වේච්ඡා නොවන පාඩු පුළුල් පරාසයක ආවරණය කරන අතර ලාභ ඉපදීමේදී එම පාඩු හට ගෙන ඇති අවස්ථාවක තක්සේරුවට ලක් වන තැනැත්තාගේ ලාභ ගනනයේදී අඩු කල හැකි වියදමකි.

නඩු තීරණයට අනුව මෙම නඩුවේදී පාඩුව පහත පදනම් මත ඉල්ලීමට ඉඩ දෙන ලදී.

- (i) පාඩු වියදම්ද ඇතුළුව වියදම් අඩු කල හැකිය. එයට ස්වේච්ඡා නොවන පාඩු වියදම් එනම් තොග සහ මුදල් ගං වතුරෙන් හානි වීම්, හිනි සහ සොරකම් කිරීම් ඇතුලත් පාඩු වියදම්ද ඇතුලත් වන බව.
- (ii) ආදායම් ඉපදීමේදී එම පාඩු වියදම් උද්ගත වී තිබිය යුතුය. මෙම නඩුවේදී ව්‍යාපාරික කටයුතු අතර හට ගෙන තිබූ හිසා පාඩු වියදම් වලට ඉඩ දෙන ලදී.
- (iii) පාඩුව කාරක ප්‍රාග්ධනය නියෝජනය කරන අතර එය ස්ථාවර ප්‍රාග්ධනයට අයත් නොවන අතර ප්‍රාග්ධන වියදමක් යන්නට ඇතුලත් නොවේ.

ප්‍රශ්නය 04

- (i) බදුකරණයේදී නඩු තීරණ නීතිය වැදගත් වන්නේ ඇයි?
- (ii) රාජකෘත වීදි. ආදායම් බදු කොම. නඩු තීරණය කෙටියෙන් පැහැදිලි කරන්න.

පිළිතුර 04

- (i) නීතියක සියළු අර්ථ දැක්වීම් සහ තොරතුරු ලබාදීම ප්‍රායෝගික නොවේ. එබැවින් ගැටළුවක් පැන නැගුන විට එය නීතියේ සෘජුව පැහැදිලිව සඳහන් නැති අතර සමාන නඩු වලදී පෙර නඩු තීරණයෙන් ලබා දී ඇති තීරණ පරිශීලනය කිරීම වැදගත්වේ. එබැවින් නඩු තීරණ නීතිය වඩා වැදගත් වේ.
- (ii) රාජකෘත වීදි. ආ.බ.කො.

මෙම නඩුවේ අද්විකාද්වරයෙක් වෘත්තීය කටයුතු වල නියැලීමේදී තම නිවසේ පිහිටි නිල කාර්යාලයේ සිට අධිකරණය වෙත යාමට යන ගමන් වියදම් බදුකරණයේදී ඉඩදිය හැකි වියදමක් ලෙස ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය තීරණය කරන ලදී. එකී වියදම එක් ව්‍යාපාරික ස්ථානයක සිට තවත් ව්‍යාපාරික ස්ථානයකට ගමන් කිරීමේදී යන වියදමක් ලෙසත් නිවසේ සිට ව්‍යාපාරික ස්ථානය වෙත යාමේ සහ ඒමේ වියදමක් නොවන බවත් තීරණය කරන ලදී.